1 СРПСКА КЊИЖЕВНА ЗАДРУГА 1

ЖИВОТ И ПРИКЉУЧЕНИЈА

ДИМИТРИЈА ОБРАДОВИЧА,

НАРЕЧЕНОГА У КАЛУЂЕРСТВУ

ДОСИТЕЈА,

ЊИМ ИСТИМ СПИСАТ И ИЗДАТ

I.

1 СРПСКА КЊИЖЕВНА ЗАДРУГА 1

ЖИВОТ И ПРИКЉУЧЕНИЈА ДИМИТРИЈА ОБРАДОВИЧА,

НАРЕЧЕНОГА У КАЛУЂЕРСТВУ

ДОСИТЕЈА,

ЊИМ ИСТИМ СПИСАТ И ИЗДАТ.

I.

У БЕОГРАДУ

ШТАМПАНО У ШТАМПАРИЈИ КРАЉЕВИНЕ СРБИЈЕ

1892.

ПРЕДГОВОР

Управа „Српске Књижевне Задруге" позвала ме је, да уредим за штампу ово издање „Живота и приклъученија" Доситија Обрадовића. Држећи, да установи, која је с радошћу прихваћена по свим областима српским, треба сваки да послужи, колико може, ако и не може, колико треба, ја сам се одазвао тому позиву.

Обичај је, да се у предговору уредникову изнесе покрај осталога и живот онога писца, чији се спис прештампава. Али овде, где се сам писац бави о том, могло би уредниково мешање бити по готову и штетно. С тога ћу се ограничити, да само изложим историју овога списа од првога до овога издања.

При свем том не могу пропустити, да најпре не кажем неколико речи о времену рођења Обрадовићева. О том сам он нигде у својим списима изреком не говори.

Сви наши књижевници тврде необично сложно, да се Обрадовић родио 1739. године. А у истраживање месеца и дана није се до данас, колико ми је познато, ниједан ни упуштао.

Али та година долази у јаку опреку са многим местима у самим Обрадовићевим списима. Нарочито јој се противи оно место у „предисловију" овога дѣла (с. 4.), где Обрадовић вели: „Тридесет и осам моји прошасти година напомињу ми..." А на крају истога

„предисловија“ према потпису стоји: „у Лајпсику 1783. августа 15.“ Из тога дакле излази, да је Обрадовић у то време био у 39. години својега живота. То опет никако не може бити, ако се он родио 1739. године.

Само један међу нашим књижевницима*) опазио је ту несугласност. Али је он објашњава узимајући, да Обрадовић није ни писао овај спис или нешто од њега онде и онда, како каже. По том би Обрадовић морао написати речено „предисловије“ у Модри, где се 1777. и 1778. године бавио.

Али се таквому узимању противи покрај осталога и ово:

1) што се предговори по правилу, које до душе има изузетака, пишу по свршетку самога списа;

2) што Обрадовић код Модре, противно својему обичају код других места, ни једном речцом не спомиње овај најзнатнији посао свој;

3) што се у целом спису овом огледа не само на спољашњој него и на унутрашњој страни велика хитња пишчева;

4) што у „закљученију“ овога списа (с. 108.) Обрадовић вели, да је пре него би предао штампару, показивао својему пријатељу Зилотију одавде, „како би што сложио и на чисто преписао,“ и

5) што у самом „предисловију“ (с. 15.), где вели: „Огласио сам у писму к љубезнику мојему Харалампију...“, спомиње своје писмо, писано 13. априла 1783.

Према свем овом дакле никако се не може веровати, да је Обрадовић писао своје „предисловије“ на некаквих пет или шест година пре, него што сам у њему вели.

*) Види у расправи „Доситеј Обрадовић“ у „Одјеку“ за 1884. годину број 32.

А да би се погодио месец и дан Обрадовићева рођења, треба се сетити, како се у старије време поступало при надевању календарских имена. Тада је било правило, да се на крштењу даје име онога знатнијега богоугодника, који пада у календару онога или близу онога дана, кад се крштеник родио.

Види се, да су по поменутом правилу добили своја крштена имена многи савременици Обрадовићеви, као н. п. Рајић (р. 11. нов.), Зелић (р. 11. јуна), Вујић (р. 9. септ.) и т. д. А никаква разлога нема, да Обрадовић у том погледу иде у изузетак.

Надам се дакле, да нећу никако или дајбуди много погрешити, ако овде утврдим, да се Обрадовић родио 26. октобра 1744. По овом датуму излази, да је Обрадовићу 15. августа 1783. било 38 година, 9 месеца и 29 дана. Тај се датум дакле подудара с оним местом из „предисловија“, које је у овом питању најпресудније. А да се он боље слаже и с осталим местима у Обрадовићевим списима, показаћу другом приликом.

За краткога бављења својега 1765. године у селу Косову у Далмацији, камо се из села Голубића био склонио, Обрадовић је стајао у кући попа Аврама Симића. Овај Симић имао је међу својим књигама и „Беседе на дејанија апостолска“ од Јована Златоустога.

Златоусти је веома омилео Обрадовићу још кад га је први пут у манастиру Хопову читао. Снажни израз овога црквенога беседника највише је и побудио Обрадовића, да се ради науке у свет пусти. Тада је он умовао: „Колики су други бешчислени то исто читали и наизуст знали, но о том тако и толико гово-

рити нису знали ни могли, разве само они, који су у Атини или у Александрији учили."

Овде сад почне Обрадовић на ново читати ту књигу, исписујући из ње, што му се свидело.

Симићева кћи Јелена*) замоли Обрадовића, да јој одатле преведе што на српски. Тада јој преведе он све, што је за се био исписао. А да би јој олакшао разумевање, раздели тај превод тако, да се сваки раздео почињао другим словом по азбучном реду.

Тај први спис Обрадовићев стану и други од Јелене узимати и за се преписивати. Тако се он разгласи и размножи у брзо по свој Далмацији под именом „Доситејеве буквице". Одушевљен толиком поштом, Обрадовић одлучи, да првом приликом штампа какву књигу говорним језиком српским.

Онда књижевност у Срба источне цркве није била на говорном језику. Место тога језика ушао је преко учитеља и учбеника, добављаних из Русије, руско-словенски језик у школе. Који су се тако школовали, нису хтели писати говорним језиком народним, јер су сматрали, да је он неподобан за књижевни језик. Али тим књижевницима одговара Обрадовић питањем: „Која је нами корист од једнога језика, којега у целом народу од десет хиљада једва један, како ваља, разуме, и који је туђ матери мојеј и сестрам?"

За навршење одлуке Обрадовићеве била је потребна штампарија, која би имала световна словенска слова. Да се на такву штампарију намерио Обрадовић

*) Ова Јелена, што је случајно постала толико заслужна по добар обрат наше књижевности, удала се, како вели Зелић у својем „Житију" (с. 76.), за Богића Стратимировића, властелина шибеничкога.

пре одласка у Немачку, прва штампана књига његова била би јамачно поменуте „Буквице“. То се види и из тога, што је он допуњавао те „Буквице“ више пута, а особито 1770. године у селу Плавну у Далмацији, где је по повратку из Смирне учитељевао.

Али кад се Обрадовићево неуморно путовање окренуло северозападу, променише се и његови погледи на каквоћу књижевних послова. Немачка философска књижевност истискивала је мало по мало грчку. Већ из Беча вели Обрадовић: „Од тога времена чтеније књига стало ми је бивати и много пријатније и полезније, будући у состојанију, о предмети чтенија мојега судити, нити свашто тако, како је написано, примати.“

Од тада није више Обрадовић на своје „Буквице“ ни мислио.

Кад је пак чуо у Халн, где је на свеучилишту учио, да у Лајпцигу има штампарија, која штампа и световним словенским словима, пређе 1783. године тамо. Ту науми, да штампа књигу, која ће се звати „Совети здравога разума“.

У то време био је у немачкој философији у највећем јеку тако звани популарни правац. Следбеници тога правца трудили су се, да, требећи друштво од предрасуда и цркву од изопачења, послуже општему добру. Те философе „просветнике“ узимали су у своје окриље философи „на престолу“: Фридрих II., Катарина II. и Јосиф II.

Али ти популарни философи нису у извођењу своје замисли поступали једнако. Једни су се држали некога већ признатога философскога система, понајвише Волфова или Локова. А други су обично под именом „философија здравога разума“ одбирали из раз-

них ауктора, што је по њихову мишљењу било најодличније.

Од таквих популарних философа Обрадовићу су, како се види из списа његових, били познати: Еберхарт, Сулцер и Цоликофер. А могли су му бити познати још и: Базедов, Гарве, Платнер, Тетенс и Федер. Већ само име другога списа Обрадовићева показује, да је ова врста немачких књижевника утицала на Обрадовића. А може бити, да би се код којега од њих могла наћи која паралела и оним философским поукама, које је Обрадовић уплео и у „Живот и прикљученија“.

Али ни том другом спису Обрадовићеву не беше суђено, да буде прва штампана књига. Штампарија Брајткопфова у Лајпцигу устручавала се, на веру штампати књигу на српском језику, бојећи се, да се књига на том језику неће моћи распродати. А Обрадовић, сумњајући такође у прођу чисто научне књиге, није се смео изложити незгоди, да, плаћајући унапред за штампу, остане у туђем свету без новаца. На послетку смисли, да и не даје у штампу тај спис, докле не нађе за њ мецену. Тога ради је писао својему пријатељу Харалампију у Трст: „Уздам се, да ће се наћи који својему роду добра желатељ, Сарајлија и Требињанин, Новосађанин и Осечанин, да пошље овде типографу по неколико дуката, за дати му дрзновеније и показати му, да се находе људи, који желе, што добро српски на штампи видити.“

Да не би, очекујући помоћ за „Савете“, залуду седео, Обрадовић почне исте године на брзу руку писати и о својем трошку штампати први део трећега списа својега, на име „Живот и прикљученија“.

Чини се, да је тада у Немачкој било у моди писање аутобиографија. Међу већ поменутим популарним философима Сулцер и Федер писали су аутобиографије. И сам основалац прве немачке философске школе Волф није пропустио писати аутобиографију.

Али се највише читала у великој публици немачкој аутобиографија, коју написа чувени самоук Штилинг. Живот овога Штилинга подудара се поприлично са животом нашега Обрадовића. Мислим, да је успех особито овога писца охрабрио Обрадовића, да се и без туђе помоћи лати издавања својега „Живота“.

У првом делу овога списа описује Обрадовић догађаје своје до одласка из манастира Хопова. Тај део има 63 листа (без натписнога) у малој осмини. Уз њега се находи као додатак и већ поменуто писмо Харалампију. Али је оно из овога издања изостављено, јер нема везе с овим списом.

Други део овога списа није Обрадовић издао засебно, него тек 1788. године у продужењу четвртога списа својега, названога „Езопове и прочих разних баснотворцев басне“. У њему описује Обрадовић своје догађаје до другога одласка у Русију. „Басне“ имају 226 листова (с натписним) такође у малој осмини. До 156. листа досежу „Басне“, а одатле почиње други део „Живота“.

Сви прештампавачи Обрадовићевих списа одвајали су овај други део „Живота“ од „Басана“. За тим су га штампали: једни у засебном свеску као други део, а под нарочито начињеним именом „Писма“; а други заједно с првим делом под именом, које је у Обрадовића наденуто само првому делу.

У овом се издању сваки део штампа у засебном свеску, али и други под именом првога дела.

Обрадовић је, како се види из „обзнањенија“ његова (с. 16.), штампао овај спис свој само у 300 комада. А из сувременичких причања дознаје се, да су противници Обрадовићеви живо уништавали нарочито ову књигу. С тога не може бити чудно, што је она у брзо постала велика реткост и за ондашњи мали број читалачке публике. Ако је веровати поменутому причању, било је случаја, да су поштоваоци Обрадовићевих умотвора давали за ову књигу онолико злата, колико је тежила.

Први је предузео прештампавање Обрадовићевих списа Глигорије Возаровић. Тако изиде под његовим уредништвом друго издање ове књиге у Београду 1833. године, у два свеска.

Али се већ то издање нешто нехотично нешто намерно доста удаљило од својега оригинала.

У крупнија одступања тога издања иду ова:

1) На многим је местима испуштена по једна или више речи. Тако је н. п. у овим реченицама изостављена реч, која је овде друкчијим словима означена: и *да* размислим (с. 4.), што је *млад* умро (с. 17.), нити *ми* се милило (с. 39.), за *направити* аљине (с. 59.), Нађемо једног *старог* свештеника (с. 76.), како си *ти* љут и напрасан (с. 84.), Што паметни *људи* фале (с. 105.), у овим просвештеним земљама *ја* се тога не имам бојати (с. 120.) и т. д. Тако су изостављене и све ове речи: први и (с. 57.), и заклињући се (с. 119.), ни у једној (с. 51.), истинога богочестија и богољубија (с. 49.), даваља да се бојиш твоји Србаља, ја сам из шале то рекао (с. 111.).

2) По негде је опет приметнута по која реч. Тако је додано н. п. у овим реченицама, што је овде такође другчијим словима означено: од колики бедствованија и напастеј *ме* избавила (с. 1.), Види се *дакле* (с. 41.), да ће *и* се кадгод курталисати (с. 63.), *ни* најмањега расужденија логике не имајући (с. 100.), За свима изишао сам најпосле *и ја* (с. 66.) и т. д.

3) Многе су речи или облици замењени другим. Тако н. п. од двеју речи, које су овде наведене, стоји прва место друге: највише — највеће (с. 8. в. 9. г.), властитељи — владетељи (с. 18. в. 4. д.), славни — слатки (с. 35. в. 10. д.), сасвим — нај (с. 50. в. 9. г.), тог — таког (с. 66. в. 3. д.), Ево — Е (с. 85. в. 14. д.), читати — чинити (с. 91. в. 16. д.), наравно — натурално (с. 102. в. 6. д.), какав — никакав (с. 112. в. 2. г.) и т. д. Тако је и н. п. с овим облицима: зрелије — зреле (с. 1. в. 4. г.), срдечно — срдачно (с. 13. в. 9. г.), по чашу — по чаши (с. 27. в. 3. д.), измишљенија — измишљења (с. 30. в. 15. д.), разговарати — разговорити (с. 36. в. 10. д.), проклињао — проклео (с. 38. в. 5. г.), човечија — човекова (с. 62. в. 5. д.), исповедим — исповедам (с. 69. в. 7. д.), послови — посли (с. 74. в. 9. д.), гадне — згадне (с. 87. в. 2. г.), нечим — с нечим (с. 88. в. 5. г.), као — како (с. 104. в. 13. д.), претпочитујући — претпочитавајући (с. 109. в. 1. г.), парчета — парчеца (с. 119. в. 16. г.) и т. д.

Овако крупнијих одступања од оригинала има у овом издању најмање још два пута оволико, колико сам примера ради набројио.*) А ситнијих, особито у до-

---

*) Примери су навођени само из првога дела, али их има доста и у другом.

теривању на ондашњи књижевни језик, које се често изметнуло у кварење, има врло много.

Међу Возаровићевим издањем и овим садашњим била су још три издања овога списа Обрадовићева. Једно је издање Данила Медаковића у Земуну 1850. године, у два свеска као и Возаровићево.*) Друго је Аксентија Мијатовића у Београду 1870. године, у једном свеску. А треће је Браће Јовановића у Панчеву 1881. године, такође у једном свеску.

Сва три поменута издања уређена су, како сам се уверио, по Возаровићеву, а не по оригиналном издању. Тако су она примила у се све погрешке Возаровићева издања, умноживши их и својим. По том је Возаровићево издање и покрај свих недостатака својих могло заузимати прво место међу поменутим издањима.

Сад би било на реду, да изложим начин, на који је ово издање уређено. Али при том је потребно, да се примери, који објашњавају поједине поступке, наводе не само из првога, него и из другога дела овога списа. Иначе морало би се у највише случајева говорити два пута о истој ствари.

С тога сам судио, да ће бити подесније, ако се о том каже, што је потребно, по свршетку целога списа. Тада ће се по могућству протумачити оне речи из овога списа, које нису по свим областима српским познате. Овде пак могу толико напоменути, да сам се трудио, изнети што верније оригинал, али не према том, како је што у њему написано, већ како је изговарано.

---

*) Чуо сам, да има и издање Игњата Фукса у Новом Саду 1860., али ми није дошло до руку.

Држим, да ћу најбоље завршити ово неколико речи о Обрадовићу, ако прикажем из оба дела овога списа по један одељак потпуно онако, како је у оригиналу штампан. У првом одељку брани Обрадовић од могућнога приговора унутрашњу, а у другом спољашњу страну својега списа.

...Аколисе ко наће, ко буде мое простосрдачпо намѣреніе и безпристрастно писанѣ на зло толмачити, прпмаюћи за обиду, и обличеніе обичая у коима э онь воспитань, и коисе нѣму добри чине, знамь даћеме осудити и о мени зло говорити; ясамь и то предвидїо и нисамсе томе ненадао, ко може свимь и толико различнимь людма угодити? яћусе само старати нища противь моей совѣсти, и протпвь правилам здравога разума неписати. Косе задоволява само као овца ићи зе другимь овцама, правда да нѣму нїе потреба ни мислити ни разсуждавати. Укоренѣнїе стари обичая подобное кореню велики дрва, за колико година сусе углублявала далеко у землю толико потребую дасе осуше, валясе мало и усудити, и почети мислити, какоће люди на сто година после нась мислити, ако нисмо ради остати всегда у прьвои простоти и дѣтинству. Да ни сусе европейци усудили, мисли свое поправляти и умь наукомь просвещавати, осталиби до данась упрвои глупости и варварству и билиби подобни бѣднимь народомь Африканскимь... (Живот с. 12.)

...Акоми ко за маану припише що орѳографїю нисамъ пазїо, нека изволи разсудити, да ми, до садъ на нашемъ дїалекту съ нашимь словами граматике нисмо имали, Я у моемъ списанїю самосамъ на иашь

чисть изговорь сматрао. Ѣ. велики и мали, то э мени све едно било, добро знаюћи да Сербли сви щоие годь путь неизговараю пућь. А изреченія, коеби звечало на ы. у насъ нейма. Но щосе овога тиче, акосе съ временомъ правила за ово даду и установе [кое не сумнямъ] ондаћесе моћи исправніе писати; а менеће добри и разумни люди извинити, знаюћи да никаково майсторско дѣло у своми почетку не може савршено и са свимъ исправно бити: за ове после оћесе стотине година и више родова люди, кои, едань за другимъ долазе: не валя ни они да доћу овде само да жваћу... (Басне, с. 423.)

И ако ова два одељка не спадају међу теже у овом спису, ипак довољно показују, колико је мучно наврšити жељу, да ово издање што боље одговори своjему оригиналу.

26. октобра 1892.
у Београду.

Ж. Поповић.

Где је што.

ЖИВОТ

Д. ОБРАДОВИЋА.

I.

ПРЕДИСЛОВИЈЕ.

Слатка је ствар и пуна безлобне забаве и утешенија, спомињати се своји прошасти времена од самога незлобивога детињства и веселе младости до мужеског возраста и зреле старости. Проливају очи моје слаткосрдечне сузе припознанства и благодарности, кад год размишљавам велику милост небесног промисла. У коликим невољам ми је помогла, од колики бедствованија и напастеј избавила и колико крат моје совете и намеренија, која би ми за моје неразумије и нерасудије штетна и пагубна била, на добро обратила и како чадољубива мати, за руку водећи, к добром концу довела! Љубов друштва и пријатељства — слатка ствар, слатко име, слатко спомињање! Чини ми се, да сладост рајска довољна би ми била, такова и толика будући, колика је мојему срцу утеха и радост, кад год помињем срдечну љубов и пријатељство моји љубезника и љубезница, благодетеља и благодетељница. Моје исте слабости и погрешке, премда и се стидим, и од који ни до данас нисам се избавио, ползују ме, кад и помињем, помажући ми, да се исправљам, колико је могуће; да ниско и смирено о себи мислим, и да друге мени подобослабе људе трпим и сносим.

Време младости, у ком крв нашаври, и мисли непрестано лете, не допушта нам доста постојанства, да се сами са собом забављамо, и да од себе далеко не одлазимо. Златни совет «Познај себе!» врло се касно прима. Тридесет и осам моји прошасти година напомињу ме, да је подне мојега живота преминуло, и да се к вечеру приближавам. Сад познајем, да чловек у младости, не обзирући се нимало на своје недостатке и несовршенства, жели само и говори: камо срећа, да су наши стари паметнији били! У тридесет година возраста почиње сумњати, да није ни сам доста паметан био. Око четрдесет година не двоји више; види, да није најпаметнији био, обаче намерава и нада се, да ће се исправити, док и старост дође. Што ћемо сад? Ништа, на пут, на пут! Једно нам остаје желити сиреч, да наша деца и унуци бољи и паметнији буду.

Моја крв, која, благодареније Богу, почиње утољавати се и умиравати, не вара ме више с сујетнима надеждама, нити ме чини зидати по воздуху градове; оставља ми моје златно време, што ми јоште остаје, у моју власт и предаје мене мени самому. Почињем мало по мало одисати, избављајући се младости како многоволнујемога и свирепога мора. Сад ми долази на памет божествени совет премудрога Питагора: да се к себи вратим, да у себе дођем, и да размислим, откуд сам на ови свет дошао, што сам у њему чинио, и куд мислим поћи. Ово ми је сад моје најмилије упражњеније и најдражи посао, или разговоре учени

људи слушам, или премудро написане књиге читам, или уједињен у ком безмолвном месту ходам; о том мислим, о том се упражњавам и то уздишући себе питам: откуд сам на ови свет дошао, шта сам у њему чинио, и куд ћу из њега поћи?

Ово дакле размишљавајући, рад би, да нисам сасвим на свету неполезан био. Рад би, штогод после мене оставити, с чим ће се когод од мога рода ползовати. Рад би, са свим срцем науку и просвештеније разума, које сам од младости моје желио и тражио, српској јуности препоручити, и тако српске ћери прсима, које су ме одојиле, ако не, колико би рад, барем, колико могу, благодаран јавити се. Зато намеравам, различне случаје, који су ми се у време двадесет и пет година мојега странствовања догодили, написане оставити. Уздам се, описујући разне обичаје народа и људи, с којима сам живио, да ћу моје читатеље ползовати. Добре обичаје похваљујући, радићу и сваком препоручити; а зле похуђавајући, у омразу довести.

Воспитаније младости — ствар најнужнија и најполезнија чловеку на свету, будући да од ње зависи сва наша доброта илити злоћа, следоватељно и сва срећа илити несрећа колико телесна толико и душевна; за које родитељи (о родитељи, слатко и свето име!) највише ваља да се старају, да добро воспитаније чадом својим даду: да и не размажују, да и не кваре, да и од зли ћуди од колевке и од мајчине сисе одучавају. Дете размажено ласно

бива ћудовито, из шта се рађа: самовољство, тврдоглавство, упорност, непокорност, сујетно високоумије и луда гордост и проче злобе, које узрокују сву несрећу човекову чрез све време живота његова; од који зли обикновења ваља да и чувају од детињства. Њиова млада телеса у здрављу да садржавају; на здравој младости основата је здрава старост; да им не дају којекаква јела слатка и мајсторски вготовљена, конфете и воћа недозрела. Њиово младо срце к човекољубију и к добрим наравом мало по мало да окрећу; њиов ум и разум, како почну мислити и расуждавати, да просвештавају, од сујеверија и којекакви луди плашења чувајући и; о, колике слабости и болести ума плашња деце узрокује! А сврх свега, њиово младо срце љубовију правде, истине, поштенога мислења и мудровања како слатким матерњим млеком да напојавају; злонаравне, стропливе и злоговорљиве слуге и слушкиње и свако зло друштво од њи да удаљавају. Но о овој материји говориће се на другом месту више; овде толико јављам, да у овом мојем списанију благим и милим родитељем у воспитанију њиове деце желићу помоћи.

Ова материја будући најпотребнија и најполезнија човеческом роду, она ће бити и најособитије намереније овога мојега писања. Познао сам искуством, находећи се од младости моје у разним опстојатељствам, шта је полезно, шта ли је вредно било мојей младости. С различни народи живећи, видио сам, како своју децу воспитавају, и какова следо-

вања различна воспитанија имаду; притом и књиге учени људи, који су о овој материји писали, читао сам. Гди сам год живио, имао сам под мојим управљенијем различну богати и сиромаа родитеља децу, грађанску и сељанску; у Далмацији, у Чрној Гори, у Бечу и у Молдавији познао сам дечина својства, нарави и свакојаке ћуди. Зато при свакој прилици нећу изоставити, дајући пристојна правила, како с децом ваља управљати, да буду с временом добронаравни и поштени људи, родитељем покорни и послушни, људма, с којима живу, мили и драги, отечеству и сами себи полезни и благопотребни.

У свем овом списанију при сваком опстојатељству прилагаћу и придодавати нравоучитељна назнаменованија и полезне ко управљенију житија совете и настављенија, које сам од учени људи научио и из полезни књига почерпао; нити ћу бити ја, но полза ближњега мога прво и начално намереније ове књиге. А, што будем и о себи говорити, не бојм се, да ми се неће веровати, јер ћу имати премного узрока, самога себе осуђавати и похуђавати, а весма мало или нимало хвалити. При свакој врсти и речи овога списанија сматраћу себе како пред всевидећим Божијим оком; саму ћу истину љубити, о њој ћу се старати, њу ћу с топлим и чистим срцем желити и тражити. Знајући несумњено, да сва наша говорења и дела, а навластито она, која се на штампу издају и последњим родовом предају, вечна следовања имаду, нећу нимало себе за-

боравити; чуваћу се свакога пристрастија и лицемерија, а особито самољубија. Правду и истину, радићу, всегда пред очима имати.

Наука и познање људи није нити малена нити мало потребна ствар човеку на свету; о овом послу може се рећи како год и о воспитанију, сиреч, да о њему зависи све наше благополучије у целом теченију живота. С ким човек највише живи, и с ким има највеће посла овде на земљи, него с подобнима себи људма? А како ћемо један с другим пребивати, ако један другога не познамо? Лашње је живити с једним народом, којега језик не знамо, премда и то није малена мука, него проводити све своје живљење с људма, који својства, нараве и ћуди не познајемо. И заисто из тога се по вишој части рађају: неслога, немир, мржење, вражба и свађа, понеже не познајемо, како ваља, ни сами себе ни друге. Познати себе, познати људе. њиово нарави и најпотајенија склоњенија и пристрастија њиовог срца, из који произничу и происходе сва њиова намеренија, движенија и дела, о том су се трудили највећи људи, и до данас о том се упражњавају и старају велики философи. Будући дакле, да ме је промисал неба определио, да проведем живот мој с разни народи, с људма и с женама, с богати и сиромаси, с учени и прости, с црковни и мирски, с којима нисам трговао, куповао ни продавао, сва је моја старост била познати: какви су људи, и из који узрока бивају таки или другојачи; какви би ваљало да буду, и чрез која средствија могли би таки

постати. Притом будући да, какви смо год, морамо један с другим живот проводити, како ваља дакле да поступамо и да се опходимо, да нисмо један другом теготни, досадни и вредовити? Како можемо друг другу угодити, тихо, мирно и љубезно између себе живовати, и дне житија нашега, колико је могуће, облекчати и усладити, поташтићу се изјаснити.

Што се каса познанства себе, правда, да је врло мучна ствар, будући да колико невежество толико и много више самољубије затварају нам очи и не даду нам, гледати себе с ружне стране. Но, ако је што добра у нами, то нам је мило гледати, то добро видимо и томе се чудимо; а, што нам није мило видити, то за леђа мећемо и добро сакривамо. Но и у овом моје слабости, моје погрешке и будалаштине дале су ми на конац познати, да сам слаб и неразуман. А сврх свега света наука, Божији дар, небесни свет, наука и књиге премудри и просвештени људи, учени људи, истини благодетеља человеческога рода, дале су ми способ, проћи и достигнути до најпотајенији заплетака срца мојега; просветиле су ме и дале су ми више познанства, него што би могао придобити искуством хиљадугодишњега живљења на земљи. Ову ћу дакле колико мучнију толико потребнију материју као на нишану имати у свем мојем писању.

После ползе и забаве, коју желим комгод од мојега рода узроковати, неисказано утешеније и неизречену радост чувствоваћу, имајући прилику, за спомињати и познанству по-

следњи родова предати имена моји пријатеља, љубезника и благодетеља. Не могући иначе возответствовати њиовој слаткој љубави, облекчаћу прси моје, јавивши свету моје припознанство и благодарност к њима; спомињаћу се њи и љубићу и, док год живи душа моја, сиреч до века, и нећу престати желити, да милостиви Бог учини вечно награжденије њиовој доброти. Препоручићу спомињању и благодарности наши унука имена добри и милостиви благодетеља, који изволе помоћи, да издам на штампу како ову књигу тако и што друго, које намеравам из полезни књига преводити. Да сам кадар сав трошак сам учинити, чини ми се, да нико не би био веселији и срећнији од мене.

Даћу повод и приклад вожљубљеној јуности српској, коју промисал неба сподоби светом ученија осијати и просветити, да на свој језик преводе, састављају и на штампу што издају. Да се постарају за матере своје и сестре, за супруге и кћери, преводећи им избране књиге учени народа, дајући им на ови начин благопотребну забаву, украшавајући њиове нарави, просвештавајући њиов ум и облагорођавајући њиово срце истиним благородством добродетељи и просвештенија разума. Нека се поташте и поите, довести у свој род златно и благополучно време, кад ће српске кћери и супруге читати: Памелу, Телемаха, повести Мармонтелове и проче овима подобне књиге на свом простом дијалекту. И како прве воспитатељнице и настави-

тељнице чада своји, просвештене будући, саме ће полагати прво основаније њиовог доброг воспитанија, напајавајући и разумом и добродетељију заједно с млеком прсију своји.

Ја, колико сам могао познати људе, по вишој части познао сам и добре; и. ако гди погрешавају, или чинећи оно, што не би ваљало, или изостављајући оно, што би ваљало, у том погрешавају или из природне человеческому јестеству слабости или из незнања и нерасудија, мислећи и судећи сврх ствари неправо. Врло је мало таки људи, који само из злоће срца и с намеренијем чине зло,. само зашто им је зло мило. Са свим тим, моје намереније будући исправљеније нарава и обичаја, добре хвалећи, а зле похуждавајући, уздам се, да ми се неће за зло примити обличеније злоупотребљенија человечески. Нико не може се исправити не знајући, у чему и како погрешава; а ко се може похвалити, да је без слабости и погрешке? Дакле ми не можемо ни један дан у миру, покоју и љубави један с другим живити, не презирући, не трпећи и не праштајући један другога погрешке; обаче, ако би се свак са своје стране старао, за познати своје недостатке и за исправљати се, много би мање погрешавали, и следовательно много би мирнији и веселији наш општедружески живот био. Зато молим, нека ми се не прими за осужденије народа, чина и лица осужденије зли обичаја и злоупотребљенија.

Мени су људи свакога народа и чина млого добра учинили, а зла нимало или врло

мало; ја нејмам никаква узрока, с моје стране на њи тужити се; ако ли гди будем то чинити, заисто нећу ради мене, но ползе ради моји читатеља, да ако ко што таково при себи позна, да се исправи. Мени је жао, да људи, који не мисле, не суде и не поступају, следујући правилу здравога разума, себи уде и вреде. О, колико би сви људи на земљи с стране Божије благополучни могли бити, кад не би сами своје злополучије узроковали, мислећи и живећи накриво! Бог би морао зао бити, кад би род человечески на њиово зло и несрећу саздао; а то ко може, здрав мозак имајући, и помислити? Откуд дакле несрећа? Ваља да је са стране чловекове. А чловек бива ли својевољно и доброволно несрећан? Никако! Јавно је дакле, да из незнанства и неразумија происходи по вишој части наше злополучије.

Губимо се по странпутицама, а чини нам се, да смо на правом великом путу; ко нам сме рећи, да нисмо, готови смо на ма на кавгу. Свак се себи чини на правом путу, а другога суди за изгубљена. Ко год не види, не може управ ходити; а ко год не уме мислити и судити, не може ни своја дела како ваља управити. Може један исти човек у једном послу право мислити, а у другом врло криво. На прилику, Турчин вели, да од Бога не ваља човек да бежи, јер не може утећи ни сакрити се. Имаш право, Турчине! А има ли Турчин право, кад вели, да ни од куге не ваља бежати? Јок вала, у том има врло криво. Од

Бога не могући утећи, не ваља ни да бежимо; а од пожара, велике воде, куге и други многи зала могући се сачувати и не хотећи, врло лудо послујемо. Из свега овога следује, да можемо људе миловати и љубити, похуждавајући и осуђавајући њиове кривопутице, зашто иначе није могуће исправити се.

Ако ли се ко нађе, ко буде моје простосрдачно намереније и беспристрасно писање на зло толмачити, примајући за обиду и обличеније обичаја, у којима је он воспитан, и који се њему добри чине, знам, да ће ме осудити и о мени зло говорити. Ја сам и то предвидио, и нисам се томе не надао; ко може свим и толико различним људма угодити? Ја ћу се само старати, ништа против мојеј совести и против правилам здравога разума не писати. Ко се задовољава само, као овца ићи за другим овцама, правда, да њему није потреба ни мислити ни расуждавати. Укорењеније стари обичаја подобно је корењу велики дрва; за колико година су се углубљавала далеко у земљу, толико потребују, да се осуше. Ваља се мало и усудити и почети мислити, како ће људи на сто година после нас мислити, ако нисмо ради, остати всегда у првој простоти и детињству. Да нису се Европејци усудили, мисли своје поправљати и ум науком просвештавати, остали би до данас у првој глупости и варварству, и били би подобни бедним народом африканским.

Приклад други народа даје ми дрзновеније; наћи ће се довољно остроумни и пра-

восудни лица између браће моје, који ће познати, чији сам ја интерес и ползу пишући желио и искао. Ако ли што гди буде погрешено, учени ће људи после мене исправити и мени ће человекољубно као чловеку простити. Мени је довољно утешенија, дајући приклад ученим мојега народа, да српски почињу на штампу што добро издавати. Штета, да толики многочислени народ остаје без књига на свом језику у време, у које наука близу нас сија како небесно сунце. Ако ништа, познаће браћа моја усердије моје к њима после моје смрти, и то је таман време, за које се ваља старати и писати. Време је живота нашега један минут, једно тренуће ока и једно ништа, а по смрти чека нас вечност. Само последњи родови суде право и без пристрастија о прошастима. Утешен ћу поћи с овога света знајући, да сам браћи мојеј добра желио, да сам се силио, учинити толико ползе, колико сам могао, и да нисам залуду живио.

Из тога, што сам довде говорио, може се познати од части и накратко, шта ће ова моја књига у себи садржавати; није више потреба, о том говорити. Толико могу јошге придати, да, ако ко буде само забаву искати у ове књижице читању, неће без ње бити; шта је забавније него знати, како живу људи по различни мести света, и какви су њиови обичаји? Двадесетипедгодишње моје пребивање и путовање у Далмацији и Црној Гори, у Албанији, у Грецији, у различни острови Средиземнога Мора, у Смирни, у Италији, у

Молдавији и сад у Германији даће довољно материје забаве и разговора.

Огласио сам у писму к љубезнику мојему Харалампију, да намеравам издати «Совете здраваго разума», која ће књига садржавати најизбраније мисли и советовања учени људи, с разни језика преведене; о ком послу почињем с помоћу Бога трудити се овде у Лајпсику. А међутим издавању ове моје случаје чекајући, оће ли се који добар Србин наћи, да помогне с трошком. Уздам се у промисал неба, да ће помоћи мојему братољубному намеренију, будући да колико ми дарује живота у напредак, у овом делу и упражњенију намеравам провести.

Теби дакле, о љубезнејши и слачајши славеносрпски народе, посвештавам колико ову толико и оне, које ће следовати, плоде и жертве мојега пера. Вами, пожелани житељи Сербије, Босне, Херцеговине, Чрне Горе, Далмације, Хорватске, Срема, Баната и Бачке, вами и вашим последњим унуком с горећим и пуним љубави срцем ови мој мали но усердни труд предајем; примите, ако ништа, за забаву. Ако гди буде што погрешено, молим и просим вашу доброту и человекољубије, да опростите слабости мојеј; сам је Бог без погрешке и без недостатка. Препоручујем себе вашеј милостивој и срдечној љубави. Ја не знам, оћу ли гди с вами јоште живити и слатког вашег пријатељства наслаждавати се. Толико просим, кад ме не буде на свету, да ми желите од благога Бога милост, коју и ја вами заједно

с светом разума и науке и вашим синовом и кћерма од рода в род, док год Бог свет држи, всесрдечно желећи, пребивам до последњег мојег издиханија душом и телом сав ваш

у Лајпсику,
1783., Августа, 15.

Доситеј Обрадович.

Обзнањеније.

Намеравам, издати на тип триста ови књига; свака ће состојати се из двадесет илити око двадесет и пет табака у великим октаву. Погрешке штампе ваља простити, јер они, који штампају, не знаду српски, и колико год исправљам, мора нешто остати.

ЖИВОТ И ПРИКЉУЧЕНИЈА

ДИМИТРИЈА ОБРАДОВИЧА,

НАРЕЧЕНОГА У КАЛУЂЕРСТВУ

ДОСИТЕЈА,

ЊИМ ИСТИМ СПИСАТ И ИЗДАТ.

Место рожденија мојега било је варош Чаково у Банату Тамишварскому. Отац мој звао се Ђурађ Обрадовић, родом Србин, по занату ћурчија и трговац; мати моја, Круна именом, била је родом из села Семартона недалеко од Чакова, кћи Ранка Паункића. Толико сам мален остао по оцу сирота, да једва га памтим; но растећи кога сам год чуо, о њему говорити, није га нико без уздисања спомињао, колико Србљи толико и Власи, добрим братом Ђуком називљући га, жалећи, што је млад умро, и желећи, да његова деца њему подобна буду. Колико сам млад био, но памтим како год данас, какву је силу на мени имало таково мојега родитеља свију људи спомињање. Ја сам га потом всегда у уму мојем представљао не само како оца мога но савише као једног човека правдољубива, поштена и прељубезна, кога

споминьу, льубе и жале сви, који су га год познавали. И то добро памтим, да моје младо детиньско срце крепко би желило, да и сам ньему подобан будем, и тако льубов и миловање други льуди да заслужим.

Следовање ове историје показаће, да сам ја по вишој части савршен узрок имао, с льудма, с којима сам живио, задовольан бити; но то приписујем ньиовој доброти. Толико могу уверити, да, ако је што добра и с моје стране било, заисто узроковато је било чрез всегдашнье спомињање мојега доброга оца, којему и данашньи дан желим уподобити се и тако льубезног спомиьања браће моје и рода сподобити се. Зато, како сам обештао, на ма при овој прилици нећу изоставити, родительем напоменути, да се старају, сами са својим повотком деци својей у време младости ньиове добар приклад дати. Што дете чује, то учи и прима, како год и своји родитеља језик; што види, да се пред ньим сваки дан чини, томе мора навикнути; тако присвојава обичаје, тако нараве, тако све мисли и мудрованија они, с којима расти. С чим се нови суд најпре напуни, тим се и напоји; од свију, с којима се опходи, младост прима, ма навластито од родитеља, које пре него Бога познаје. Родительи су чадом својим најльубезнији пријательи, најсрдечнији доброжелательи, највећи благодетельи и владетельи; они су им и први управительи, водительи и учительи.

Мати моја, оставши удова с четворо малене деце, не могући сама теготу куће но-

сити, а притом и млада будући, две године по смрти оца мога пошла је за другог мужа; но у овом фтором браку весма је сирота несрећна била. Спомињем се, да би је често находио горко плачући, и, кад би је питао, зашто плаче, «За оцем твојим,» одговорила би ми. И тако годину и по плачевно прежививши у фтором браку и родивши последњи плод утробе своје, по мало дана преставила се заједно с породом својим у дому родитељском у Семартону; било ми је тада девет или десет година.

По смрти матере моје два брата моја, старији Илија и млађи Лука, и ја вратили смо се к нашем стрицу Грујици, који нас је као родитељ примио. Он је имао у дому једну старицу снау с двема синовицама. Ова наша стрина, именом Босиљка, била нам је наместо матере како год двема кћерма својима, Синђи и Соломији. Наша сестра, од свију нас најмлађа, именем Јулијанка, остала у Семартону у дому дедову, гди по неколико месеци преставила се. Ова моја никад незаборављена и непрежаљена мала сестрица у петој години возраста показивала особиту красоту и остроумије, и, да је живила, била би совршено подобна матери нашој. И данас тужи ми срце, спомињући ју; жалим је, колико да је јуче умрла. Толико сам је љубио, да, да је живила, не би се нигда од ње удалити могао. Но зар је тако изволила судбина, да нема срце моје ништа на свету, чему би се могло јако прилепити, за не имати никаква припетствија, у

широки свет удаљити се. Од то доба почео сам све људе, који би ми најмање доброхотства показали, за сродне и пријатеље, све жене, које би ме само љубезна погледа сподобиле, за сестре и сроднице вмењавати.

Овде ми се чини, да почиње први почетак живота мојега. У деветој или десетој години возраста без оца̀, без матере, без сестре рођене почео сам себе као страна и пришелца у истом месту рожденија мога сматрати, и моје срце почело ми је као прорицати, да ћу странствовати. Од кога би год чуо, спомињати Варадин, Будим, Пешту, срце би моје летило к тим местам, желио би познати људе, који у њима живу, и рад би био знати, каква су у њима деца и девојке. Ужасавао би се чујући, да има већи и шири река него Тамиш и височији планина него унке око Семартона. Но, за не изоставити ни једно опстојатељство, које може имати какав год сојуз с воспитанијем, нека ми се опрости, да се мало натраг вратим.

Почео сам био ходити у школу јоште за живота матере моје, и памтим добро, да сам имао велику радост, идући с букваром у руци у школу; само ми је жао било, што ми је буквар издерат био, будући из њега учио мој брат Илија, пак га је у таково состојаније метнуо, као да су курјаци из њега учили Мештер старац Добра (тако се је звао мој први учитељ), задовољан мојим мирним у школи седењем, мојим честим предавањем лекција, мојим тихим и бојажљивим поступком, по мало дана осим сви мојн врсника почео ме мило-

вати. И, видећи ме одвећ бојажљива, да, како би ком детету фиргаз или ферулу почео давати, ја би с њим заједно почео плакати, као да би имао после њега на ма на мене ред доћи, добри мештер, за избавити ме од всегдашњег плашења и дати ми дерзновеније, почео се са мном разговарати, казујући ми узрок, зашто је он принужден, неку од деце наказивати и бити, и да добра деца, покорна и прилежна, не имају се ничеса бојати ни страшити. Видећи ме, да ми је мило, гледати друге деце нове букваре и часловце, обештао ми, како свршим мој буквар, поклонити нов часловац, и испунио је обештаније. Не знам, је ли то његова милост к мени била или мајсторија моје слатке матере, која је два посла с овим измишљењем исправила, мене сиреч у веће познанство и љубов с старцем мештером довела и мом брату Илији узрок, кричати и кавгати се, што он при свом старом измрљатим часловцу остаје, не дала. Много би ми га крат код куће отео, но, како би пошли у школу, дао би ми га опет, молећи ме, да не кажем ништа мештеру, испричавајући се, да он није био накањен, освојити га, но да ми га је на мало време узео био, да види, што ћу ја чинити.

После преставленија моје миле и слатке родитељнице остао сам, учећи се псалтиру. Мој тетак Никола Парчанин, видећи ме, прилежно ходити у школу, хотећи облекчати стрину Босиљку, а притом не имајући ниједно мушко дете, добра одвећ и милостива срца будући, узео ме к себи с намеренијем, да ме

воспита наместо сина. У ово време у чаковачкој школи случило се измењеније. Не знам, за који узрок Чаковци чинили су дођи наместо старца Добре некога Стефана Микашиновича. С овим мој тетак Никола учинио особито познанство; казао му је, да је наумио, кад се добро изучим, оженити ме и запопити; препоручио ме је њему крепко, и своју препоруку често би поткрепљавао, частећи га и купујући му на дар кад фаин шешир кад пар свилени велики марама. Оваке препоруке имале су велику силу. Мој господар магистер (он се није дао звати мештером) имао је заисто на мене особити позор; по совршењу псалтира дао ми је учити катихисис, то јест православноје исповеданије, толкујући ми сваку лекцију на просто српски.

Мени је врло ласно било, наизуст учити, и тако за две године дана знао сам на памет не само катихисис, но и различне друге рукописне вешти с толкованијем. А притом, имајући неку природну склоност, што ново научити, кад би год био у цркви, сакрио би се у олтар, дочепао би се влашког казанија илити поученија, пак би читао до савршења црковнога правила (познато је, да у Чакову сва деца српска знаду влашки). Толкованије мога магистра помогло ми је, да разумевам прологе; ниједан није остао непрочитат од мене; млого би ме пута попови карали, што кварим црковне књиге, но залуду. Две три године ово чинећи, влашко поученије, евангелије и прологе знао сам на памет. Ко би ме год

хотео слушати, казивао би му од јутра до ноћи повести из пролога; гди би год мајстори и момци шили, ту би ја ишао, казивати казанија и житија различни светаца; сваком би се милило, слушати оно, што не зна. Ове све ствари миле су биле моме добром тетку и по његову мњенију врло полезне к намеренију, које је он са мном имао, нити је могао мој добри благодетељ предвидити, да је баш ово било управ против његове накане, како ћу сад дати познати.

Ја, напунивши мојү главу детињску с казанијами и с пролози, а не будући нимало кадар, сврх чеса либо, како ваља, мислити ни расуждавати, наумио сам био, савршено да се посветим. Размишљавајући, шта су страдали мученици, ја би тешко жалио, што и сад не муче Христјане, те би се ја на ма дао за закон испећи; а, кад би ми пало на ум, шта су пустињици радили и пословали, крепко би желио, да се намерим на ког пустињика, да с њим одем у египетске и у арапске пустиње, гди нема стопе човека жива. Како би ко пошао у Сенђурађ, Партош и Бездин, манастире недалеко од Чакова, пошао би и ја с њим с наканом, да нађем какву пештеру илити пустињу, и да ту останем; но, онде видећи, да калуђери једу и пију као и други људи, и не чујући, да се око њи гди наоди каква пештера ни пустиња, није ово место за мене, мислио би у себи, пак би се невесео вратио у Чаково. По мојеј тадашњеј памети Банат би много срећнији био. да је пун пустињика него села, вароши и градова.

Мој благодетељ почео је дознавати моја чудновита желанија и намеренија; радио би свакојако, од тога одсоветовати ме и одвратити; много крат би ме загрлио, љубио и с отачаском добротом би ме обличавао, што ја њега не милујем као он мене, и да ја неправо чиним, његову слатку надежду, коју је он имао, да ће у мени имати утеху, помоћ и покој у старости својеј, сујетном показујући. Мени би жао било, то чујући; и заисто ја сам весма њега љубио. Но ко ће мени извадити из моска пустиње и пустињике и све којекакве ствари, с којима сам ја био моју будаласту детињску главу напунио. Из овога нек свак позна, каква је ствар, да дете чује и чита оно, што није за њега. Ја би му одговорио, да евангелије учи: ко хоће да угоди Богу, и да се посвети, ваља да се одрече света, рода и родитеља. Он би ми рекао, да евангелије, што учи, добро учи, но да моја детињска памет и глава није јошт кадра разумети, шта оће евангелије чрез те речи, и да је мени потреба, чекати савршена возраста и зреле памети, за моћи разумети силу евангелскога ученија.

Ја би му онда почео казивати, шта је учинио свети Антоније, Јефтимије, Пахомије, Онуфрије и хиљаду други и свети Сава српски; а он би онда, мицајући главом и уздишући, одговорио: «Е мој синко, сад ја видим, да би боље било, да ти те књиге ниси читао. У садашње време ко се год калуђери, калуђери се или из незнанства, или да му је лакше

живити. Ја сам остарио с свакојаки калуђери, с Јерусалимци, са Синајци, са Светогорци и с овима, који се наоде у наши вилајети: најмања им је старост светиња; људи су како год и ми; једу, пију и раде, да стеку новаца као и други, који имаду фамилију на врату. То говорећи, ја и не осуђујем; тога се ни они сами не одричу. Но теби кажем, да је права светиња, да млађи старијега слуша, да се деца своји родитеља не одричу, како ни родитељи своје деце, и да човек праведно и поштено у својеј кући о свом труду и муци са својом женом и децом живи, ништа туђег не желећи. Ако ли се нађе који од многи. да има каково друго склоњеније, добро је и потребно, да од своји старији и пријатеља савет иште, и да чека своји двадесет и пет или тридесет година, да је кадар познати оно, што мисли изабрати. Црковни илити мирски, ко мисли с људма и међу народом живити,ваља да се стара, како ће и он са своје стране другима на ползу, а не на теготу бити.»

Видећи, да ја не знам, шта ћу му одговорити, по неколиком мучању опет би почео с већим усердијем говорити: «Мој Димитрије, веруј ти твом баби (сва деца, моја браћа и братучеди, бабом смо га звали); мени имаде близу педесет година; ја сам искуством познао човеческо јестество. Ја тебе љубим, како год да сам те родио; светујући те, твоју срећу желим, а не моју. Ако ли ти мене не послушаш, ја се нећу кајати за добро, што сам ти учи-

нио; мени ће Бог платити на другом свету, но ја тебе жалим.»

Свак ласно може познати, какав је ови савет био, како га и сам сад познајем; но онда ко ће луду дати памет? Моја глава, напуњена будући пустињами непроходимими и пештерами, ништа друго није могла у себе примати. На неколико дана после овога разговора био сам се крадом спремио, да пођем с једним игуманом Дечанцем у Турску, чујући од њега, да у турској земљи имаде планина, пештера и пустиња, гди жив човек не долази. «Ха, то ти је моје место!» викнуо сам; «а блажена турска земља, гди има таки пустиња, које људи са своји греси не скврне; ту ти се човек ласно може посветити!Ваља да је Бог ту земљу благословио, те само у њој има пустиња.»

Мени се чинило, да је тога игумна Бог послао, да ме изведе из Чакова као из Египта, и да спасе душу моју. Пошао сам с њим до Сенђурђа. Мој добри тетак, то осетивши, узјаше на коња, пак ето ти га око по ноћи у манастир; два игумна, домаћи и странски, јоште при чашами. Мал' се није сијасет учинио с мојим Дечанцем, хотећи мој тетак, да га везана пошље у Тамишвар, називљући га турском лажом и скитницом, ком није доста, новце по туђем вилајету купити, него хоће јоште, и неразумну децу у Турску да преводи. «Људи паметни и који могу, беже из Турске и прелазе у мирна царства христјанска; а он хоће, да децу у Турску води!» Игуман, сирома, ви-

дећи се изненада у такој фортуни, правдао се, како је год могао, заклињући се и преклињући, да он тога не би за главу учинио, и да је он мене хотео у Сенђурђу оставити.

Мој тетак по многој вики и укору и млого мољен игумном места, с којим се је познавао, утиша се и седне, с њима пити. Онда ти мој Дечанац, видећи се избављен белаја, почне казивати: каква је беда и невоља у Турској, како људи невољно живу, како куга мори, како чемерни калуђери скитају се од села до села, милостињу просећи и Турком новце дајући; тако Синајци, тако Јерусалимци, тако Светогорци и тако сви други, што и је год. «И ко би се могао досетити турској политики и лукавству! Гди је год која лепа црква била, они су је присвојили и у џамије обратили; а манастире су све оставили, јер су знали, да ћеду им калуђери непрестано за њи новце вући. Једним словом, купећи Турком новце, дошли смо у омразу свету и вилајету; свак се нас уклања као од курјака, јер, како нас гди сретне, зна, да ће ограисати.» Нити је изоставио, да не каже, како у пустињам египетским и арапским, гди су се најпре свеци светили, сад се ни име Христово не спомиње, него турски пустињици и дервиши у њима живу.

Моме се добром тетку чинило, да лети од радости, све то слушајући; у по сата таковог разговора, а притом чашу по чаши испражњујући, у велико је пријатељство с Дечанцем дошао. А како је мени било, то слу-

шајући, дајем другима мислити; но ко би се надао, ко ли ће моћи веровати, какво је и колико моје упорство и тврдоглавство било! Каква је бедна ствар, кад млад човек обикне самовољству! На моју душу, сам се сад чудим, како сам могао таки бити! Парче човека у то доба, стајао сам онде као ћудљив коњ, кад стане усред блата; и колико га ко више шиба и боде, да се из блата извлачи, он, наместо што би напред потегао, натраг узмиче. Ево, у какво су ме состојаније довели били моји без расужденија пролози. Ја сам совршено тада веровао, да на мене Бог попушта искушеније, да види, оћу ли ја у мом светом намеренију постојан бити.

У мом милостивом благодетељу ја нисам тада ништа друго могао видити, него једног простака, који није читао никаква казанија ни пролога, и који из преизлишње мирске и плотске љубави противи се моме спасенију, и, сам не будући свет, не да ни другом да се посвети. Сад, ако ко жив може, нек употреби сву силу ума свога за познати, какова пакосна упорност и какова црна неблагодарност рађала се у мени из источника мниме светиње. Доброта неисказана, милост отеческа и љубов, све је то онда било пред мојим помраченим умом као пристрастија овога света, која одвлаче човека од Бога! Моја тврдоглавица зла је била и опака, сам исповедам,премда није происходила из зле воље и срца, него из неразумија, нерасудија и сујеверија; нити сам ја могао иначе мислити, представљајући

себи, да ја чистосрдечно желим да се посветим, а други иду, те ми стоје на путу и не даду ми.

Дечанца да сам могао, би га с обема рукама стиснуо за гркљан, и загушио би га. Сматрао сам га као слабу трску, коју најмањи ветар колеба, као човека непостојана, бојажљива и страшивицу, који, да се не пошље везан у Тамишвар, би се одрекао вере и закона. Накратко, они су сви били пред мојим очима слаби, грешни и плотски људи, који све своје блаженство наоде у чашам испијању; уздишући жалио сам њиове душе као изгубљене. Ја сам сам био паметан и књижеван, и мислио сам у себи: бре, да се небо и земља сложи, да ми напротив стане, ја ћу отићи те отићи! Нисам нимало сумњавао, уподобити себе апостолу, говорећи: «Ко ће ме одлучити од љубави Христове?»

Ево какову силу имају прве науке, с којима се младо срце напоји и напуни! Млад човек, не имајући никаква искуства, сам не могући право о стварма судити, старије и искусније од себе не хотећи слушати, мора бити задуго тврдоглав и упоран, док год не удари гди главом о дувар, падне у несвест, ха, ха, не тамо! почне сам себи говорити. Срећан, ако се то не случи касно, док се јоште може вратити и на прави пут упутити; иначе, идући, куд не зна, мора у целом животу злополучан бити. Пак се чудимо, зашто су неки младићи пуни ветра, самовољице, високоумија и упорности. Ево ти узрок. Из прве

младости чују којекакве преповетке; то врло упамте. Млада је душа подобна меком воску; у какав га калуп метнеш и салијеш, онаки образ од њега направиш. Док је тај восак јоште мек, ласно га можеш претопити, прелити и преобразити. Чрез дуго време буде тврд као гвожђе; онда се оће много труда, за претопити га и прелити. К оном, шта су чули, ако јоште виде и прикладе неваљале, ако не имају кога, ко ће с њима управљати и од зла одвраћати, остају у превари и у злу, и сваки дан више утврђавају се у том и укорењавају.

Млад човек чита једну књигу, коју за разумети, или би ваљало, да има више искуства, или да је читао друге књиге пре, да може ту, која му је у руци, разумети; с вишим вниманијем, него се злато мери, на теразијама ума и расужденија измерити; истину од притворности и лажљивобасновити измишљења распознати, имајући всегда на памети, да није све, што се жути, злато, нити све, што се сија и блиста, драги камен. Ми би се ужаснули, кад би добро могли и хотели расудити, колико су хиљада година неке велике лаже за истину, и лукава лицемерија и преласне притворности за праву светињу држате биле! Ово све безлобна и слаба младост није кадра расудити, и није јој за зло примити; потребује руковођења и настављенија; ако ли тога нема, остаје у тами и у превари. Ко се је научен родио на свет?

Гледа млад човек једну ствар издалека, коју би ваљало изблиза видити; сматра је

с једне стране, но, за познати је, потребало би је са сви страна прегледати и добро видити. Колико пута најискуснији људи другојачије мисле данас него ли јуче, и сами се чуде, какве су памети били до лане! О, колико смо нерадиви у истраживању истине! Злато кад узмемо у руке, није нам доста, да нам ко каже, да је злато, но сами расматрамо, има ли у себи знаке правога злата: је ли тешко и савија ли се као чисто злато. А за истину, која је сама злато ума нашега, не старамо се толико. Што је ко из почетка чуо, при оном остаје; не дамо себи труда, за истражити и распознати праве знаке чисте истине; а, што је горе, не смемо ни мислити бојећи се, да не прогледамо. Стара је басна но добра, да истина, будући нага и хотећи, да и друге свлачи, и да и наге, такове, какви су, показује, видећи, да је зато људи доброводьно не трпе, но да на њу мрзе, она је побегла и сакрила се у један бунар. Зато, ко жели к њој доћи, ваља да свуче са себе сва своја мњенија и мудрованија, јер иначе неће бити примљен.

О овој потребној и полезној материји навише места спомињаћу; за сад сам хотео, накратко назначити, откуд происходи млади људи упорност и тврдоглавица. Ја сам од јестества из детињства био страшив и по вишој части другима покоран; како сам дакле могао к вољи мога тетка толико упорности показати? Ови добри благодетељ млого би ми пута с родитељском милошћу говорио: «Баба ће теби прекрасну девојку испросити; пак, кад

те видим у мојој кући ожењена, онда нећу жалити више, што ми Бог није ниједно мушко дете у животу оставио; онда ћу срећан бити!» Но моја глава, пуна светиње, другојаче би мислила. Кога оженити? Мене? Сачувај Боже! Боље сто пута, да ме каква свирепа лавица или медведица с ноктима својима на парчета растргне, него да ме најлепша српска кћи у своје незлобиве, чисте девојачке наручи загрли! Ја похудити себе и другим грешним људма уподобити? Ни по што и никако! Ја ћу девство моје хранити, анђелом ћу подобан бити. Ево̑, браћо људи, какав сам вам ја онда светац био! Но природно морао сам у такову кривопутицу и заблужденије упасти, читајући књиге, које нису за мене биле, и хотећи, да пре времена сврх девства и женидбе мудрујем не знајући, ни што је једно ни друго.

Може ко помислити, да се ја сад кајем, што сам се закалуђерио, и зато овако пишем; но ја молим свакога, ко буде читати ове моје случаје, нека не ити, пре судити, и нека не чини никаква закљученија, док год не очита и оно, што ће следовати. Казао сам, да ја нећу себе имати за поглавити узрок и конац ове књижице, но ползу ближњега мојега. Нећу себе нимало штедити ни извиновљавати; правду нећу сакрити, колико знам. Сам ћу себи по мојеј савести као пред всевидећим Божијим оком судија бити; нећу себи нимало праштати. А мој љубезни читатељ само нек чека, док сву ову историју од краја до краја очита, јер ће само онда моћи о свему управ судити.

И тада, ако што позна, да је добро учињено, нека следује; ако ли погрешено, нек се уклања.

Ја, како сам мало повише казао, био сам сасвим наумио и навалио, да се посветим, и то без сваке шале и сумње. Добро, добро, видићемо и ту светињу! За сад обаче овде не могу изоставити, да не учиним ово назначеније, које ће служити мојим читатељем за забаву и за одморицу. По свој прилици да је мој тетак наместо себе метнуо био мојега вреднога магистера Стефана, да ме он посаветује, чини ми се, да би много више посла оправио. Из ове мале историје, која следује, то ће се познати.

ПОЧЕТАК ГРЕЧЕСКЕ КЊИГЕ.

Наођаше се у то доба у Чакову неки старац Дима, Грк. Никад до века јутрења, вечерња и све, што се год у цркви послује, не би могло без њега бити; млого би пута чредни поп без никаква празника само њему за атар морао у цркву доћи. Студен, врућина, блато, киша, ништа то није могло њега зауставити, да се он не нађе у време правила; и више пута пре правила и пре него би се црква отворила, пред црковни врати стајало би га вика, и љуто би грчки псовао и ружио попове, што закашњавају. Ове сам речи грчке научио, често од њега чујући: «Катарамени пападес пу катонде метисмени.»[1]) Чини ми се, да би се сви пароси чаковачки у оно доба више његовој смрти обрадовали били, него да им је који најбогатији обркнез умро; тако им је био додијао и хака дошао. «Благослови, душе,» «Свете тихи,» «Сподоби, господи» и «Ниње отпуштајеши,» то би све он читао грчки; ако ли би се случило, да му то који пут протопоп или који други поп отме, отишао би срдит из цркве, као да није у њојзи никакве молитве било. Он заисто, кад не би се надао, да ће,

---

[1]) Проклети попови што се запијају. — Ур.

ако ништа, барем «Нин аполиис тон дулон су, деспота,»[2]) на вечерњи очитати, не би никада на њу дошао. Овога дакле старца Диму сваки дан слушајући, мало по мало превикле су ми уши к грчком читању. Моје од детињства природно љубопитство к свему оному, што не знам, почело ме је као подбоцавати, да ми је научити грчки.

Ето ти срећом илити мојом несрећом, како ће се на ма видити, чујем један пут, да је Грком дошао један даскал, да им учи децу. Ја ти на ма сутрадан метнем мој катихисис на греду, пак ти се помешам међу грчку децу, пак ти одем к грчком даскалу, учити грчки. Мога тетка Николе није тада било дома, а моја тета Марица ништа се није мешала у моју науку; њојзи је само мило било, да ја идем у школу, било у коју било. А мени се учинило, да сам тај дан у Божијем рају био. Као да је душа моја пре много хиљада година у ком Питагореву ученику била, и као да је знала један пут златни и слатки Сократов и Омиров језик, пак као да га је била по напитку воде заборављења заборавила, пак истом у један пут опет као да се је с медоточном сладошћом његовом састала и с горећим срцем и душом почела га учити. Тако је мени било, гледајући грчка слова и изговарајући: алфа, вита, гама, делта, епсилон и прочаја. Како је једној младој и милостивој матери, која има прворођно чадо своје при

---

[2]) Ниње отпуштајеши раба твојего, владико. — Ур.

сиси, кад отиде гди у комшилук на част, успавано у колевци мило чадо оставивши, и кад се врати, носећи пуне прси нектара чловеческог живота, и нађе мили плод утробе своје, гди плаче и тужи за сисом, узима чадо своје к матерњим недрам, мило грли, слатко љуби и сису му даје: тако је мени било, кад сам први пут к словам добродетељнога Сократа дошао. О, дан радости неисказане и блаженства неизреченог!

И заисто, такова и толика моја радост будући, морала је кратка бити. Мислио би у себи: кад јошт грчки научим, ко ће бити учении од мене? Лежући у постељу, све ми је у усти било: алфа, вита, гама, делта, епсилон. Спавајући сањало ми се не само као да грчки савршено читам и тање и лепше него старац Дима изговарам, него јоште као да сам и у грчке аљине и широке димлије обучен; пробудивши се толмачио сам мој сан на добро. Истом спремајући се, да пођем к мом даскалу, ал' ето ти два велика ђака из моје старе школе уђоше у кућу говорећи, да мој прежњи магистер зактева са мном разговорити се, и да на ма пођем, не каснећи нити одлажући; јер иначе њима је наложено, да, ако нужда буде, силу употребе. Мој обичај није био, силом ни с пратњом велики ђака у школу ићи; ово је обичај био мог млађега брата Луке, да га сваког понедељника двојица ил' дотерају у школу или довуку. Није ми најбоље било, и почело ми је срце на зло слутити; но с друге стране не обличујући ме моја савест, да сам

што зло учинио, нити знајући, шта ћу од свег тог посла мислити, узмем мој катихисис, отарем га од праа, пођем и дођем у моју стару школу.

Мој магистер, као насмејавајући се, пита ме, гди сам јуче био, придодавши, да је он нешто начуо, но да би рад за веће увереније, од мене о свему известити се. Ја видим, да му смеј не иде од срца, и да у њему имаде нешто усиљена и лукава; но са свим тим, познавајући моју невиност и не видећи ништа, чеса би се плашити могао, дам себи дрзновеније и, и сам насмијавајући се, кажем сву истину. А он мени: «Да знаш, Димитрије, да људи млади, који старије над собом имаду, из своје главе ништа не ваља да почињу ни да предузимљу; ако ли кад по несрећи у таково искушеније упадну, ваља им дати познати, да им неће посао на добро изићи. Дакле, да савршено упамтиш колико истину моји речи, толико и кад си почео грчки учити, то ће бити сад моја старост.» Ово изрекавши, истом викне: «Положи!» Ова би му горка и чемерна формула била, кад би заповедио, кога повалити. Мене положи? О положили га у носила! Мене бојажљива и страшљива, који, кад би за ког другог ово грозно изреченије чуо, ужаснуо би се, као да гром близу мене падне, уздрктао би, као да ме грозница тресе. Шчепаше ти ме четворица, повалише ти ме и протегоше на клупу. Држећи ме тако протегнута као воловску кожу једни за руке и за главу, а други за ноге, стаде лупња двоструке камџије по голој кожи. Једним словом, да задуго не

заглушам, одвали ми једну дузину удараца тако горећи, да усијато гвожђе не би могло горе жећи.

Ова церемонија такву је силу на мени имала, да сам проклео старца Диму, грчког даскала, и сан с димлијама; нит' знам шта се је од даскала после тога случило, јер нит' сам га већ видио ни за њега чуо. На неколико година после овога приКљученија једва се је у мом срцу по други пут жеља Омирова језика пробудила, те ти истом у један пут пређем из Срема у Далмацију, из Далмације у Корф, из Корфа у Мореју, из Мореје у Свету Гору, а из Свете Горе у Смирну. Страшно и силно лекарство од самовољице; не советујем родитеље и старије, да га употребљавају, разве у крајњеј нужди; које да је хотео и мој тетак употребити, може бити, да ја не би остао непоколебим у мом намеренију, да се хоћу те оћу попустињичити.

КАКО САМ ПОСТАО КАПАМАЦИЈА И ТРГОВАЦ.

Видећи дакле мој благодетељ, да није могуће мени странствовање из главе извадити, и да ја гледам сваки дан какво благовременство, да кудгод утечем, намисли јошт један посао са мном. Ствар је била заисто разумно измишљена. Но као да је нада мном некаква судбина била, која је свим његовим измишљенијам сметала, а мени у оном свем, што накањујем, помагала. Тако оно исто, с чим је он био наумио, да ме од мога пута одврати, мене је на исти пут метнуло и упутило. Да ми да познати, шта је туђинство и туђ хлеб, одведе ме у Тамишвар и даде ме једном мајстору капамацији и трговцу.

Ови је имао всегда по пет шест момака, с којима би ходио по велики пазари у Банату; а, кад не би било пазара, давао би им шити. При овом сам био годину и по, ходећи по пазари и учећи се шити; но ништа то мени нити ми се милило нит' ми је ишло од руке. Видећи мој мајстор, да доброво̂љно пишем, изабрао ме био као за писара; давао би ми којекакве старе од много година тефтере, да преписујем, које сам ја радо пословао, само да не шијем, и еспап да не намештам, што

ми није нимало по ћуди било. Једва би чекао, да недеља или који празник дође, не да идем с други момци по Маали или Фабрики шетати се, но да се начитам псалтира и катихисиса. Мој би баба Никола често долазио, видити ме; поразговорио би се са мном, и питао би ме, како ми је; и, не упажајући у мени жељу, да се к њему вратим, посоветовао би ме, да сам веран и послушан, дао би ми који грошић, пак би отишао.

Ја находећи се у овом новом состојанију живљења, ходећи по различни пазари, гледајући свакојаке људе и њиова упражњенија, чујући многе у Тамишвару, да говоре немачки, и солдате Талијанце талијански, почела се рађати у мени жеља, како би могао ова два језика научити. Не читајући више пролога ни поученија, не имајући времена, о овима стварма мислити, нити коме, што сам пре читао, казивати, јербо други момци, моји камараде, продавајући које шта женама и девојкама Немицама и Влаињама, по вазда̂н би се с њима шалили и смејали, нити би кад имали воље што светињско слушати: на ови начин почео сам се био као заборављати, и прва топлота к пустињичеству и к пештерами почела у мени сасвим ладнити. При свем том, видећи и калуђере, колико странске толико и наше земаљце, да се сви за ствари овога света старају: купе милостињу, броје новце, пазаре и купују, на добри коњи или се возе или јашу, почео сам размишљавати сврх речи бабе Николе, да се сад нико не калуђери,

да се посвети. Јошт к тому један особити случај дао ми је много мислити сврх калуђерскога чина.

Мој мајстор имао је свој дућан у кућам господара Јове Муцула. Ови частећи један пут нашега тадашњега епископа, Георгија Поповича, ја, имајући познанство с слугама дома, помешао сам се с њима. Као под именом, да ћу што послужити, пошао сам, гледати владику на части. Између прочи разни разговора при концу обеда по случају уведе се ови знаменити разговор, кога сам врло слушао и упамтио; и заисто достојан је, да га овде опишем.

Епископ: «Мене многи осуђују, што ја публично месо једем; но ја волим, да ме људи за своју простоту осуждавају, него да ме моја совест обличава и осуждава, кад би потајно и крадом јео. Христос и апостоли јели су месо; зашто дакле епископи да не једу? Или се зар хоће, да смо ми бољи од апостола? У време апостола и триста и више година после њи епископи су били мирски поглавити свештеници, и имали су своје жене. Видимо, да по првом никејском собору отац светога Григорија Богослова Назијанзина, у чесном браку живећи, епископ је био, и синове и кћери изродио; тако брат Великога Василија, тако свети Спиридон и многи други. Апостол Павел јавно учи, да епископ, презвитер и дијакон мора бити ожењен, и томе придодаје узрок говорећи: «Ко није кадар, својим домом и фамилијом управљати, како ће он бити вредан, црквом и народом управљати?» Види се,

да су епископи први поглавити мирски свештеници. Епископ ништа друго не значи, него надзиратељ; а архијереј ће рећи начални јереј. А после, кад су се калуђери почели множити и архијерејска достоинства примати, мало по мало увео се обичај, да епископ мора бити монах, против јавне науке апостолске, по којој науци и по правој правици и суду здравога разума епископ не може ни по што бити монах. Он није одређен, да у пустињи живи, него у миру у градови и у сели међу људма и женама; и, човек будући од тела и крви, како га је Бог створио, ако није ожењен, у великом бедствованију находи се. Монах ће рећи сам илити јединац и саможивац, ком је место: пустиња, планина, уједињеније и самоћа, који се одрекао света и пребивања с људма, који постом, неспавањем и непрестаним трудомваља тако да осуши тело своје, да му се, како вели свети Јефрем, трбу за леђа прилепи; и тако сув и окорео још не ваља да се у себе поузда, нити да изиђе пред женске очи, које су пуне магнета, и кадре су најсувијем телу живот и движеније дати.»

На ове речи доброг и простосрдечног епископа сви, који су били при трапези, почели су се крепко смијати.

Госпођа Калиновичка, сестра домаћинова, уздржавајући се од смеја, почне беседити: «Преосвештени господине, како нас Ви описујете, ми смо жене на пакост свету; и, имајући таке зле и пакосне очи, не би ли боље било, да се слепе рађамо?»

«Не дао Бог, мој синко!» одговорио је добри епископ. «Боље би било, да полак сунца потамни, него да лепша половица човеческога рода без света остане. Зна Бог, што чини. Ал', како ја видим, ви моје говорење на шалу окрећете; но верујте ми, чада моја, да ја без сваке шале беседим. А шта се каса женских очију, оне не ваља да се с њима одвећ поносе; што су год женске очи човеку, то су и човекове жени. Ова симпатија илити сострастије уливена је од Бога у јестество чловеческо за умноженије и сохрањеније рода. Многа старост, труд и мука потребна је, за одранити и до савршена возраста довести чада своја. А осим тога коликим бедствованијам и болестима подложна је свака мати, носећи у себи и ранећи плод утробе своје; коликом болу у рађању! Често, дајући другом живот, свој полаже. За ова сва страданија хотео је милостиви творац учинити и неко награжденије чловеку и жени, давши њима велико и неисказано наслажденије: у очима, у прсима, у грљењу, у љубљенију и у сваком наслажденију, које у чистом и светом брачном сојузу уживају; коју радост и сладост чувствујући, не само добровољно но и радосно подносе труде, који следују.

«Млади људи, колико мушка толико и женска страна, мало што друго сматрају и виде у брачном сојединенију и сојузу, него смеј, игру и наслажденије; то и находе. Но ово није начално намереније и последњи конац јестества; из њиова смеја, игре и сласти

происходе нови житељи света и наследници живота. Ово је по вољи Божијеј намереније јестества не само при људма него и при свему, шта живи по воздуху, на земљи и у води. Млад човек и неразуман гледа прси женске, као да нису ни за што друго ту, него да, накићене и украшене цвећем, увесељавају и наслаждавају очи његове; а разуман и паметан, којега ум даље пролази и не зауставља се при сваком предметку, који му у очи пада, о, колико другојачије гледа те прси! Које превисоко и пресвето намереније блаженога јестества, које смотреније, колику милост и неизречену благост вечнога творца он находи у онима милима прсима! Сматра и види у њима два богодана источника живота колико свога толико свега человеческога рода Лепа је и благородна добродетељ благодарност! А ком смо више благодарности после Бога дужни него женским прсима. Неблагодаран и недостојан, чловеком називати се, који се тога благодејанија не спомиње. Моје кћери, кад би ви управ размислиле и расудиле, на коју сте високу одреду од Бога саздане, не би вам имала кад ни на ум пасти обрва, очију и прочег тела лепота; ви би се стидиле, некакво достоинство у свиленим и шареним аљинам искати. «И нарече Бог првој жени име живот, јер је она мати свију, који на земљи живу.» Ево ваша слава и високо достоинство, која чини, да сви народи краснонаравни и просвештени вам свако високопочитаније показују, и да вам се клањају.

«Но шта ја то видим? Неке од госпођа као да сузе отиру. Тако ми Христа владике, то није право, да ви мене частите, а да ја вас чиним плакати! Дајте, децо, пити!»

Пак се онда окрене к госпођи дома говорећи: «Како ја видим, ја сам вас с мојом беседом у невесеље довео; не замерите ми, није то моје намереније било. Али, што ћеш, таки су стари људи, а навластито при вину; кад шта почну, не умеду свршити. Нуто мога посла: за част и гоштење чиним људе невеселе!»

Онда госпожа дома устане, целује владики десницу говорећи: «Милостиви наш и свети госту, не частимо ми Ваше преосвештенство толико, колико нас Ви частите с отаческом беседом; и, да нам није жао, да се одвећ не трудите, ми се сви не би наситили никад Вашег разговора.»

Владика, испивши чашу, почне све друге канити: «Чада моја, будимо весели! Срби гди су год, мило им је вино; ва истину Божију имаду право. Зна свети цар, шта говори: «И вино весели срце члoвека.» Ништа ти није горе од невесела и намргођена човека. А ти отуда, стари Маленица, јадан, што си умукао? Не болу ли те већ уста од толиког ћутања? Ти сам кажеш, да би волио цели дан не јести, него један сат не говорити; а кад се беседе већма рађају него при вину?»

Маленица: «Дао сам се у мисли, господине, у мисли! нити ми је сад до пића ни до разговора.»

Епископ: «У какве мисли? У време части и весеља то није твој обичај, а и не пристоји.»

Мал.: «Та знам и сам, господине, да не стоји лепо; али ко се не би дао у мисли, слушајући таке разговоре? Моја срећа, те и нисам чуо, док сам млад био, јер се никад не би смио додирнути прсију моје младе, него би им се морао клањати као икони; сад, не марим, могу им се клањати, јер сам остарио.»

Нико није се могао од смеја уздржати на ови Маленичин одговор.

И сам епископ по дугом смијању окрене се к домаћину: «Је ли, господару Јово, овде је боље, да стари Маленица беседи, који узрокује смеј и весеље, а ја мој разговор ваља на друго време да одложим?»

Маленица: «Немој, преосвештени и мили господине, тако ти твоје душе! него, ако ти само није трудно, говори и наслађуј нас с твојом беседом. Камо срећа, да сам из детињства и младости таке разговоре слушао! Чини ми се, да би боље познавао, шта је воља Божија, и зашто смо на ови свет створени. Кад промислим, како сам провео младост, како сам мислио и живовао, сам се на себе гадим, јер се ни за што друго нисам старао, него, како ћу добре волове познавати, како ћу и јефтино купити, а скупо продати; нити ми је кад они свет и други живот на ум падао. Него говори нам, свети владико, тако нам жив био, да барем у старости што добро почнем мислити. И то ми није мало утешенија, да ће младеж, која те слуша, боља и паметнија

бити, и да ће као разумни и прави људи мислити.»

Епископ: «Добро! Кад си и ти наше госпође домаћице мисли, уздам се, да и прочим гостима неће неугодно бити, да с беседама један другог ползујемо; а то је наша архијерејска највећа дужност, на сваком месту и у свако време ползу браће наше и млађи наши искати. И, пре него се вратим на моје прво говорење, ваља ми на твоја два пункта одговорити: један, што си шалећи се рекао за прси друга твога; а други, у ком жалиш, што си зло твоју младост провео.

«Што се првога каса, врло је мало потреба говорити, јер сам ја мало повише казао, да је љубљење и грљење верни и љубезни супруга од самога Бога не само допуштено но благословљено, посвећено и заповеђено, кано ти једно и само средство, чрез које благи творац нова створења из небитија у битије производи. Јер како би се иначе Бог славио, кад не би било живи, а наипаче словесни на свету створења? који да нејма, вечни Бог чији би Бог био? Не би могао бити ни благ ни милостив ни праведан, не излијавајући ни на кога милост и благост своју и не показујући ником правду своју. Дакле из овога следује, да су Богу потребна словесна створења, која ће га познавати и славити, између који је једно и човек. А човек, будући да је тако воља Божија, не може иначе на свет произићи и постати, разве од оца и матере рођен. Из овога се јасно како сунце види, колико мора

бити Богу угодно и мило брачно и законо чловека и жене сојединеније и миловање, чрез које Бог бива чловеков творац. Све дакле, што бива у брачном сојединенију, од Бога је устављено, посвећено и заповеђено. Светост брака, браћо и чада моја, светост чина родитељњега и матерњега превосходи све друге светиње. Нађите ми једног свеца или праведника, који се је нерођен посветио и правду творио. Опака и без свакога разума гордост, своје рођење похуђавати! Дакле ти се, старче, неправо тужиш на моје говорење, које, велиш, да си у младости чуо, не би смео у прси младе твоје дирати. А мени се види, да сам ја и оно друго чисто српски казао, да сва у супружеству наслажденија јесу праведна награжденија за труде и муке, које су с' супружеством сојединене. Само сам ја то хотео рећи, да онде гди прост човек ништа не види, него смеј и игру, онде разуман види и познаје превисока намеренија јестества и неисказану Бога творца милост. Ово је све апостол добро познао; зато и вели, да је брак тајна велика.

«А, што напомињеш за твоје волове, куповање и продавање, истина, да и у томе добродетељан човек ваља да пази и не прелази меру, и да по совести својеј поступа. Но што ћемо ми томе? Ово је закон трговачкога заната. Ко купује, рад би, јефтино купити; а, ко продаје, ради, скупо продати. Стећи благо и новце, поштено тргујући и трудећи се, то зависи с једне стране од чловекове вредности, а с друге — од опстојатељства, у којима се

наоди. Гди се велике трговине чине, ту вредан човек може и стећи; и ово је вредност; а добродетељ је, стечено на добро употребити, слабога од силнога чувајући, невољну помажући, од сиромаштва поштене фамилије избављајући, науку у род свој уводећи. Једним словом: блажен они богат, који с праведним Јовом може рећи: «Био сам слепом око, а ромоме нога; сироти и удовици био сам отац.» Блажен, ко многе сироте девојке као родитељ уда и удоми, светим брачним cојузом многе парове сојединњавајући, и њи као чада своја богоподобним гласом благосливљајући и говорећи: «Растите се, децо моја, и плодите се и напуњајте отечество с добродетељни и богољубни житељи; подајте свету словесна и разумна створења, која ће Бога познавати, љубити и славити.» Блажен и благополучан они богат, који сироте младиће рода свога, кад види, да имаду дар и склоњеније к науци, на науку даје, говорећи им: «Идите, децо моја, учите се; Бог вам чрез мене к томе помоћ даје. Зато имајте Бога всегда пред очима, уклоњајте се зла друштва и чувајте се зли обичаја; радите, да наука ваша на славу Божију и на ползу отечества буде. Сврх свега учите се добродетељним и поштеним наравом; настојте и трудите се, да наука ваша буде као чисти зрак сунца, која ће мрак незнања, неразумија, сујеверија и злобе између браће ваше изагнати, а свет разума, человекољубија, истинога богочестија и богољубија међу њи увести и укоренити.» Ево, мој Маленица и прочи,

који ме слушате, добродетељно и богоугодно богаства употребљеније; ево, којега ја богата срећна вмењавам и наричем!»

Маленици, који, за стећи силу дуката, вредан је био и кадар, но, за употребити и на ови начин, није нимало срећан био, јер, кад би и један пут у кесе запечатио и у гвоздени сандук сложио, не би више смео у њи како год у жеравицу дирнути, није нај по ћуди био ови последњи владичин разговор; кога за прекратити и на коју другу страну окренути, како види, да владика мало за отпочинути престане и заиште пити, на ма поити и ово питање учини: «Будући дакле, господине, да је брак света и велика тајна, и не будући епископом како и другим свештеником не само забрањен, него јоште чрез апостола Павла очевидно заповеђен, како се тај непоредак и несрећа учини, те епископом жене отеше, и шта ваља да мислимо од калуђерскога чина?»

Епископ: «Две ствари у исто време питаш, од који само за једну не би нам доста било, да до ноћи беседимо. А, да ти право речем, говорећи чистосрдечно и без свакога пристрастија и лицемерија сврх ови ствари, може ко помислити, да новине некакве мудрујем. Но ја никако не видим, како би ја могао новине мудровати, потврждавајући оно исто, што сам сосуд изабрани, апостол Павел, учи и проповеда. Обичај, мој Маленица, обичај, који превелику силу над људма имаде, свему је узрок.

«Између први калуђера многи, учени будући и доброга житија, избирати су били на

архијерејства: како Василије Велики, којега је брат био епископ ожењен; како Григорије Богослов Назијанзин, којега отац, епископ будући и ожењен, изродио је многе синове и кћери. Ови, велим, Василије Велики и Григорије, монаси будући, за њиову велику науку и добродетељ, и други многи неожењени избирати су били на архијерејства, и тако мало по мало сва ова достоинства преузели су калуђери. И ево, како ти се увео савршени и општи обичај, док су се људи и народ обикли мислити, да у неженидби стоји велика светиња. И тако лишили су сасвим свештенике ожењене епископскога достоинства, и, за учинити, да ови обичај остане вечан, рекли су, да је тако Дух свети чрез свете оце установио

«Но, није ли нам слободно расудити, је ли могуће, да Дух свети другојаче чрез апостола Павла учи и узакоњава, а другојаче чрез свете оце? На ови начин Дух би свети самом себи противречио, данас на један начин учећи, а сутра на други, и не би му се могло ни у једној ни у другој ствари веровати; но то није могуће ни помислити. Што год Дух свети један пут узакони и установи, то мора во век' века непоколебимо и свето остати. Људи често крат сами себи противрече и противузаконовљавају, јер су људи подложни погрешкам; а Дух Божији, вечна истина, безгрешни и совршени, никад ни у чему нити може нити хоће, себи противречити ни противузаконовљавати нити у чем погрешити. Зато дакле, ако су свети оци у чемгод против науке

апостола Павла поступили, нека ми опросте, они су могли као људи у том погрешити, против јавне Духа светога науке, чрез апостола Павла предате, мудрујући и установљавајући. Бог ми је свидетељ, који ће ме по мојеј совести судити, да не говорим ни из злобе ни из пристрастија, но из правога здравога разума и из љубави к Божијој истини. Али је било много свети отаца! Ништа то не чини. Да и је хиљаду пута толико било, да се сав свет сложи, да анђео с неба дође, и да учи што против апостолске науке, не ваља примити ни веровати. Ово не велим ја, него сами Дух свети из уста апостола Павла.

«Немојте сваком духу веровати, но искушавајте, је ли од Бога,» учи нас исти они, који је из прсију Спаситељеви мудрост почерпао. Јоан Богослов. Како ћемо и дакле искушавати? Ево како. Ваља одбацити сваки детињски страх и по правому и здравому разуму расудити: оно, што се учи, је ли могуће? Ако није могуће, није од Бога; Бог је праведан, никад не заповеда оно, што се не може. Је ли согласно првој науци светога Духа? И, ако није, није од Бога; Бог своју вољу никад не измењава. Оно, што се учи, је ли полезно? И, ако није, није од Бога; Бог је милостив и человекољубац, ништа не заповеда, што није људма на велико добро и ползу. Но веле нам: ваља веровати слепо. Чудновито зактевање! Бог ми је дао очи телесне, да с њима гледам и видим, и душевне, разум, да с њим судим и расуждавам. Христос је дошао и по себи апо-

столе по свету разаслао, да свет од слепоте избаве, а не, у слепоту да доведу. Зашто дакле, да слепо верујем? «Ја сам свет света,» говори спаситељ, «ко за мном ходи, неће се наћи у тами.» Свака правда и истина свет љуби и свет иште. Из овога свега, ко хоће, може добро познати, да чесни и свети брак архијерејем не може никад до века забрањен бити, и да мирски свештеници, у чесном браку живећи, чада рађајући и дом свој управљајући, могу архијереји и архиепископи бити. Ово говорећи, не противим се, да и неженати могу на ова достоинства доћи, ако су добродетељни и достојни.»

Јања кулунџија: «Господине, ако то чују наши гречески архијереји да мударствујеш, оће те проклети.»

Епископ: «Неће, Јањо мој, они, који су паметни, и који правду љубе; ако ли за ово мудровање прокуну мене, морају проклети и апостола Павла. А веруј ти мени, да сам ја познавао многе греческе архијереје, који правду љубе, и који другојачије почињу мислити. Правда, да се наоди и таки, који, колико више друге проклињу, толико им се чини, да су бољи Християни и ревнитељи, и играју се с анатемама као деца с лешњици. Но, док мене моја совест не обличава, ја се никога не бојим. Боље би много било, да нису никад били тако богати с анатемама. Христос нам заповеда, да ми никога не проклињемо, но и непријатеље наше и оне, који нас проклињу, да благосливљамо.

«Бог праведни и милостиви создао је човека свободна; дао му ум и разум, да га у свако време воде и просвештавају. Стари су мислили за себе, а ми ваља да мислимо за нас; нисмо ни ми од пања отесани. Људи смо словесни, умом и разумом од Бога одарени, а притом имамо у руку јеванђелије Христово и апостолске науке: што је дакле потреба, да нас други за нос вуку? Нити је право ни поштено. Но о том за сад доста. Упамтите ви моју реч: мало ће времена проћи, да ће српски архијереји јести месо, како год и гречески једу, и нико се томе неће чудити ни соблажњивати. Шта је год обичај увео, то ће обичај и истребити.

«Негдер дођемо сад к калуђером; само, пре него почнемо о овој материји беседити, ово назначите. Човеку кад се што у ноћи привиди, шта је потреба да чини? Да се нимало не плаши, но да слободно приступи к оном, шта му се привиди, пак ће на ма познати, да оно, што му се привидило, или је сен или пањ или какова либо вешт, од које нимало нејма узрока страшити се. На исти начин, о чем год мислимо расуждавати, не ваља се нимало страшити, него сваку сујеверицу одбацити, слободно приступити, с богоданим разумом изблизу и са сви страна гледати и познати.

«Србљи, или изговарају: калуђер, или као неки други: калаћур, не знаду, шта раде, нити изговарају, како ваља. Ово је грчка реч, и, ко оће, управ да је изговори, ваља да рекне:

калогерос, а то ће рећи: добар старац; а монах илити управ монахос значи: сам илити самац. По самом имену види се, шта је. Човек, који се одрекао свега света и шта је год у свету; који ни за што друго нити мисли нити се стара, кроме да спасе душу своју. Сам, самац и саможивац у целом животу своме ваља да остане, и ни по што да се не да видити у миру у граду нити у селу. Не старајући се ни за ког жива, не ваља ником живу да је на теготу. Трудом своји руку ваља да се рани; а ране му само толико ваља, колико да је једва жив, јербо је њему потреба, за осушити све човеческе страсти, осушити сасвим тело своје. Кроме једне саме аљине, за покрити телесну наготу, ништа друго не ваља да има. Одрекао се не само света и шта је год у свету, него и самога себе; без куће и без кућишта, без ватре и без огњишта, као птица усамљена и уједињена у гори живот ваља да проведе. А од жене ваља да се чува као од живе ватре, и да бежи од ње, док је год жив, без сваког обзира; име ни аљина женска да му никад на памет не дође. Ево, каква жестока правила они сами на себе налажу; и овако су први монаси по египетским и по ливијским живили пустињама.

«С временом, кад су постала царства христјанска, видећи поглавари колико мирски толико и црковни, да множество ови самаца, живећи сваки о својој глави, не чине никакво добро, но смуштенија, буне и кавге, стерали су и у манастире и убедили, да и они лз-

међу себе у општеству 'живу, и да морају бити подложни једном игумну или архимандриту. Различни цари и поглавари мислећи, да у томе некакову задужбину чине, саздали су им с великим трошком велике манастире, дали су им из почетка њиве и винограде, а по том села и људе, да им работају. У овом зидању и обогаћавању манастира цари и краљи један за другим су се надметавали, ко ће лепше сазидати и више дати, тако, да ови самци и сиромаси нашли су се с временом у толиком изобилију и богаству, да цари и краљи у потребам помоћ су од њи искали. Ево дакле, моја децо, што чини мало по мало обичај.

«Ови дакле самци, у прво време толико сиромаси, кад су постали силни и богати, не имајући никаква посла, почели су свакојако живити. С временом находили су се мудри цари, колико у Цариграду толико и у другим царствам, који видећи, да су ови добри старци сасвим изишли из своји предела и почели против свога званија и дужности живити, хотели су и на бољи пут метнути, но наодили су се с њима у невољи. Ко је читао росијску историју, могао је познати, колику је старост имао премудри и велики цар Петар, за умалити у свом царству множество манастира и самаца; узео им је сва села и имениіа, и оне, које је био принуђен, за време оставити, метнуо је у бољи поредак, у почињеније и под регулу. И за не продужавати одвећ беседу, шта су у прво време били монаси, ита

су с временом постали, шта ли би ваљало. да су, могли сте ласно познати; а шта су данас у наше време, није потреба говорити; сви видимо. Ето видите оца Н. из манастира Н. из Фрушке Горе, који је од први и најимућији манастира у Срему. Његов игуман послао га је к мени, и пише ми, молећи ме, да му допустим, просити милостињу по Банату, заклињући се. да другда нејма, за што купити соли; јавља ми. да зида једну качару и моли ме саборно, да ја будем качари ктитор. јер им стоје бурад и каце на пољу.

«Тако ми Христа спаситеља. срамота целог српског рода! Људи здрави читави. ни слепи ни роми ни сакати, имајући прекрасне грунтове, с којима би многе фамилије изобилно могле живити, данак цару плаћајући. дечицу своју ранећи и убогим помажући. Калуђери сами без прошње не могу живити; како је калуђер, мора бити просјак. Обарају. зидају, праве, поправљају; за све то ваља да просе. Та и други људи зидају и праве, али не просе. А од кога ће просити? Од родитеља. обремењени с фамилијама; од удовице, која се стара, како ће кћери своје удомити! А ко проси? Монах, самац, који се свега у свету одрекао, и нејма, ни за што друго старати се, кроме за сами свој трбу. Ко проси? Чловек Србин! Себе тако похудити и бедним просјаком учинити! Покор и срамота српском имену! Барем нек се одрече овог поштеног имена, нек се како другојачије зове, и нека не срамоти род свој.

«Сад сами по души пред праведним судијом Богом, који ће нас све судити, расудите, не би ли боље било, да таки калуђера нејма на свету? Не би ли боље било, на манастирске грунтове фамилије населити, а манастире у школе, у оспитале и у воспиталишта сироте народње деце преобратити? О свемогући Боже, дајући царе свету, подај им и дух Петра Великога! «Познајте дрво од плода његова,» говори свето јеванђелије; «неплодно дрво сече се и на ватру меће.» Но народ из своје простоте мисли, ако нестане међу њима калуђера, нестаће вере и закона. Што веле? Моле се Богу за нас. Е моја браћо, тешко оном, ко хоће, да се за њега други Богу моли! Да за тебе други једе и спава, ниси рад; а оно, што ти је најполезније и најпотребније, оћеш, да други за те ради. Мој Христијанине, да ти знаш, како је твоја у две у три речи молитва Богу слатка и благопријатна, кад ти поштено и праведно живиш и с знојем лица твога раниш чада твоја! Колико ли је богоугодна кратка молитва вернога солдата, који иде, за отечество своје и за цара свога крв своју пролити! О, света и богољубезна молитва добродетељне матере, која једно чадо своје доји, а другом јести даје и у школу га оправља! Но ваља трпити, док народ тако оће.»

Архимандрит бездински: «По Вашем говорењу, господине, ваљало би, колико данас истребити све калуђере?»

Епископ: «По мојем говорењу? Е мој брате, сами сте се давно и давно истребили, нити сте чекали мога говорења».

Арх.: «Како, преосвештени господине? Не разумем, што с тим мислите.»

Еп.: «Кажи ми по души, архимандрите, може ли један човек лекар бити, само зашто се називље лекар, а лекарства никад није научио, нити зна, шта је?»

Арх.: «Никако!»

Еп.: «Нити би ти себе дао болесна у руке таком лекару?»

Арх.: «С опроштењем, господине, ни коња мога не би ја дао таком лекару, некамо ли тело моје.»

Еп.: «А кад купиш какву лепу и скупу материју, за направити аљине, би ли је дао једном терзији, који се само зове терзија и држи у руку велики аршин и маказе, а не зна ни кројити ни шити?»

Арх.: «Такога би ја терзију с његовим истим аршином по леђи.»

Еп.: «Дакле лекар, који се само зове лекар, а не зна лечити, и терзија, који се само нариче терзија, нити зна терзилука, они нису то, што се називљу?»

Арх.: «Ни по што!»

Еп.: «Кад би те поставили судијом, шта би ти по твојој савести таким људма судио?»

Арх.: «За њиова лажна имена би и наказао, и дао би им крепку заповед под жесточим наказанијем, да се ни по што не усуде у напредак називати то, што нису.»

Еп. : «Видиш ли, архимандрите, како право судиш, кад оћеш; и тако свак човек, имајући здрав разум, ако хоће, може право судити; ако ли неће, криво и неправедно чини, свет разума и расужденија, којега му је Бог дао, угашавајући и највећи Божији дар под ноге гажећи. Калуђер дакле, који само камилавку носи и црне хаљине, и само се нариче калуђер и самац, који се само уст'ма и словом одрекао света, а делом више тражи свет и светске ствари, него мирски људи, и што је јошт најгоре, неправедно иште и тражи, туђ труд, зној и муку без сваке срамоте желећи и иштући: ја те не питам, је ли он монах, ни, је ли он добри старац, него, је ли достојан, поштеним човеком називати се? Памтиш ли јоште, шта си одсудио лекару и терзији? Можеш ли сад разумети, шта ја мислим говорећи, да су се сами калуђери давно и предавно истребили.»

Арх. : «Господине, на моју душу, имате право; Божија истина из Ваши уста беседи. Камо срећа, да сви архијереји тако мисле! Ја би се на ма оженио.»

Еп. : «Тако, тако, мој архимандрите, и ја би те советовао; јер, каква си ти тела и памети, ако желиш добра својој души, или ваља да се ожениш, или да се даш ушкопити. Иначе није фајде од тебе; тебе Бог није за девство ни за калуђерство створио.»

Архимандрит, чујући реч, да се да ушкопити, загрози се и затресе, као да га грозница спопадне, пак одговори крстећи се: «Бог

са мном, господине! Волио би, да ми се уши одрежу, него да ме ушкопе.»

На ове речи архимандритове, које је с таким смешним, намргођеним и као уплашеним образом изрекао, учини се један општенародни смеј. Господари, госпође, локаји, слуге, све се то почне једним грлом смијати. А што је јошт најсмешније било, Јања Грк, седећи баш до Маленице, у исто време почео био пити; имајући пуна уста вина и не могући, од смеја уздржати се, окрене се у итошти, да не попрска астал, пак ти прсне с свим вином из уста на Маленицу, и свега ти га по уст'ма, по очима, по образу и по аљина попрска. Дајем мислити, какав се ту калабалук, вика и смеј учинио. Маленица псује и ружи Јању говорећи: који му враг рече, баш у време такога смеја пити; Јања са своје стране испричава се и правда одговарајући, да је он почео био пре смејања пити, које није могао предвидити; а добром епископу сузе су текле од тешког смејања. У овом смеју, инату и правдању прошло је позадуго. Разговор је био које о чем, а највише архимандрита су били на смеј узели, како се је био од самог имена шкопљења препао.

Маленица, пошто се умије, отаре и од кавге и вике утоли, предузме реч говорећи: «С моје стране нека би било још толико калуђера, колико и је, само да не ишту и не просијаче; али нас с тим срамоте, и лепо су већ додијали, да би човек волио, видити Татарина него калуђера!»

Архимандрит: «Мучи, Бога ти, господару Маленица, јер од тебе ће залуду искати. Не из Јерусалима и из Свете Горе, него с неба да дође калуђер, ти му не би дао пребијену грешњику ни сломљена новца.»

Маленица: «И не би, не бој се. не би. Камо срећа, да сви чине као ја! Не би се никад увео био таки обичај, да су сви калуђери просјаци. Добро си учинио, што си напоменуо Светогорце; то су ти највеће арамије света: неки од њи имаду по четрдесет и по више кеса, пак све иду, те просе на намастир; а своје новце (које се не сраме звати своје) не даду у намастир, него на интерес, да им се плоде. Остаре и огрбаве просећи, нити им је кад могуће, од прошње одустати. На моју грешну душу, као да су нас од Бога узели под аренду; глобе и деру вилајет ни крив ни дужан, пак шта веле? Турком дајемо. Пропали и ви и Турци, Бог дао и сви свеци, и колено вам се затрло! Нас је Бог избавио од Турака, а калуђери нас лепо наочиглеце под љутим турским арачем држе, и не даду оданути. Једва се један сметне с врата, ал' ето ти двојица трче, да узјашу. Бог и знао, откуд изничу и произлазе; ваљада се и они зар негде плоде. Лете један за другим као гаврани, пак све истражују, гди је ко умро; ни на оном свету душа човекова од њи с миром не може остати. Ваља, да од њи пасапорат узме, ако мисли, пред Бога изићи; пак, да се оће један, нека би и то, но није доста ни стотина. Кажу за некаква митарства по

воздуху: три велика, а тридесет мала; да је и њи толико, млого би и било, ал' опет би се ко надао, да ће се кадгод курталисати; но њима нејма ни краја ни конца. Парусије, саландари, проскомидије и другојача којекаква имена, измишљена, за глобити живе и мртве, то су ти твоји Јерусалимци и Светогорци; будак њима ваља и мотика, нека раде ка и други људи. Пак ми није чудо другим народом, него се чудим српском сину, како може себе тако похудити и без сваке невоље просјаком учинити! Али, право веле, кад се човек покалуђери, одрече се свога рода»

Сирома архимандрит нашао се био у беди с Маленицом не знајући, шта ће му одговорити, ни како ће га с врата сметнути. Владика, видећи га сасвим збуњена, дође му на помоћ.

Епископ: «Доста већ, Маленица кукавче! Ала си, брате, као олуја; тешко оном, кога ти окупиш и запопаднеш! Лашње би ко од гладна медведа утекао него од тебе. А да право речемо: нису свему ни калуђери криви, него зао обичај, који се увео. Људи су сами, како сам више рекао, почели у манастире давати, препоручујући се монахом на њиове молитве, док су се и они обикли, узимати и молитве своје продавати; што ко има, оно и продаје.»

Маленица: «Пак докле ће тај обичај дурати, господине?»

Еп.: «Док год је воља људи и народа, који да не дају и на се не намамљују, пара-

сили би се и калуђери прошње и узимања; а док се год нађе, ко ће давати, наћи ће се и ко ће узимати. Дакле, како видиш, од народа све зависи.»

Мал.: «Све је то ваш изговор, господине. Народ, народ! Ко ће народ сложити? Шта ли зна прости народ? Вас је народ изабрао за своје пастире; ако ви познајете, да калуђери нису од потребе, учините с њима, како је архимандрит одсудио лекару и терзији; народ у том нема никаква посла.»

Еп.: «Није тако, мој Маленица, није! Не ваља тако с народом мислити, јер је народа млого, а нас је мало. Народ ваља саветовати и учити, а не срдити; силом се с њим ништа не може учинити. Народ је кротак и покоран; крв ће своју до потребе за своје старије пролити. А старији ваља да се врло старају, да му никакве обиде не творе, и неке народње слабости и обичаје, ако нису врло вредовите општеству, ваља да презиру и трпе. Ако ли кад намисле, што на ползу општества учинити, какве новине уводећи, а старе обичаје уништожавајући, ваља да добро народу даду да позна, да је то његова права полза, и да се с њим добро мисли. Свемогућ је један владетељ у свом народу, кад народ савршено позна добро намереније свога владетеља. Стари обичаји народа имаду силу вере и закона, и како ко почне у њиове обичаје дирати, чини му се, да му у веру и закон дира; мисли, да му се неправда и сила чини, пак се противи и буни. Много га је и мучно га је сложити,

како си сам рекао. Зато ваља с њим тихо поступати; дати му, да разуме и да чисто позна, шта му је полезно, шта ли није. Познаће један пут, познати, ако и касно. Самом је времену Бог дао, да све открије, и истину да покаже. Ко с навалицом ради, да све у један пут учини, много крат поквари. Оно, што се не може сасвим изменити, ваља поправљати и побољшавати. Како један пут народ рекне: на што су калуђери, што ће нам? ту ти је с њима; а док год и народ оће, ваља и трпити. Што ми можемо, ово је: мирске свештенике у манастире силом не гонити; не допуштати ни по што, да се млади људи калуђере. Мало ће се ко после двадесет година покалуђерити, кад себе позна, а навластито, кад сазна, шта је монах, шта ли се од њега изискује. Они, који су се у овому чину нашли, ваља да добро гледају, јер ћеду ответ Богу дати, да не примају у свој чин оне, који ту траже прибежиште лености и спавања. Ко жели монахом постати, ваља да је савршена возраста, поштена и непорочна житија, или да је науци сасвим предат, или какав занат полезан да зна, и да је вредан, не само себе сама препитавати но и другима помоћи. «Ове моје руке,» говори сосуд изабрани, «делале су не само за моје препитаније него и за оне, који су са мном били.» На ови начин имаћемо мање монаха; но, што и буде, биће на ползу општеству, на основаније братије своје, и заслужиће чест и љубов народа свога.»

При концу и ово је била доброга архијереја реч: «Чада моја, немојте помислити, да ја из какве мрзости к монахом ово говорим; ја на зле обичаје мрзим, и рад би, да се не само из народа, колико је могуће, него и из саме цркве и алтара истребљавају.»

Како је мени било, овога правдољубива и чистосрдечна архијереја слушајући, исказати не могу. Стао сам био с једне стране, како га могу добро гледати, и како нећу другима у служењу сметати. Не знам, или ми је било милије, гледати га, или слушати. Био је одвећ благообразан и красноличан човек. Његово говорење било је сасвим подобно мудровању срца његова: просто, непритворно, једним словом, душа, срце и говорење право српско. Желио сам, да се тај дан оће како продужити. Колико сам га више гледао и слушао, толико више сам се услаждавао. Но по свршењу овога разговора, будући се и дан к ноћи склонио, устао је, учинио обично благодареније, зафалио господару и госпођи на части, и, давши свима отеческо благословеније, изишао је. У излажењу, тихо осмијавајући се, говорио је архимандриту: «Оди са мном, кукавче, да те не запопадне опет гди Маленица.» За свима изишао сам најпосле, пак сам га пратио очима, док год није ушао у свој двор.

Ја сам отишао у дућан мој, узео сам катихисис, да што читам; но ко ће читати после таког разговора? Дало ми се било нешто на жалост; уздисао сам, сузе су ми текле из очију жалећи, што нисам један од најпоследњи ње-

гови локаја и служитеља, да га гледам и слушам сваки дан. Тај дан ништа друго нисам јео, осим пре ручка комадић хлеба; но није ми на ум падало јело. Као овца, кад дође с паше, леже гдигод, пак преживље оно, што је пасла, тако сам ја преживао сав онога предрагога архијереја разговор, и учио сам га као наизуст. Једно ми је само сметало: не би се никад могао од смеја уставити, кад би ми год пало на ум, како је Грк Јања на Маленицу прснуо, и како је Маленице стало вика.

После овога незаборављенога разговора почели су ми се били чистије и јасније изображавати у мом уму совети мога тетка Николе. Наодио сам неко подобије међу његовим мудровањем и архијереовим. Почео сам сматрати епископе и мирске свештенике као праве мирскога народа пастире. Како би ми дошла на ум имена: муж и жена, женидба и удаја, у свему тому представљао би се у мом уму чин родитељски, у ком чину упажавао би највећу светињу после Бога на земљи; како би чуо, да у цркви бива венчање, ишао би га гледати с таким умиљенијем како год свету литургију. Гди би год видио најмању девојчицу, мислио би у себи: ово је мала мати человеческога рода. Од оног незаборављенога дна и до данас, како гди видим малено дете при сиси, спомenем се моје милостиве и предраге матере, која ме је на исти начин при матерњим прсима држала и својим млеком ранила; оживи жеља моја за њом, колико да је данас умрла. Крв њезина, која у мени тече, почне

с већим устремљенијем тећи; срце ми се смуштава; саме сузе теку. Мислим: слатка мати, пресвето души мојеј име, гди си, да целујем стопе ногу твоји! Од оног блаженог дна, велим, не могу видити мало дете при сиси, да у исто време не размислим неисказано благодејаније, милост и промисал преблагога Бога.

Нека свак расуди, ко буде читати ове врсте, каква чувствованија благодарности и припознанства к Богу и родитељем могу се усејати и укоренити у једно младо срце чрез сами једнодневни разговор једнога чистосрдечнога человекољубивога и разумнога учитеља. Ово је највеће благодејаније, које се може учинити јуности; на овим благородним чувствованијам основавају се и назиђавају све друге богоугодне добродетељи. Млад човек, благодаран Богу и родитељем, ласно ће и радосно примити на њиву срца свога семена најкраснији и најблагороднији добродетељи. Дете благодарно бива послушљиво и покорно; из послушанија и покорности рађа се трудољубије и исполњеније сваке своје дужности, а одавде произлазе и извиру као из живога извора сва остала благонаравија, једним словом, све поштено, разумно, праведно, Богу и человеком угодно живљење. Ваља дете научити: да је благодарно и слуги и слушкињи, који га послужују, јер оно само собом тога јоште није кадро заслужити; да је благодарно сваком човеку за најмању добру реч; да је дужно, никога ни у чем не увредити нити озлобити; сваком по сили и по могућству своме добро учинити, и

своју благодарност у свако време словом и делом показивати. Дати му да позна, да то Бог оће и за наше исто благополучије то од нас изискује, јербо само на ови начин можемо с другим људма и сами са собом у миру, у љубави и у задовољности пребивати и живот наш тихо и слатко проводити.

Но да дођем опет к мени. По овом разговору господина епископа био сам се сасвим почео измењивати и моја прва мудрованија и намеренија заборављати, кад ето ти моја звезда, која је другојаче са мном наумила била, по месецу дана донесе из Срема у Тамишвар некога момка калпагџију, именом Тодора. Ови постане калфом при једном мајстору истога заната, кога је дућан баш до нашег дућана био. Не могу се начудити, какво је непостојанство чловеческог срца, а наипаче у младости. Ови ти ме нови пришелац узме сасвим на своју руку и преоблада. Почне ми казивати за Фрушку Гору у Срему, за множество манастира и калуђера, а навластито увери ме, да у Фрушкој Гори има таки долина и пештера, да се човек може сакрити у њима, да га никад нико жив не нађе, и не само да се може посветити, него да може и чудотворац постати. А да исповедам сву правицу, моје самољубије мени је шушкало каткад у уши, да мени моја мука неће залуду остати, но, кад се посветим, да ћу чинити чудеса. Каже ми јоште мој Тоша, да се находи у Фрушкој Гори још један пустињик, к којему издалека долазе људи, да им чини чудеса, и да нема

дна, кад он не учини по које чудо. Није се друго за мене хотело; ово ми је доста било, да ме подбоде и упали. Јошт један пустињик! Који чини чудеса! Па шта ја чекам овде? Сваки минут чинио ми се година; крила сам желио! Дан је био субота, почетак месеца јунија, кад сам ови глас добио.

При истом моме мајстору и трговцу био је јошт један момак из Чакова, именем Ника Путин, две или три године старији од мене, мој комшија, с којим сам заједно у школу ходио. Ови после ручка био је на тавану, за разбијати памук. Ја на ма отрчим к њему и донесем му моје веселе гласе и новине. Казивао сам му и с таким усердијем, као да сам био Бог зна какво сокровиште нашао, заклињући га са сузам у очима, да ми да савет, како би ја могао колико пре у оне блажене горе доћи, гди се човек може попустињичити. Лето; за путовање добро време. Мој ти Ника, који до тог часа никад о светињи није сањао, него јошт савише одвећ је питом био с девојкама, кад би с њима пазарио, у ови пар сасвим се заборави, сав се измени и промени (рекао би, као да га је моје говорење обајало и очарало), и почне ми овако беседити: «Како то? Сам си наумио поћи; а ја овде пра да гутам, разбијајући памук? Неће то Ника трпити. Заједно смо расли, заједно књигу учили, заједно на занату били; заједно ћемо и путовати.» То изрекавши, загрлимо се и пољубимо, задајући један другоме реч и веру, да се нећемо никад растати. Ко би при свем

овом не помислио, да ово Бог овако не намешта? Ја се тада нимало о том нисам сумњао, и све сам за јавне знаке узимао, да ћу се набрзо посветити.

Ника, мало попомисливши, «Седи ти овде,» рекне ми, «и чини се, као да разбијаш памук; идем се и ја мало с тим Тодором поразговорити.» Оде; постоји по сата, пак опет дође. Он је разумнији био од мене; није питао ни за пештере ни за пустињике, него: који је прави пут од Тамишвара к Срему, гди се Тиса прелази, гди ли Дунав, и који је најбољи манастир у Срему. Каже ми све, фалећи ми сврх свега манастир Хопово, да је други на земљи рај. Но! Нигде, него у Опово! Пао је разговор после, шта ћемо на путу јести; и, да он није напоменуо, мени то не би ни на ум пало. За напитак није нам било бриге, јер је Ники Тодор казао, да ћемо све покрај Бегеја ићи. Ја кажем, да имам три грошића од они, што ми је последњи пут мој тетак дао, а, да је знао, на какав ће ми и пут дати, не би ми и дао. «То је доста,» одговорио ми је; «три грошића хлеба доста ће нам бити за два дни.» Дође ми на памет Маленичин разговор, пак рекнем смијући се: «Да и та три грошића нејма, у калуђере идемо, мора нас вилајет ранити.»

Сутрадан недеља; дућан стоји ваздан затворен, како се год оће, за побећи и утећи. Легнемо заједно, не за спавати, није нам било до спавања, него за разговарати се и савето- . како ћемо се измаћи, и како ћемо учи-

нити, да се барем први дан нико не досети, да смо очистили. Све се то метне у ред и намести. Ко ће нам сад брже зору донети? Никада је девојка на удају с већим недоумением није чекала, која се је сву ноћ красила и уподобљавала, нити јој је до спавања, јер мисли, сутрадан на венчање поћи, како смо је ми чекали. Дође и она један пут. Ника узме моју торбу с нашим кошуљама, мојим катихисисом и часловцем, и с хлебом, који смо јоште с вечера спремили, пак изиђе из града, почем ми каже, гди ће ме чекати; а ја пођем у мајсторов конак, да кажем слушкињи, да ми двојица нећемо бити тај дан с други момци при ручку. Ово смо овако били одредили, за заметнути трагове.

Моја мајсторица била уранила, да у цркву пође. Слажем њојзи, да ћу с Ником цели дан на удицама рибу ловити. Она заповеди слушкињи, да ми да комад хлеба говорећи: «Кад сте луди, ја вам памети не дадо; идете по сунцу и гладујете, а ја знам добро, да та ваша риба неће на мој тигањ доћи.» Ко срећнији од мене! Тај је дан добијен; а сутра, док за нас распитају не знајући, на коју смо се страну окренули, проћи ће и други дан. Изиђем из града; нађем Нику: «Ајде, брате Нико; све нам иде по жељи, срећа нас за руку води!»

ПОЧЕТАК МОЈЕГА ПУТОВАЊА.

Шта је човек, кад га каква страст преузме, кад какво мечтаније ума ужеже му мозак, подбуни срце и учини, да сва крв у њему узаври! Био сам у то време у четрнаестој години возраста, ненаучен нимало пешице ходити; отићи из града у Фабрику и Малу и вратити се, то је мени доста било. Тај дан као да су ми ноге крилате биле; код салаша деда мога спрам Семартону, ту смо после подне починули. Овчари семартонски, од који неки су ме и познавали, наранили су нас млеком и скорупом.

Мој друг које од пута које од прошасте ноћи неспавања крепко заспи; а ја се попнем на једну унку, и почнем гледати к Семартону. Дам се мало по мало у мисли; једна идеја и мисал почне разбуђивати, подстрекавати и на памет доводити друге. Колико сам обладан био мојом будаластом светињом, но овде натура предузме све своје правице и силу, сатре под ноге и у ништа обрати сва моја сујетоумна мечтанија и сујеверије; дође ми на памет мати моја и мила сестрица моја Јулијанка. Сузе проливајући начнем говорити: «Остај ми с Богом, о предраго село, место рожденија родитељнице моје!» Паднем лицем на земљу,

љубим земљу и с топлим сузама квасим; никад у мом животу нисам тако плакао. Гледајући село, у ком се мајка моја родила и расла; по ком се у детињству свом играла, младост проводила и с родитељем мојим венчала; у које сваке године на Ђурђев дан с браћом мојом, с милом Јулом и са мном долазила, родитеље своје на њиово крсно име, светог Георгија, посетити: «Остај ми с Богом,» вриштући једва сам изговарао, «земљо, души мојеј света, у којој сад леже кости њене и моје Јуле, слатке сестрице!» Срце ми је лупало у прсима; чинило ми се, као да ћу издануги.

Полежао сам као у несвести. Кад сам се по неколико опет у себе вратио, дошло ми је велико раскајаније, што се од те миле земље удаљујем. Спомињем се, откад себе памтим из детињства, да сам неисказану радост имао, кад би ми рекли: «Ићи ћемо у Семартон.» С већом сам жељом чекао Ђурђев дан него Ускрс. Проводили би ту по десет и по петнаест дана. Трчао би по пољу, играо би се с јагањци, пењао би се на унке; све детињски посли, правда, но у оному возрасту, који је сама радост и весеље, ја сам находио у том таку сладост, која је превосходила свако блаженство. А, кад би с поља дошао, како би ме дочекала и грлила мати, како сестрица! Све ми је ово тада у један пут пало на ум; нисам могао опстати. Сад пролазим, може бити последњи пут, може бити за вавек покрај блаженога места; остављам га за вавек и у њему

кости мајке моје, родитељнице моје, и једипе сестрице.

Ко има срце чувствитељно, може помислити, како ми је било. И сад, пишући по двадесет и пет година, возмуштава ми се утроба, сузе ми теку, и весма тужим. По сата или више било ми је у усти: «Нано моја, нано слатка; Јуло срце, Јуло душо!» (мајку сам моју наном звао). И више би ту лежао, да нису се чобани око мене скупили и почели ме утешавати, а ни сами нису се могли од суза уздржати. Из овога судим, да ми је мати жива била или барем Јула сетрица, не би никада из Баната изишао.

Био сам већ утешен, кад ми се пробуди друг; и расуждавајући, да сав мој плач ништа ми не помаже, и да не ваља време губити, метнемо се на пут и дођемо у само вече у Итебеј к тетки мојој, рођеној сестри матере моје, Јеври. Задуго ме је загрљена држала и нада мпом плакала. Сутрадан видећи, да нећу ни по што више да закашњавам, метнула ми је у торбу неколико танка беза за пар кошуља, и за јело нешто на пут спремила; плачући и љубећи испратила ме из села. Мени и Ники није било до закашњавања, јер смо се бојали, да за нама потера не иде. Овде не могу изоставити, да не назначим без сваког пристрастија к мојему роду, да од свију народа, које сам познао, нејма милостивијега рода над српским, а наипаче к сроству. Од Херцеговине до Баната, у Босни, у Хорватској, у Славонији и у Сербији народи су весма милостиви и

одвећ сроства љубитељи; и што се каса у старо време весма похваљене добродетељи гостољубија, заисто у том ови народи ни једном нису фтори.

Ови дан пред вече дођемо у једно село код Тисе. Нађемо једног старог свештеника, гди нешто у својој авлији теше. Питамо га, како би могли у Срем прећи. Каже нам, да се мучно прелази за велико наводњеније Тисе и Дунава; жали, што његови синови нису дома, он би нас чинио пребацити на ону страну без плаће. Рекне нам, да чекамо вечерас, кад људи дођу с поља, да ће нам наћи кога, ко ће нас за два или три марјаша превести. Но откуд нама три марјаша? Ми нејмамо ни три крајцаре. Нужда даје савет. Онда ја извадим из торбе мој часловац, који је био јошт наполак нов, молећи га, да учини задужбину, да нас он да превести, и да за то узме часловац. «То не би била никаква задужбина, да ја то учиним,» одговори добри свештеник, «него, ако вами није од потребе часловац, даћу вам за њега седам марјаши, и постараћу се за ваш превоз. Остарио сам, и не могу задуго возити, а би вас сам превезао.» У вече нађе нам једнога момка, који нас превезе у Сланкамен.

Ево ме у Срему, у земљи наследија последњи српски деспота. Сутрадан неки Карловчанин, враћајући се с празни кочија дома, довезе нас за неколико грошића у Карловце, гди преноћимо, и рано у јутру почнемо путовати по пожељеној Фрушкој Гори. Пролазећи испод Ремете и Крушедола, нисмо смели

ни навратити се у ове манастире, да нас како калуђери силом не задрже. Хопово нам је у срцу било; к њему смо се таштили. Око подне дођемо у Ириг и упутимо се к манастиру. Како нам је год рекао Тодор калпагџија, како пређемо на манастирску земљу, учини нам се, као да смо у едемску башчу дошли.

Иде се све покрај једног поточића, поред кога стоје насађени велики ораси и друга древеса, која га осењавају и чувају од сунца. На левој страни виде се брда и холмићи, покривени с виногради и воћњаци. С десне стране потока пружила се једна веселовидна долина, сва покривена и украшена с ливадами, пуни злака и цвећа селнога, која се протегла до близу манастира. А с оне стране долине, рекао би, да су царске башче. Виноград до винограда, окружени и накићени с свакојаки плодовити древеси; брдо над брдом, и холм над холмом као да се један на другога друголъубно наслонио, и као да је један сврх другога своју поноситу главу помолио: како ће лакше ону красновидну долину, сестру своју, и поток, њена љубитеља, који је загрљену држи, и оне, који покрај њега пролазе, гледати и сматрати; и како ће у исто време свак своју великолепну, са сви пролетњи, летњи и богати јесењи дарови надичену и преукрашену главу показивати и очима свију представљати. Холм од холма лепши и дичнији, а сви заједно неисказане красоте и дивоте. Тихослатко и љупко шушчење и играње с долином потока, различни птица појање, кротко и про-

хладно ветра диханије и његово с лишћем преметање дају ушима једну тако слаткослишну музику, да доводе човека у савршено заборављење себе и у иступљеније ума. Благоуханије ливадни цвећа и свакојаки воћа обалзамљавају они кроткопитоми воздух.

Не зна ко, како том блаженом долином прође, како ли к манастиру дође. А кад дођосмо к мом љубимом Опову, шта ће ко пре гледати, шта ће расматрати, чему ли ће се више дивити и чудити? Да сам био сав око, пак да сам на све стране у један ма гледати могао, ни тако не би се оне красоте нагледао. Ко би хотео знати, шта би ја рад овде описати, а не могу, нека само оде од пролећа до јесени, кад му драго, у Опово, пак кад се дома врати, видиће, оће ли моћи све, што је чувствовао, исказати. Искључавам оне, који предати неким страст'ма, све им је остало једнако, та ишли покрај рита та покрај ливаде, та слушали жабе та славује; говорим за оне, који имају срце чувствитељно сваке красоте Божијег створења.

О родитељи и ви, учитељи и управитељи безлобне јуности, ову вечну књигу отварајте у свако време вашим чадом и учеником; привикавајте и израна, да осећају, да познају и да чувствују премудрост, благост и богате даре творца свога у створењу. Ову саму књигу без никакве друге Мелхиседек читајући, свештеником вишњег Бога постао је. Ово је књига Аврамова, Јовљева и сви патријарха, кад још није било никакве друге; коју читајући, к ви-

сокој су мудрости, сиреч к познанству Бога достигнули. Жива и дејствитељна књига, из које у свако доба, сваки час и свако тренуће ока к очима, к ушима, к свим чувствам, а навластито к срцу нашем Бог говори —: небо с сунцем, месецом и звездама; земља са свим, шта се на њој види; воздух, облаци, ветрови, молније и грмљавина; вода и све, што се у њој движе; пролеће, лето, јесен и зима; свако диханије и свако створење до најмањег мравка и мушице. Из све ове књиге Бог говори к свим људма: «Познај, чловече, творца твога, творца вечнога и јединога, праведнога и милостивога. Нек чувствује срце твоје, за то је створено, јер иначе не можеш бити благодаран разве чувствујући; и, колико више будеш чувствовати, више ћеш благодаран бити; више ћеш благодарити, више ћеш љубити, више ћеш се силити, за испунити свету и праведну вољу његову. И на ови сами начин бићеш благополучан и блажен во век' века, јер си за то створен, словесним умом и бесмертним духом одарен. Буди праведан, буди добар, љуби добродетељ! Ниси за мало време створен као мрав; вечност те чека. На кратко време добро чинећи, во веки ћеш благополучан и блажен бити.» За показати све величество ове божествене и Божије књиге, наш слачајши спаситељ Јисус учи нас и саветује, да погледамо не на сву њу, но на најмању частицуње, за познати из најмање частице ове бешчислене књиге великога творца и његову преблагу и

премилостиву промисал о свему. Не вели: погледајте на небо и на сунце; не вели: чујте громове и грмљавине. Ово би одвећ много било. «Возрите,» вели, «на цветке пољске. Ко и тако краси и одева, да цар Соломон у свој слави својој није се могао оденути ни украсити као један од ови цветака? Отац небесни. Погледајте на птичице по воздуху. Ко и рани, и ко и одева? Благи промисал оца небеснога!» Ову књигу читајући, премудри Сократ, вечна слава Атине и свега славнога греческога рода и имена, пре Христова пришествија мученик је био за благочестије, праштајући и благосливљајући оног истога, који му је отров дао.

Ову књигу ко чита са здравим богоданим разумом, и ко њојзи следује, мора доћи к истином богопознанству; и он је, како учи свети философ и мученик Јустин, делом Христијанин, ако се словом и не називље Христијанин, живећи праведно и богоугодно. Ко ову књигу не види, слепији је од слепорођена; ко њејзин глас не чује, глувљи је од сиња камена, јербо «Небеса поведају славу Божију, и творење руку његови возвештава земља.» Ко ово не чувствује, њему је гвоздено у прсима срце. Обичавајте дакле млада срца, да чувствују: у најмањем лиску, травици и цветку творца свога да познају; у живљењу и движењу мравка и мушице општега животодавца Бога да уважају. Учите и најпре овима малима стварма, док с временом кадра буду, к сунцу и к звездама ум свој возвисити.

Ево, мој љубезни читатељу, к каквим размишљенијам само воспоминаније оповске красоте ум мој узвишује. О место, достојно, да посвећено будеш мудрости и ученију, и да се српским назовеш Парнасом!

ЕВО МЕ МЕЂУ КАЛУЂЕРИ: ШТА САМ ТРАЖИО, ТО САМ И НАШАО.

Било је око два сата после подне, кад смо ушли у манастирску авлију, јер смо лагано ишли од Ирига до Опова; истом братија изишли из трапезе, и нису били јошт полегли, спавати по обичају манастирскоме. Млађи пролазе који куд по доксати, а старешине поседали с игумном пред његовом ћелијом и разговарају се. Како нас упазе с торбом на леђи, познаду, да смо странски људи; љубопитни, за сазнати узрок нашега странствованија, заповеде нас звати к себи. Пењући се горе, пришапће ми Ника, да ја одговарам на оно, што буду питати. «Не старај се,» рекао сам му.

Било и је око десетак. А кад упазише они други, што су се били које куд разодали, почеше се скупљати и они који од куд. У један два минута би и до тридесет. Никад у мом веку нисам до тада толику силу калуђера скупа видио. Била ми се почела крв возмуштавати и јежити кожа, као да сам се хотео препасти, кад ето ти упази од некуда два малена калуђерка, који дођоше и стадоше близу нас, гледајући нас веселим образом. Онда ми поче долазити дрзновеније, мислећи у себи: кад овима ништа није било, неће ни

мени. А, да право исповедам, нисам никаква узрока имао плашити се, јер су моји драги Оповци осим сви Фрушкогораца најпитомији: благосклони и благопријатни, весела образа и погледа, пристојно и чисто обучени, једним словом, нису нимало прилични оним калуђером, с којима се деца плаше.

Између свију њи најбоље сам упазио једнога, који у среди свију сеђаше. Брада му пократка, округла, и власи на глави беле како снег, а образ чист и млад, пун млека и ружице; поглед дрзновен, но у исто време љубак и милостив; очи пуне живота и неке особљиве сладости. Како ме је погледао, предобио је све срце моје. Рекао би, као да сам га познавао пре млого година, и као да ми је својим взором рекао: ја ћу бити твој благодетељ и отац. И кад не би се смијао, на лицу би му неко тихо и природно осмејавање цветало. И правда, како сам после дугим искуством познао, и како ће се видити из ове моје историје, ако је икада човек на свету био без најмањег следа притворности, он је био. Он исти, игуман будући, начне нас питати.

Игуман: «Откуд сте ви, децо?»

Ја: «Из Баната.»

Иг.: «А далеко ли сте накањени?»

Ја: «Овде би ради остати, ако нас примите.»

Иг.: «Што ћете овде?»

Ја: «Наумили смо покалуђерити се.»

Иг.: «Имате ли ви оце и матере?»

Ја: «Ови мој друг има матер, а ја сам без оца и без матере.»

Антоније велики (називљем га велики, јер је и дужи и дебљи од свију био, и браде више је имао он сам него десеторица други): «Да т' кажем, оче игумне: ја ћу тога малога узети, а Максиму ћу дати пут, јер је несташан као враг, и јутрос ми је нов крчаг разбио.»

Иг.: «Оче Антоније, зар сам ја овде ага на Кареја?»

Ант.: «Та немој се, Бога ти, љутити! Ја знам, да си ти игуман; али, ако га ти узмеш, како си ти љут и напрасан, он ће трећи дан од тебе побећи. Ти знаш, да код тебе ђак не може обастати.»

Иг.: «Ако буде као твој Максим, неће ни трећега дочекати.»

Пак се окрене к мени: «Ти мали, оћеш ли ти мој ђак бити?»

Ја: «Оћу.»

Иг.: «Но, пољуби руку, пак ти не слушај тога великога и брадатога; он говори, шта му на уста дође. Ако ти само будеш добар, у свем Опову нећеш наћи бољег од мене. А ти, оче Јанићије, и тако си параклисара, а без ђака си, узми тога другога. Он је појачи; баш, како ваља, за параклисару.»

Потом да заповед, да нас одведу у трапезу и даду јести. Кад изиђемо из трапезе, пођемо свак своме старцу. Ја нађем мога игумна сама, гди хода по ћелији. Упита ме, јесам ли изучио псалтир; кажем, да јесам. Да ми један псалтирић, да види, како читам

Био је задовољан мојим читањем. Каже ми, да ће он спавати, а да ја могу ходати по манастиру и около, куд ми драго, или, ако оћу, могу узети коју књигу с астала и што читати.

Он пође у камару спати, а ја почнем прегледати књиге. Нађем: зборник, часловац, псалтир, месецослов, каноник, полустав, требник, алфавит духовни. Најпосле отворим једну велику страшну књижетину; видим, житија сви свети на три месеца: марта, априла и маја. Ха, помислим, ова је за мене! Једва је подигнем, изиђем пред врата келијска, метнем је на један каручни сандук, а ја седнем доле и почнем читати житије свете Евдокије, први дан марта месеца. Према овима стварма, које у овој књиги нађем, остану пролози за ништа С каквим усердијем и топлотом срца сам читао и све од речи до речи упамтио! Камо тада књиге оне, које су данас у рукам! Е време златно, за вавек изгубљено! Из Сциле утечем, пак упаднем у Харивду; из пролога у житија! Сирото дете, бедна младост, до смрти непрежаљена! Но онда ја сам мислио: ко је срећнији од мене? Житија читати, таке књиге велике! Нигде тога на свету нејма!

Ко не зна, шта су житија, нека чује од хиљаде само једну малену повест, које сам ја не читао, како се чита, него са свим грлом гутао и прождирао, које сам веровао како год евангелије, и над којима сам тако горко плакао, да сам вид очни покварио. Нек чује, [illegible], пак, ако има срце чловеческо, нек ме

не жали, и нек над мојом бедном младостију не уздане, ако може. У житију преподобнога Пајсија стоји написано, да је Христос сишао с неба и дошао у пустињу, да га посети. Преподобни Пајсије опере Христу ноге. По млогом разговору отиде Христос; вода, с којом су ноге опрате, остане у леђену. Ето ти од некуда дође ученик Пајсијев, тражи воде да пије. Нејма; поарчена вода. Вели му старац, да пије воду из леђена. Ови гледа воду; мутну и блатну види, и која заудара на зној; неће да пије, говорећи: «Како ћу ја помије пити?» Говори му старац: «Бре пиј, пиј, јер ћеш се кајати,» и то много крат. Док му се додија; не толико од жеђи, колико да се не покаже сасвим непослушан, помисли у себи: затворићу очи, пак ћу је пити, макар да би се знао отровати. Оде, гледа у леђен; ођеш, нестало воде из леђена. Виче старца: «Старче, нестаде воде; сад леђен пун бијаше, пак у један ма остаде празан и сув као длан. «Ха,» одговара старац, «нисам ли ти ја рекао: пиј, не накањуј се, јер ћеш се кајати.» А, кад му каза, каква је то вода била, и прочаја.

Ево, браћо, с хиљаду хиљада оваки басна пуна су житија свети. Ово сам веровао, и над овим сам горке сузе проливао. Глупи и најсујевернији египетски дервиши би ли могли смешнију и луђу басну измислити? Срамота не само светога христијанскога имена него целога человеческога рода, да се оваке и овима подобне бесловесне басне у христијанским књигам находе, да се читају и да се ве-

рују. Они, који не знаду, пак верују оваке згадне и срамотне фабуле, њима ће милостиви Бог за њиово незнанство и простоту простити; но они, који знаду, а не вичу, колико год са свим грлом могу, пред Богом и пред људма, да се то не трпи, онима неће се простити, јер је ово грех против светога Духа. Архијереји Божији, свештеници мирски, који читате свето евангелије, вичите, вичите к народу; ваша је то дужност; за то сте оци и пастири. Не издајте чисто Христово ученије! Благи спаситељ ни на што тако није се срдио, кротки Божији агнец ни на што тако није се гњевио, колико на сујеверије, на лицемерије и на лажљиву и притворну светињу. Не бојте се народа; милији ћете, дражи и чеснији народу бити, кад му отворите очи ума и кад га просветите. Добар је народ и благ; ако ли у чему погрешава, не чини из зла срца, него из незнања. О црковни предстатељи, немојте сакривати евангелску истину!

Нек ми се допусти, јошт само једно да споменем. Други пут каже, да му је свети цар Констандин на посештеније дошао, пак између други разговора и ово му је рекао: «Правда, да сам се и ја трудио, колико сам могао, за раширити евангелску истину и науку и за привести многи народ к богопознанству; но, да сам знао, у каквој сте слави ви монаси код Бога, ја ни за што друго не би се старао, оставио би свет и царство, отишао би у пустињу и био би монах.» Нека сад задржи смеј, ко може.

А пролог — насред цркве Божије: рече старац то и учини оно и сотвори блуд. Оћемо ли се, браћо, за Бога један пут освестити? То је ствар така, да једва је човек на исповеди каже; а наш пролог, као да се с нечим поноси, каже насред цркве, шта је његов старац учинио. Какав му је то старац, срам га био!

Ја и опет просим мојега љубезнога читатеља, да ми прости, што ове непристојне вешти назначујем. Злоупотребљенија и зли обичаји, ако се не буду како достојни поруганија представљати и обличавати, не могу се иначе у омразу довести и истребити. Време је, да к мени дођем.

Мој игуман, кад устане, нађе ме над књигом. Било му је за чудо, да једно дете мојега возраста не иде које куд трчати и скакати, имајући допуштење. Рекне ми, да му мало читам. Ја почнем читати како год из псалтира. Пита ме, читам ли тако из сваке књиге и разумевам ли, шта читам. Кажем, да из сваке, ако је српска и влашка, и да разумевам. Погледа ме мало с вниманијем, пак ми начне говорити: «На ма тај час узми твоју торбу, пак иди, куд ти драго. Право је рекао Антоније, да ти нећеш код мене ни три дни бити.» Ја сам био изван себе; мислим: какви су ово људи? Пре два сата милостиво ме је примио, а сад гони; да сам му што скривио, не би жалио. Онда он опет: «Знаш ли, зашто те терам?» Ја: «Не знам.» Игуман: «Ако ти будеш добар и послушан тако, како читаш, ти ћеш код мене, док сам ја жив, остати. Но

бојим се, кад ти чујеш, како ја читам, ти ћеш ми се смијати, а ја сам љут, пак ето ти кавга готова.» Кад ја то чујем, оданем мало, одговорим му: «Немојте Ви мене терати, ја се Вами нећу ругати.» Онда он изиђе пред ћелију, пак, гди год кога упази, зове, виче и казује, како ја читам: све као вода. Једва дочека сутра подне; метне ме, да читам у трапези житије.

По ручку узме ме с собом у Ириг. У петнаест кућа водио ме је, почевши од господина протопопе от Шакабент, казујући свима, да ја боље од њега читам, и да он не сме преда мном читати. Био сам као на ватри од стида. Хотео би, да се куд уклоним, да нисам ту, кад с ким о мени начне говорити, но залуду; заповедио би ми, да се не мичем с места; док сам и ја као огуглао, пак би слушао, као да се о другом ком говори. Дивио сам се чистосрдечију његову; и, колико ме је он више фалио, толико сам га ја више љубио и у високопочитанију имао.

Близу три года провео сам при овом благонаравном и пречесном игумну; смрт његова раставила нас је. Но, како сам се у време ове три године у мојем милом Опову светињичио и како нисам, то ћу мало понашире описати; јербо, ако је икад у мени штогод дивије светиње било, то је у Опову било, док сам се јошт међу детињством и јуности находио, и док ме јошт подстреканија телесна нису заокупила била. Но, пре него почнем мој начин житија у Опову, нека накратко јавим, што се је с мојим Ником урадило.

Он је весма трудољубив био, цркву чистећи, свеће и све, што је у цркви, намештајући; тако да његов старац весма је с њим задовољан био. Но по месецу дана ето ти његове матере с мојим старијим братом Илијом; која, како уђе у ограду манастирску, стане насред авлије, пак почне псовати и ружити калуђере вичући, да ако јој на ма дете њено не даду, да ће тај час сажећи манастир, цркву и калуђере, говорећи, да ако су калуђери ради децу имати, нек се жене ка и остали људи, пак нек рађају и ране децу. Неки Дионисије Хорваћанин, из Гаревице родом, речит човек и одвећ дрзостан, сиђе к њој, да види, што је стоји вика, и да вику с виком предусретне; но нађе се у великом русвају и тако се смете, да није пред њом ни писнути умео. Такова је то Амазонка била, да би на сто Диониєија ударила. Кад ова своју вику предвостручи и подигне, рекао би чисто, да се упали манастир, и планине наоколо затутњају. «Брже ми дете на среду,» викне с громовитим гласом на Дионисија, «јер, ако те шчепам, сву ћу ти браду очупати, и очи ћу ти ископати! Не рађају се деца, каоно што ти мислиш, ниједна веро црна!» Ови није знао, којим се је путем вратио. Брже боље пошљу јој сина, којега кад упази у мирски хаљина и види, да се није био јошт поцрнио, утоли се.

Мој брат Илија није таки жесток био. Момче само три года старији од мене; да сам хотео, могао би и њега наговорити, да остане. Каже ми: да ме мој баба Никола поздравља,

који да није болестан, и он би дошао био, не да ме натраг врати, него само да ме нагледа; да он већ види, како сам ја тако наумио, да мене нико не задржа, и да је од све невоље млого боље, да се у нашем мирном вилајету гди покалуђерим, неко куд у Турску да одем; да не итим одвећ с калуђерењем, но да чекам барем јошт три године; а, како се придигне, да ће доћи, посетити ме. Но није се предигао, но по малом времену преставио се. Бог преблаги милостив му био за његову к мени отеческу милост! На ови начин мој Ника врати се с матером својом и мојим братом, а ја останем миран и покојан.

Мој је сав посао био, држати чисто ћелију старца мога, очитати му који акатист и канон и у трапези житије; све проче време могао сам чинити, што оћу. Мени никад није мило било, залуду стајати. У неколико месеци очитам сва житија; и осим свију омили ми се житије мога имењака. Пише се о њему, да и он, дете од седам година будући, остави родитеље и оде у калуђере, и прочаја. Смили ми се име ово, и одсудим, да кад се пострижем и мога на крштењу имена одречем, да ћу то име изабрати. Тако сам и урадио.

После мало времена мој старац осети, да ја без шале намеравам посветити се, не окушајући другда хлеба ни воде по дан и по два. Советовао би ме и карао, говорећи ми: да то ништа не ваља; да је нам доста и преко мере, уређене посте чувати; да је он видио многе дивије светиње као ја, и да су све то

лажи или лудости биле; да је време светињичења прошло, и да у данашњи дан сва је светиња, поштеним човеком бити. Накратко, нађем у њему мојега истога бабу Николу. Његово говорење метало ме је у удивљеније; но, познавајући га чистосрдечна и правде љубитеља, нисам могао не веровати му. А с друге стране, сматрајући братију, како се сви веселе живој риби и старом вину, јошт више сам у уверениje његови речи долазио.

Мој старац, куд би год ходио ради дела манастирски, узимао би ме са собом. Мени није мрско било путовати; но једва би чекао, да дођем у манастир, да читам житија. С њим сам обишао сав Срем, Славонију и Бачку. Он је свуд био добро примљен за своје весело и у исто време препоштено опхожденије. Како би гди дошао, казивао би: да он има ђаче свеца, да свак стоји на опазу и да добро гледа, што ће пословати; да се он боји јести и пити преда мном, а смејати се и шалити за главу не сме. Силом би ме натеривао, да ручам, називљући ме дивијим свецем, и често би ми овако говорио: «Упамти ти моје речи: ти си сад лудо дете, зато гладујеш као сиромашки пас; мирски будући, нећеш меса да једеш, а кад будеш калуђер, нећеш имати кад чекати ни да се испече; бићеш као Турчин, кад се намами на крметину.» Ја би га питао, како он то зна. А он би ми одговорио: «Прво, што си одвећ рано почео, пак чрез дуго време ће ти се омразити; а друго, из твога склоњенија к читању. Нећеш ти вавек жи-

тија читати; омразиће ти се један пут; почећеш и друге паметније књиге читати. А ја сам то у свем мојем животу присмотрио, да сви они, који много читају, мало посте.» Мој би одговор био: «А како су у старо време свети оци много и читали и постили?»

А он би на то: «Све ти мени кажеш, шта је пре хиљаду година било. Онда су други обичаји били, а сад су други. Што је онда било, знаду они, који су онда живили; а ја знам, шта сад видим. А знаш ли, шта си ми неки дан из оне руске књиге читао, да и између свети отаца било је свакојаки; кад су исти они, који су на првом сабору Арију проклели, на ма после сабора предали цару Константину више него сто меморијала, тужећи се један на другога. А цар Константин, као разуман управитељ и политик, за курталисати се један пут црковни људи кавге и ината, заповеди, све оне меморијале јоште непрочитане сажећи, пак се окрене к светим оцем говорећи: «Ми вас за свеце држимо и оглашујемо, и јесте, хвала Богу; а ви предајете тужбе један на другога. Ја, грешан човек будући, како ћу свеце судити? Оканите се, људи, процеса; вас, ако што између себе криво имате, Богваља да суди.» На ови начин постиде се сви и посраме и престану од доношенија и тужбе. У истој књиги читао си ми, шта га су пута неки сабори од пет и шест стотина отаца неке ствари узаконили и утврдили, које су други сабори после њи одбацили, и проклели и оно, шта је узакоњено,

и оне, који су узаконили; јоште к тому, да у самом Цариграду било је више од двадесет и седам сабора, који су проклеству и анатеми предати. И, да не дођоше Турци, да и не смире и помире, до сад, Бог и душа, било би и јошт толико; и не знам, би ли ко остао непроклет. А какви су ти они оци били, који су на Златоустога седамдесет лажљиви пунктова измислили? Онде нису били малени оци, него први и највећи. Право је рекао цар Константин, да ће Бог имати шта и светим оцем судити. Видиш ли, да је и онда свакојаки било? Ја прост, како ме видиш, по мојој намети наодим, да су сад бољи црковни пастири, јер нити се сад толико инате нити се анатеми предају као у прво време.»

Ја нисам знао, шта ћу му на све то одговорити; ништа мање, од мога обичнога тврдоглавства нисам хотео нимало одустати. Нека говори ко што оће, ја ћу постити те постити. Прође то лето и зима; на пролеће постригу ме и даду ми моје пожељено име Доситеј.

Како сам тај пост провео, мучно ће ко веровати. По три дни другда ништа не би окусио, пак би се гди на таван сакрио, и све би метанисао, челом у земљу ударајући, док би ми се завртио мозак; једва би на ногу од тешке глади стајао. Находио сам у житијам, да неки од пустињика по цели седам дана, а неки по четрдесет ништа не би у уста уложили. Силио сам се, не би ли и ја како могао до седмог дна дотерати, но залуду; нисам могао више него до три дни, јер у четврти

дрктала би ми колена, чувствовао би јаки бол у утроби, и долазио би у несвестицу.

Мој добри и разумни игуман видећи, да моја будалаштина све то виша бива, каже ми чисто: да он тога више неће трпити, да, при њему наодећи се, сам себи убица будем, но сваки дан у време уречено да с другом братијом једем; ако ли нећу, да на друго место гди идем, липсавати од глади, а не код њега. Ја сам одговорио, да ја нисам први, који је постио седам цели дана; има, који су постили и четрдесет, како: Мојсеј, Илија и сам спаситељ наш. Мој старац, како је љутит био и напрасан, мало би му ваљало (ови сами пут од све три године, што сам при њему био, ражљутио се на ме, како ваља); пак у свем свом гњеву ову ми предику учини: «Какво је то твоје безобразије, Мојсеју, Илији и Христу да се уподобљаваш? Немаш ли толико памети, да расудиш, да су оно чрезјестествене ствари биле и Божија чудеса, те су могли људи четрдесет дана не једући, живити? Мојсеј на гори Синајској будући, а Илија бежећи по пустињи, била је потреба, да Бог с њима чудо учини. А што се усуђујеш, спаситеља спомињати, то је твоје крајње безумије. Можеш ли ти по води као по суву ходити, мртве воскрешавати и проча спаситељева чудеса чинити? Што си ти? Балавче једно. Пак оћеш, да Бог с тобом чудо чини. Но једна за стотину: или да једеш као и други људи или — пут за уши.» Срећа моја, што сам страшив био, а отишао би заисто кудгод у планину.

Много би пута пошао, тражити какву развалину и пештеру; но како би к вечеру било, а ја ти бежи на врат на нос у манастир.

Велике недеље поведе ме мој игуман у Карловце, и на велики четвртак архијепископ Павел Ненадович рукоположи ме на дијаконство. У исти дан било је по обичају умовеније ног, и служили су с митрополитом множество архимандрита и игумена. По служби, пре него седну ручати, ови разговор учини митрополит мојему старцу: «Ето ти, оче игумне, ја испуни твоју вољу: хиротониса твога малога Оповца на дијаконство. Но ви сви упамтите моју реч: како је њему одвећ мило много читање, он задуго у Опову места неће згријати.» Ја сам међу множеством у сали негде у буџаку стајао и слушао ово говорење. Нисам се могао начудити, што је овим људма: и митрополит исте памети мога старца! Бог ми с њима! како би мене читање из Опова отерало? Гди ћу ја толико књига наћи као у Опову? Тај дан по ручку вратисмо се у манастир.

Ја млад ђакон и мален калуђер, мило ми је било, служити с чредом и без чреде. Свуд се било огласило, да сам светац; по сели почело се разглашивати, да и чудеса чиним. Болесници, који би у манастир долазили, мене би искали, да им молитве читам. Не знам из којег узрока, колико сам се чинио светац, ништа мање за младу чељад молио сам се врло усрдно, а за старе баке није ми ишла молитва од срца. Многи би сведочили, да су

и моје молитве исцелиле. Ја сам нисам знао, шта ћу од свега тога мислити; да је некима после моје молитве лакше, и да сви не умиру, то мора нешто бити!

Што ми је сад најсмешније: мој добри и незлобиви игуман почео се био уверавати, да ја имам неки дар чудотворенија за моју топлу и усрдну веру. И заисто, ако би за вером стајало, мене у то доба нико жив није могао надверовати; јер сам ја све, што год кажу пролози, житија и отачници слепо без никаква двојеумија и размишљенија веровао. Мени би се у то време смртни грех видио, сврх чеса либо најмање и расуждавати, а некамо ли сумњати. Био сам као најпростији и најревнивији Турчин, који све, што год пишу и кажу дервиши, верује; и, да му ко рекне, да то није могуће, би га на ма анџарем пробоо. Читајући, шта су неки радили, који су се Христа ради будале чинили (нека свак ово добро забележи: Христа ради будала), долазио би у искушеније: а како би било, кад би се и ја будалом учинио, па да људи не знаду, да сам ја светац, него да мисле, да сам уродив? Турци су у овом пункту одвећ ортодокси, јер они свакога, ко је лишен ума, за свеца почитују; но да су Христјани кад могли у ово прелаштеније пасти, имајући у руку премудру и здраву евангелску науку, томе се није могуће довољно начудити. Но по својој прилици преварили су се неки, наопако разумевајући апостола Павла речи: «Ми уроди Христа ради.» А ко је где читао, да је благочи[illegible] светонаравни апостол

наг по сокаку трчао, како су они чинили, који су апостолске речи накриво и лудо толковали? Но шта не чини глупо и нерасудно сујеверије!

Ја сам све то онда веровао, и, ко би се најмање што противречи усудио, био би пред мојим очима еретикос и хулитељ. Оваку пространу и широку веру имајући, нисам ли ја могао по свакој правици чудотворенија дар изискавати? Љубезни читатељу, ти ми се смејеш, и право имаш: и ја се сам себи смејем; нити је право, само другима смејати се; добро је и себи каткад. Ми се смејемо онима, који су негда магарцу, на ком је Христос јаао, празник празновали; а сами се себи не смијемо, вериге празнујући. Но ово је природно нерасужденију; свак се туђој сујеверици посмејава, а своју почитује и за свету држи. А, ако ћемо по души право судити, кад не пристоји, Христово магаре празновати, много мање — апостола Петра вериге.

Љубезни српски народе, немој ти мени за зло примити, што ја нека наша злоупотребљенија обличавам; време је већ, за живога Бога време, да почнемо слободније и разумније мислити! Докле ћемо туђе погрешке осуждавати, а наше сакривати и оправдавати? Нико се неће ва век' века исправити и побољшати, друге укоравајући. Разуман и правдољубив чловек од себе најпре почиње: себе испитује и сматра, себе суди и осуђује; нити себи прашта, ако у чем криво има. Ако ли ме ко из своје просте ревности осуди и похули, време ће показати, да није право имао.

Ништа ми на свету није милије ни љубезније од мојега рода; но, колико га више љубим, толико сам му више дужан правду и истину представљати и говорити. Рад сам срцем и душом после Бога, који ме је создао, мојему милому народу угодити, обаче не лажући и истину светлу као сунце под ноге бацајући, притворно и лицемерно за атар пишући. А знам, да мој поштени и славни српски род то од мене неће ни искати.

О овој материји за сад довољно; при другој прилици више ће се о том беседити. Мој простосрдечни игуман, с ким би год о мени говорио, заклињао би се, да сам светац, но придодавао би к тому: «Бојим се, неће та светиња задуго дурати.» Тако је и било. И сва би ми братија то исто прорицали: да се залуду мучим, да се јошт нико није у Опову близу Ирига посветио, да нећу ни ја. Неки би ми се ругао, неки смијао као детету, а неки би ме жалио, казујући ми, да је и сам у младости тако прелаштен и обезумљен био као ја, но друге године друга памет у глави. Из почетка сам мислио, да они све то из зависти раде: не будући свети, не би ради ни да се ко други посвети; но мало по мало чрез дуго време лепо ти ме учинише, те изгуби вољу к светињичењу. Да нисам страшив био, те да сам куд у планину отишао, ко зна, шта би било; али сам у планину — за главу, а други се нико не нађе, да са мном пође, и тако ти остадо лепо до данас. А нека ми ко не замери, што ћу правицу рећи: и моја су

ми житија на неки начин доста крива; јер би наодио многе, који су добро јели и пили и господски живили, пак су међу свете метнути; а многи живили су, како су год хотели, пак у саму старост покајали се, и ништа мање нису стражњи остали. Ово је све чинило, да сам се волновао кад на једну кад на другу страну.

При свем том читање књига од дан до дан све ми је то милије бивало. Житија сва не само сам очитао неколико крат, него и свако сам на кратко исписивао; и на ови начин знао сам и сва као наизуст; после тога: «обед духовни,» «вечеру духовну,» «беседе Златоустове,» «маргарит,» «камен вери,» «Светога Јефрема» и друге различне књиге црковне, све сам ја то с великим вниманијем и усердијем прочитао, и, што би ми се најугодније видило, исписивао би. Ова сва читања ту су ми ползу принела, да сам наш стари славенски језик привикао; а с друге стране била су ми штетна, као свима онима, који најмањега разуменија логике не имајући, како би кадри били расуждавати оно, што читају, напуне главу свакојаки поњатија, мњенија и противречија, пак ходе пуни ветра, чинећи им се, Бог зна, шта знаду. А, не умејући судити и расуждавати сврх оног, шта знаду, ништа не знаду; или би много паметнији били, да не знаду ни оно, што знаду, јер би барем при општем человеческом уму и разуму остали, пак би били као остали људи. Мој је мозак био пун смуштенија вавилонскога, но онда

ја нисам се могао сам себи начудити, како је могуће, да толике ствари знам, пак би се све молио, да ме Бог сачува у смиренију, да не паднем у високоумије и гордост; а та моја иста молитва происходила је из труле, смрдљиве и потајне понирљиве светињске гордости. И заисто нејма ти лукавије ни високоумније гордости од светињске, ни опачније кривоглавице и лудости од којекаквог читања без расуждениіа.

Имао сам у љубави неког младог јеромонаха, Василија Осечанина, јер је и он весма љубио читање. Ови ме саветује, да читам Баронија, којега читајући, усладим се у историје. Мој игуман сам није нимало привикнут био к читању, али је весма миловао, слушати од мене, да му казујем, шта сам читао, а сврх свега по вољи су му биле историје. Зато, гди би год могао наћи гражданске росијске историческе књиге, узимао би и мени на прочитаније. На ови начин почне се возбуђавати у мени жеља и другојачији књига осим црковни. Мој старац, видећи ме са свим предата читању, непрестано би ми пофторавао, да ћу куд у свет поћи за науком, и придодавао би, да, кад би имао довољно трошка, би ме послао у Кијевопечерску Лавру, да се учим. Притом и вишепоменути Василије, кад би се год са мном разговарао, похваљивао би ми науку и жалио би, што не зна латински језик, којега је почео био мало учити и знао је неколико дијалога илити разговора, пак би и све преда мном говорио и толмачио би ми и.

Баш као да су се договорили били, да ме подстрекавају, нова некаква желанија у мени поджижући. Падне ти истом моја гордост, аки би и ја нешто знао. Латински језик, то је језик; а ја, бедни дурак, ни речи не знам! «Квис, квид, квомодо, уби, убивис, убикункве,»[3]) то је звечало у мојим ушима слађе него сиринско пеније; а ништа од свега тога не знати! Боље би било, да се нисам на свет ни родио. Изгубе ти моја житија, лавсаик и отачник све поштење. Од тога часа — с Богом, Опово, и сва твоја красота; гди ученија нејма ни латинскога језика, ту нејма ни живота. На ма би куд у свет тумарио, да ми није било жао, оставити мојега доброга и благонаравнога старца, кога сам с правом синовском љубовију љубио и почитовао.

Почнем зачињавати и сачињавати моје плане. Гди би се могао један дијакон учити, разве у Кијеву или у Москви? У ово време непрестано би се код нас говорило о славној Великога Петра кћери, императрици Јелисавети. Ја, непрестано у уму и у срцу имајући Кијев, Москву и Росију, владетељницу ти страна непрестано чујући да се помиње, и образ њејзин на много места изображен видећи, натурално морао сам кадгод о том и сањати. Видим једном на сан росијску цесарицу на престолу, сву као у сунце обучену, која ми да из своје руке једну књигу отворену с разни језици, говорећи ми: «Учи се.» Пробудивши

3) Ко, што, како, где, свуда, где било. — Ур.

се од сна, толковао сам мој сан по мојем желанију.

У то исто време митрополит, за нешто срдит на мојега старца, сметне га с игуменства и заповеди му, да пођe на неко време у Шишатовац, нити му се дозволи, да мене с собом поведе. Он, полазећи у речено место, даде ми петнаест дуката; мало је више имао, за своју особиту к свом манастиру верност. При нашем растанку ови ми разговор учини:

«Мој синко, чини ми се, да се нећемо више у животу видити; ја знам, да ћеш ти куд либо за науком поћи. Жао ми је, што ти више не могу дати: живећи у једном манастиру имућу, нисам желио, да моји особити новаца имам. А сад жалим, што нисам колико толико заштедио, те би те сад боље могао оправити; но с ово мало можеш до Кијева доћи; а онде, ако будеш трудољубив и у науци подвижан, небесни промисал неће те оставити без хлеба. Пустиње, пештере и светињичење извади из главе; томе се данас разумни људи ругају. У данашњи дан ко се год за свеца издаје, или је каква лажа или фантазира. Учење жели и тражи, колико више можеш; нема горег живота од беспослична и уњива. Колико сам те ја познати могао, ако се ти ученију не предаш, ти ћеш жалити, што си се покалуђерио; ти ниси ни за какав други посао, него за књиге.

«Колико сам ја прост и неучен, мени је милије, видити ученог младога Рајича, него четири всељенска патријарха, који би били

без науке као ја. Видио си га, како је млад и без браде, али, кад стане беседити, ми сви с великим брадама гледамо га, као да смо из дивијег вилајета дошли. Ја ти за мене кажем, стидим се и срамим моје седе на образу браде: наш сав живот пролази у старању и у говорењу за казане ракијске, за каце, бурад и обруче; наша је сва наука у томе, да познамо, колико је ком вину и шљивовици година. Иди за науком; с њом ћеш свуд престати и твоје живљење поштено заслужити. Мој синко, прошла су она глупа и слепа времена, кад се је међу нами говорило: «Боље је шест враназа у каруца него шест школа у глави.» Сад се је време преокренуло: учен човек ако ће и пешице ићи, сваки га поштује; а неучена видећи, где се вози на вранци, «Вранци вранца вуку» говоре, и право имаду.

«Ти видиш, како ме љуби господин барон Марко Пејачевић. Откако смо се год познали, љубимо се, како да смо рођена браћа; наше се нарави тако слажу, да се никад један другом омразити не можемо. Он ми непрестано фали науку, и каже, да у садашње време принципски синови, ако нису учени, мало поштења имаду. Он има обичај рећи, да богат човек без науке (ваља овде разумети такога богаца, који с богоданим својим богаством никаква добра општеству и роду своjему не чини, дар божији закопан и сакривен држећи) подобан је волу с позлаћени рогови. Казује ми, да цесарски и краљевски синови и кћери сву своју младост учећи се проводе и сав живот у чи-

тању књига. Ја само чујем имена науке и философије, нити знам, црне ли су или беле; али толико памети и расужденија дао ми је Бог, да могу расудити, да те ствари морају бити врло потребне, полезне, велике и славне, кад цари и краљи без њи не могу бити.

«Неки дан си ми казивао, шта си читао у оној росијској историји, колико се је Петар Велики старао, за увести у царство своје свакојаке науке, и чрез то велико је и бесмертно име паче свију земљедржаца, који су пре њега на свету били, задобио, славу народа свога до сами звезда узвисио и својим благополучним и високомогућим наследником, који буду но његовим богоуправљајемим стопам ходити, пут к бесмертију показао и отворио. Свемогући, преблаги вишњи творче, смилуј се на створенија твоја, и таке премудре човекољубне цесаре и цесарице производи чешће на свет, који ће сву Европу, Сербију, Босну и Херцеговину, наши стари мило отечество, Болгарију, Грецију и остале божијем рају подобне земље од тиранства, глупости и варварства избавити и ослободити. Нек мумла, ко је лишен разума, на мудрост и науку као совуљага на сунце, говорећи, да оне измишљавају нова мудрованија; не слушај ти за то никога. Што паметни људи фале, с толиком жељом и трудом ишту и сврх свега на свету љубе и почитују, оно мора добро бити. А ко виче на науку? Они, који находе све своје благополучије у чанку и бокалу.

«Веруј ми, мој синко, кад год чујем младога Рајича да беседи, уздишем за мојом младошћу, и, да имам какву власт, све би ове наше манастире у школе и у училишта преобратио. Зато послушај ти мој последњи совет: извади из главе то твоје светињичење; ја ти задајем моју српску веру, да из тога неће ништа бити; тражи науку и гладујући и жеднећи и наготујући. Ја ти више желим, да у једном малом сеоцу будеш мале деце учитељ него у Опову игуман или архимандрит. И, ако ме послушаш, како знам, да ћеш, благосливљаћеш ме, кад у гробу будем.»

Ово је последњи разговор мојега милостивога оца и благодетеља. Он није нимало науке имао, но ништа мање био је јестественим здравим разумом и расужденијем одарен. Родом је био из Сербије, из белиградскога предела; всегда весео, чистосрдечан, поштен и, колико се више може, благи и непорочни нарава човек; и зато у целој Славонији, Срему и Бачкој малим и великим, господарем и госпођам љубезан и благопријатан. Био би на кратко време, један минут или два, љутит и напрасан (страст природна чистосрдечни и без сваке претворности људи); близу три године, колико сам при њему био, само би се тада на ме ражљутио, кад би ме видио, да без сваке невоље гладујем. На три месеца по нашем растанку престави се у Шишатовцу, где сам му био на погребенију, и оплакао сам га како год мајку моју. Благодарим преблагу небесну промисал, што ме је

сподобила, ово благополучно живота мојега време дочекати, да покажем вечну моју благодарност памети његовој. Име и воспоминаније његово биће ми, док сам год жив, драго и љубезно; називао се је Теодор Милутинович.

ЗАКЉУЧЕНИЈЕ ПРВЕ ЧАСТИ.

Пре него дођем к фтором периоду моји прикљученија, сиреч како сам из Хопова изишао и куд сам прошао, за пристојно и потребно находим, приложити овде један разговор, којега сам сврх до сад издате материје с једним ученим пријатељем имао, којему, како би што сложио и начисто преписао, пре него би штампатору предао, сообштавао сам, његов совет иштући и сврх свачеса заједно с њим расуждавајући и беседећи. Њега ћу представити овде под именем Зилотија, и описаћу, што сам с њим беседио, које ће служити за изјашњеније предиздате материје.

Ја: «Молим те, љубезни мој, кажи ми чистосрдечно, што мислиш о овом, што си до сад читао. Могу ли се надати, да ће на какову ползу бити?»

Зилотиј: «Да ти пишеш за један народ, који сваку ствар мери, суди и расуждава, следујући правилам здраваго разума, ја не би имао ништа против твојега писанија рећи, будући да сам и сам тога мњенија, да само они народи могу се надати, да ћеду благополучнији постати, који, просвештавајући се науком од дан до дан исправљају се и на

боље предуспевају, распознавајући и претпочитавајући полезније од неполезнијега и боље од горега. Теби је добро познато прикљученије, које се је пре неколико година једном цариградском патријарху случило, који је хотео, пост Петров и рождества Христова од седам дана учинити, како су и из почетка били, како се је народ против њега узбунтовао и мал' га није убио.

«Зато, друже мој, гледај, шта радиш. Ти хотећи, да у омразу метнеш злоупотребљенија и којекакве сујеверице, бојим се, да самога себе у омразу не метнеш. А навластито, ако те где калуђери увате, тешко твојим леђ'ма! Немој рећи, да ти нисам казао. Али ништа; с пребијени леђи добити чест, да се српски Сократ назовеш, опет много више добијаш.»

Ја: «Иди ти с Богом! Име је Сократово красно и славно; али се леђа по улици ненаоде. Не би ли се то како могло и с мањим трошком учинити?»

Зил.: «С каквим мањим? Патријарх ни епископ ниси, да те с престола сметну, као су цариградскога сметнули; свештенство да ти узму, — и тако кажеш, да у твом отечеству не примају те за попа, јербо си се у Црној Гори запопио. Шта ће ти друго узети, ван да те раскалуђере?»

Ја: «А они нек раскалуђере, пак ће видити! Без шале, љубезни Зилотије (видиш ли, какво сам ти лепо име дао: Зилотиј, то јест: ревнитељ), учини се, као да си прави ревнитељ, и говори, што год можеш себи вообра-

зити, да се правично може против до сад мном написати ствари рећи.»

Зил.: «Као какав ревнитељ, оћеш, да ти говорим? Ти знаш, да наши прави ревнитељи хоће и изискују, да народ вавек као под уларом остаје, да слепо следује и верује све, што му се каже. И, што им се најмање против старим обичајем види, проклињу и, чуј, «Ето курјака!» вичу.»

Ја: «Нећу, брате, да си таков ревнитељ; нећу, да си као они, који хује с анатемама на све оне, што у среду и у петак зејтин и рибу једу, Буди ми разуман, умерен, просвештен и правдољубив ревнитељ, који нити новине тражи за лекоумије нити се старина држи за сујеверије. Ја не похваљујем оне, који, неизвестијем и непостојанством ума водими, као лептирићи без сваког узрока семо и тамо лете; нити пак оне, који за нерасужденије у всеконечном нечувствованију као за плот привезани остају. Само оне похвале достојне наодим, који, познавајући цену богодане свободе ума, само на добро је употребљавају; како у добру постојани, тако и у оном, што познаду за боље и полезније, разумом и словесностију управљајеми, к измењенију, које њиово исправљеније, побољшеније и благополучије узроковати може, готови су.»

Зил.: «Кажи ми, које је намереније твојега писања, по ком се надати можеш, да ћеду твоји јединоплеменици моћи познати, да ти без сваког пристрастија и интереса поступаш. Знаш, да све за тим стоји. Кад братија наша познаду

један пут чистоту нашега намеренија и нашу верну к њима љубов, доброво̂љно наша представљенија и совете примају; и, што је више, ако у чему као људи и погрешимо, радо нам праштају. Познат ти је стих Навмахија:

Οὔτίγε τοῖος ἐτύχθη. ὃ ςέργειν φιλότητα
καὶ ἤθεα πιςὰ δαῆναι.

Није таког породила мати, верне нарави
ко неће познати.

А, што сам повише рекао, да ваља да се бојиш твоји Србаља, ја сам из шале то рекао, јер, како кажеш, да намераваш, одавде поћи у Париз и Лондон, мучно ће те кад твоје отечество видити. Какво је твоје љубопитство, знам, да, ако добру прилику намериш, поћи ћеш и у Америку.»

Ја: «Имаш право, Зилотије; нећу, да свет рекне, да сам се залуду покалуђерио. А што питаш за моје намереније, могао си га из предисловија познати; но, кад ти се тако љуби, чуј опет накратко. Ова су два моја начална намеренија: прво, дајем приклад ученим народа мојега, да на нашем простом дијалекту пишу и на штампу издају; друго, да моји јединоплемени усуде се, сврх сваке ствари слободно мислити, и све, што чују, да суде и расуждавају. Ти знаш добро, љубезни мој, да сви народи, који само при старим мњенијам и обикновенијам остају, морају како год остали азијатически и африкански народи у вечној очајаној тами и неразумију лежати. Не мислећи кдавајући и не чинећи никакова

употребљенија богоданога разума и словесности, нити примајући никакав приклад од други учени и просвештени народа, остају за вавек у всеконечном и плача достојном бесловесију.

«О, колико смо дужни ми благодарити небесном промислу, што се наодимо међу учени и просвештени народи, а наипаче под управљенијем праведнејшега, премудрога и богопросвештенога владетеља, који ничим не дише, разве љубовију и отеческоју милостију к поданим својим, ништа не жели нити иште, разве опште благополучије народа свога. Под сенију крила његови цвета ученије, правда и општа љубов триумфира и победнују песан поје, разум, словесност и мудрост царствују. Нико се сад не боји, да ће му ко у закон дирати. Ником училишта и академије нису затворене. Зраци просвештенија ума и разума на све наше народе изобилно и богато излијавају се. Зашто дакле, да не познамо небесну милост и толико благодејаније? Зашто да не почнемо разумно и свободно као словесни људи мислити? Зашто да не дрзнемо и да се не усудимо, полезније неполезнијему претпочитавати? Докле ће сродни наши у старој простоти лежати, и из своје простоте и неразумија таковим урежденијам началии своји, која на саму њиову велику ползу бивају, противстајати и возмуштавати се? Зашто, како се што почне против стари плесниви и зарђати обичаја чинити, на ма да вичу: «Пропадосмо! пропаде православије!» и да

дижу руке на архијереје своје? Србљи, којима је Бог дао здрав ум и поштено срце!

«Та живим те Богом заклињем, буди ревнитељ, но словесни и разумни ревнитељ, и кажи ми: оће ли православије пропасти, ако народ не буде веровати, да има вампира, да има вештица, да има врачарица и по воздуху митарства? Оће ли православије пропасти, ако се мртви не буду око цркве, но изван градова, вароши и села закопавати? Оће ли православије посрнути, ако народ не буде други празника кроме недеља, Христови и Богородичини, празновати и у лености и нераденију целу трећу част године за толико множество светковина губити? Леност и нерадња није ли смртни грех, штетан и пагубан телу и души? Зашто да не познаду, да у светковању толики светаца ниједна длака православија не стоји? Зашто да им се не каже, да су ове ствари измишљене на шест и седам стотина година после спаситеља Христа и апостола?

«Кажи, брате, по души и по совести твојеј, оће ли што најмање вреда благочестију и православију бити, ако калуђера нестане, који нису ничим, разве црним аљинама, неженидбом и именом калуђери? Не би ли много полезније и боље било и за православије и за народ, да се сви манастири у школе и у училишта преобрате, и с њиови доотки да се воспитавају и уче сирота народња деца, која намеравају, да с временом свештеници и учитељи народњи буду? Нека дође највећи ревнитељ, и нека га не стоји вика с његовим анатемама,

него, ако је Христјанин, нек ми каже: наука апостола Павла није ли православна наука, да епископ како год презвитер и дијакон не само може, но да мора бити једне жене муж? «Подобајет, подобајет,» вели сосуд избрани, «епископу бити јединија жени мужу.» Која је наука православнија и благочестивија од евангелија спаситељева, која обличава и укорава лицемерне и дуге молитве и постове? Виче, виче благи и једини законодавац истинаго православија и благочестија, зашто људи ради человечески преданија пренебрегавају и остављају заповеди Божије. Правда и истина може ли православију бити противна?

«Време је већ, да народ позна, да су црковни оци људи били, и да су у многима стварма погрешили. И није се чудити; људи никад до века, ако ће и свети бити, не могу бити безгрешни. То је све залуду; сам је једини Бог совершен и без греха. За колике читамо, да су свети били и чудеса чинили, пак су после свега тога у смртне грехе пали. Није ли познато, да су цели сабори отаца проклеству и анатеми предали оне, који ће веровати, да се наоде андиподи? А сад има већ близу три стотине година, да је сав свет искуством познао, да они оци ништа нису знали у томе, и да су врло неразумно чинили, проклињући друге, који су разумније од њи мислили. И по правој правици, ко другога неправедно проклиње, његова клетва мора на њега пасти. Но Бог ће милостив бити и светим оцем као и другим људма, јер су и они људи били, зато

нису могли безгрешни бити. И што ћеш више; у ове погрешке поклизнули су Василије Велики, Јоан Златоусти и Августин. Ја овде не мислим, с оци процес терати, но толико роду мојему истину кажем, да знаду, и да се не плаше као деца у помрчини, да ако кад началници и поглавари буду хотели, на ползу општества што против стари обичаја установити, нека мисле као разумни и словесни људи, и нека се за своју простоту својој ползи не противе.

«Зашто смо друго примили од Бога разум и словесност, разве да се с њима служимо всегда мислећи и расуждавајући? Што ја могу мислити од једног човека, који ми вели: теби није допуштено ни мислити ни расуждавати, или: ако се кад усудиш што мислити, да не дрзнеш, што другојаче помислити, него, како су они и они мислили? Што ли од другога, који ме другојачије саветује говорећи: веруј евангелију, које говори: «Истини поклоници клањаће се оцу небесноме духом и истиној,» духом, сиреч: памећу, разумом и словесностију, то јест, знаће, ком ће се клањати, како и зашто. Неће се клањати нити као бесловесна животнаја нити као робови, но духом као разумни, словесни, свободни и као синови, духом и истиноју, сиреч тражиће и познаваће истину; неће се бојати ни страшити истине. Бог је истина!

«Зато, о словесни чловече, мисли, суди, расуждавај и познај. Сав свет да ти рече, да си слеп, ти, имајући очи и чисто видећи, не

веруј свему свету. Сав свет да ти рекне, да два и два не чини четири, немој му веровати; то је против искуства. Сав свет да ти рече, да ће Бог у вечну муку и у вражије руке предати оне, који једу у среду и у петак рибу и месо, немој му веровати; то није могуће, то ни турски цар не би учинио. То је безумије и хуљеније рећи, да праведни Бог може такову ужасну и нечувену неправду учинити.

«Али су свети оци анатеми и вечној муци предали оне, који у посте рибу и месо једу? У том оци имаду врло криво; нити они имаду власт, проклињати свет и људе, нити ће се њиова клетва ни длаке примити, нерасудна и неправедна будући. У она времена то је некаква мода била, да народи један другог проклињу. Сад су људи много паметнији; не даду се проклињати; не зато, аки би се бојали, да и се клетва не прими, но примају клетву за псовку. А то није допуштено, друге, који штогод другојаче од нас мисле, укарати и псовати.»

Зил.: «Добро, добро! Али ти знаш, да твоји Србљи, који нису научени слободно мислити, како те новине од тебе чују, рећи ће, да си јеретик.»

Ја: «Некреку, што им драго. Ја се уздам, да ће време показати, да нису право имали. А, неће сви рећи, не бој се; наоди се у данашњи дан Србаља, који мужески мисле, суде и расуждавају. А време је већ, да и прости народ не варамо. Познајући чисту истину и не ка-

зујући ју, с каквом совестију мислимо пред Бога доћи? Како би ко могао по правди рећи, да сам јеретик, видећи јасно, да ја ништа друго не потврждавам, разве чисту евангелску и апостолску науку? Новине никакве не уводим, него и оне, које су против светога евангелија уведене, одмећем. «Никога не проклињите но благосливљајте; ради человечески преданија не остављајте заповеди Божије.» Ово је кротка и блага Христа спаситеља наука. Ово ја мудрујем. Зашто ће дакле рећи, да сам јеретик? С моје стране ево шта ћу им ја рећи:

«Поштени роде српски, мила braћо, немојте ме укоравати ни осуждавати. Расудите, да ово, што вам говорим, не говорим ни за какав мој интерес; не иштем од вас никаква достоинства, не иштем богаство; желим и иштем вашу ползу и исправљеније. Питајте, браћо, учене и разумне људе: које су праве и истините добродетељи евангелске? Казаће вам, да су оне, које се рађају из љубави к Богу и к ближњему; праведно, поштено и человекољубно срце и живљење; словесна, разумна и свободна љубов ко истини. «Господу Богу твојему поклониши сја и тому јединому послужиши; возљубиши ближњаго твојего јако себе самаго.» Ево наука чиста и света, која узрокује све вечно и времено благополучије человеческога рода.

«Сад метни прама овој науци ону другу: онда да не једеш месо, него само сир и јаја; а онда ни рибу, а онда ни зејтин ни ајвар и

прочаја. Ако ли се усудиш, зачинити сочивицу твоју са зејтином, проклет и анатема! Бре буди ти паметан! Зашто проклет, и каква те је анатема нашла? Што сам ти ја крив? тако су свети оци установили. Иди ти с Богом! то није нимало паметно. Да наши архијереји што таково данас установе, кажи по души, би ли им ко рекао, да су паметни? А што год данас не може бити праведно, паметно и разумно, то није могло ни пре нас нити може после нас бити.»

Зил.: «То би потреба била, да архијереји настоје и народу казују. А, док год они муче, мора ствар остати, како је.»

Ја: «Не стоји, брате, ни за архијереји, веруј ти мени. Ми данас имадемо архијереја учени и разумни, свободни сваке сујеверице и фанатичества. Но да право речемо: незнање и простота народа свему је узрок. А знаш, каково је устремљеније народа, кад мисли, да ревнује за веру и закон? Зато нејма ти никакова другога сретствија, разве наука и књиге. Учени људи ваља да на простом језику пишу; и тако мало по мало обикнуће се сав народ, мислити и расуждавати сврх сваке ствари. А друго, сву ону децу, која мисле, да свештеници буду, — на науку, на науку! И како сви мирски свештеници буду просвештени, у мало времена просветиће се и народ; и онда моћи ће архијереји своју дужност чинити. Казивао сам ти пре неколико дана, што се је једном нашем епископу у Вршцу случило пре три или четири године; пак сад суди, ко би

био рад, да га пијани и разјарени људи чупају и газе.»

Зил.: «Право велиш! И код нас у Грецији наоди се правдољубиви епископа и свештеника, који уздишу и жале се на злоупотребљенија, која бивају; а наипаче зли и опаки обичаји, да калуђери носе по вароши, по сели, по кућа и по пазари пуне сандучиће костију ручни, ножни, леђни и свега тела, а наипаче множество зуба, Бог и вишњи знао, чији ли су, какви ли су! Кажу, да су тога и тога свеца кости и зуби; принуждавају људе, да и целивају, и да милостињу на њи дају. Није то све. Носе и којекаква парчета стари аљина, па кажу, или да су од богородичине аљине или од ког другог свеца. Носе и парчеца гвожђа уверавајући, да су од апостола Петра верига или од Христови ексера. Носе којекакво трње, аки би од Христова венца било. Што ћеш више, носе грудве црне земље, издајући и заклињући се, да су помешане с крвљу тога и онога мученика. Јудеји нам се смеју и ругају, и веле, да смо гори од стари идолопоклоника, јер они нису се клањали костима, крпама, грудвама, гвожђу и трњу. А Турци не остају само при посмејавању, но гаде се, псују, руже, пљују на калуђере и њиове сандучиће.

«Што мислиш, како је разумним Греком, тај покор и срамоту гледати, а наипаче архијерејем? Но шта ћеш, да чине? Увео се и укоренио тај стари обичај; прости народ неће да остане без моштију и костију. Ко би се усудио рећи, да све те мошти и кости и зу-

бове и парчета аљина и гвожђа и грудве у земљу ваља закопати? У земљу! На ма би се прости народ заједно с калуђери, који с тима стварма тргују и новце купе, на њега подигли, узбунили, и за јеретика би га огласили. Ништа друго дакле, разве Бог да се смилује, да се кад оне земље освободе, и да се наука уведе; и тако шат се кад сујеверије и злоупотребљенија истребе и искорене.»

Ја: «Све ја то знам, брате Зилотије, и све, то, што кажеш, очима мојима сам гледао на калавритском и триполицком пазару у Мореји. Познавао сам и једног учитеља, именем Партенија, у Триполици, који би горко жалио против ови бедни обичаја, против који и књигу је једну на простом грече́ском језику издао био. Но погоди, шта је било. Све су му књиге сажегли, и за малим је остало, да нису и њега заједно с књигама спалили; и, да су смели од Турака, заисто би га сажегли жива, јер се је усудио био, против сабора, дуги постова и мртви костију писати. Но, благодареније буди благому небесному промислу, у овим просвештеним земљама ја се тога не имам бојати. А наипаче, познавајући мужествени характер и поштено срце свију славеносерпски народа од Чрне Горе до Баната, уздам се, да ћеду с љубовију примити моја представљенија; познаће моје чистосрдечно, беспристрасно и братољубно намереније. Притом молим богољубиве архијереје и проче свештенике и дијаконе мирске, да по души и по совести својеј кажу народу, јесам ли, следујући чистој евангелској

науци, писао. А сврх свега, Бог преблаги и милостиви, који је сам вечна правда и истина, да се смилује на све нас, да нам отвори очи ума, да познамо, шта је полезно и потребно нашему благополучију временому и вечному.»

Конац прве части.

ИСПРАВЦИ.

СТРАНА:	ВРСТА:	МЕСТО:	ТРЕБА:
7.	*12. оздо*	бојм	бојим
19.	*4.* „	удалити	удаљити
34.	*12. озго*	грчке	грчке најпре
53.	*6. оздо*	совест	савест
70.	*2. озго*	мене	ме
94.	*15.* „	сад толико	толико
105.	*15.* „	но	по

ДОДАТАК

ПРАВИЛА

„СРПСКЕ КЊИЖЕВНЕ ЗАДРУГЕ“

1.

У намери да потпомогне правилније ширење одабраних дела из лепе књижевности и из опште-корисне поуке и тако да ствара књижницу за све редове народа, оснива се друштво, које ће се звати: „Српска књижевна задруга“ са седиштем у Београду.

2.

„Српска књижевна задруга“ стараће се:

да критички приређује издања старијих и новијих књижевника српских;

да издаје одабранија дела из савремене лепе и опште корисне књижевности;

да предњачи избором у превођењу и позајмици из словенских, иностраних и класичних књижевности;

да у опште припомогне ширем развићу народне књижевности, олакшавајући издавање и ширење књига свима средствима, која јој буду на расположењу.

3.

„Српска књижевна задруга“ вршиће свој задатак издајући сваке године по једно коло књига према својим средствима. Једно годишње коло ипак не може обухватити мање од шест књига ни мање од шесет штампаних табака.

4.

Друштвена су средства: улози чланова оснивача и улагача, добит од проданих књига, поклони и завештања, на то одређени, и камата од сталног капитала.

Али се од свега овога, одређенога за годишњи трошак, одбија 5% и прилаже сталном капиталу.

5.

Стални друштени капитал чине: улози чланова добротвора и поклони и завештања, на то одређени.

6.

„Задруга“ ће примати и нарочита завештања, намењена на издање дела појединог српског књижевника или на издавање какве засебне врсте корисних књига, које у њен задатак спадају.

7.

Према томе: друштвена су издања *редовна* и *засебна.* Редовна су издања, која се чине по чл. 3, а засебна по члану 6.

8.

„Задруга има чланове:

добротворе, који плаћају најмање сто педесет динара једном за свагда, или седамдесет и пет форината;

осниваче, који плаћају десет динара на годину, или пет форината;

улагаче, који дају годишњи улог од шест динара, или три форинта.

9.

Чланови добротвори и они, који су петнаест година редовно били чланови оснивачи, добијају друштвену повељу, и њихова ће се имена објављивати на друштвеним издањима.

10.

Сви чланови добијају сва редовна друштвена издања.

Чланови, који дају годишњи улог, не могу добити књиге, за ту годину издане, ако своју обавезу не испуне до дана, који ће управа одређивати.

11.

У управу може бити изабран члан добротвор или оснивач. Управу састављају: председник, потпредседник, тајник, књижничар, благајник и пет одборника.

12.

Управа се дели на два одсека: *књижевни и економни*. У одсек књижевни долазе: председник, тајник, књижничар и два одборника, а у одсек економни: потпредседник, благајник и три одборника.

13.

Знатнија се питања расправљају у седници целокупне управе.

14.

Сваке друге године иступа из управе коцком трећина чланова, а њихова се места попуњују скупштинским избором.

Тајник је стални члан управе, који не иступа по овим одредбама.

15.

Свако, у течају изборне периоде, упражњено место у управи попуњује сама управа.

16.

Управа бира у народу друштвене поверенике, преко којих стоји у вези са члановима, шаље књиге, прима улоге и т. д. Повереници не плаћају никакав улог, а добијају сва редовна друштвена издања и 2% од новца, који прикупе, у име трошкова преписке. Веће издатке управа посебно накнађује. Имена се повереника објављују преко новина и на друштвеним издањима.

17.

Управа може поједине повереникe, који се буду за дуже време живље заузимали за „Задругу", предложити годишњој скупштини за одликовање особитим признањем или избором за чланове добротворе (без обвезе у чл. 8).

18.

Управа одлучује о престанку права и дужности појединих повереника.

19.

Скупштина се „Српске књижевне задруге“ састаје редовно сваке године о Ђурђеву дне. На скупштину долазе и одлучују чланови добротвори и оснивачи. Управа је дужна објавити сазив скупштине двадесет дана раније.

20.

На скупштини се врше ови послови: управа подноси извештај о свом књижевном раду и имовном друштвеном стању за минулу годину заједно са извештајем раније изабраних прегледача; бирају се два члана за преглед друштвених рачуна у текућој години; попуњује се управа; бирају се на предлог управе друштвени повереници за чланове добротворе; одлучује се о измени ових правила на предлог управе или педесет чланова добротвора и оснивача; одлучује се о поднесеним предлозима.

21.

Предлози за скупштину редовно се подносе управи тридесет дана пре скупштине, и управа их на дневни ред ставља. Преко овог правила на самој скупштини учињени предлози примиће се на претрес само онда, ако тако одлучи две трећине присутних чланова. Предлози за промену правила објављују се у дневном реду у целини.

22.

Друштвена је рачунска година од првог јануара до тридесет првог децембра.

Управа ће прописати за свој рад пословник и одредити пословне дужности својим члановима, одборима и друштвеним повереницима, а тако исто и сталну или привремену годишњу награду тајнику.

23.

Ако би се „Српска књижевна задруга“ растурила, њено се имање поверава на чување Српској Краљевској Академији, а она ће бити дужна предати га оном друштву, које буде радило на задатку, на коме је „Српска књижевна задруга“ радила.

24.

Потписаних седамнаест оснивалаца објавиће ова правила по прописима чл. 37 закона о јавним зборовима и удружењима, и започеће купити „Српску књижевну задругу“ по њеним правилима. Они ће. по истим правилима, вршити дужност управе до прве редовне скупштине.

У Београду шеснаестог априла 1892 год.

Оснивачи:

Андра Гавриловић,
д-р В. Бакић,
Дан. А. Живаљевић,
д-р Јован Јовановић Змај,
Жив. Живановић,
Јован Ђорђевић,
Љ. Ковачевић,
Љубомир Јовановић,
Љуб. Стојановић,
М. Ђ. Милићевић,
д-р М. Јовановић — Батут,
д-р Милан Јовановић,
Пера Ђорђевић,
Светислав Вуловић,
Светомир Николајевић,
Стојан Новаковић,
Урош Благојевић.

По што су овако потписима основалаца утврђена правила „Српске књижевне задруге“ — оснований су се, по пропису прелазног наређења, конституисали као привремена управа, која ће започети извршивање правила „Задруге.“

Тако бише изабрани:

За председника: Стојан Новаковић,
„ потпредседника: д-р Змај Јов. Јовановић,
„ тајника: Љуб. Јовановић,
„ књижничара: Андра Гавриловић,
„ благајника: Урош Благојевић, а остали потписници чланови су одбора.

Управа ће што пре нарочитим прогласом позвати све пријатеље српске књижевности на уписивање у „Српску књижевну задругу.“

16 априла 1892 год.
у Београду.

Председник
«Српске књижевне задруге.»
Ст. Новаковић

СВЕМУ СРПСКОМ НАРОДУ!

ПОЗИВ

ЗА КУПЉЕЊЕ „СРПСКЕ КЊИЖЕВНЕ ЗАДРУГЕ“

Претуривши већ својих првих стотину година, нова се српска књижевност почиње ширити све даље и даље и освајати све већи број читалаца. Књиге српске нису више ретке и није их мало; с напретком идеја о јединству народа и језика његова и књижевност је напредовала. Али су читаоци српски више остављени срећи или случају; широки покрет књижевни и широка потреба читања и поуке у корисном и народном духу немају ни редовне неге ни систематске целине. Потреба је неопходна, да се у једно приберу како времена старо и ново, тако и пријатељи српске књиге и српске речи с истока и са запада, са севера и с југа. Потреба је, с једне стране, да се свакоме на домак стави оно што је до сад добро израдила српска књижевна радња и свест, а с друге, да се око тога као огњишта свога састану сва браћа, и да у томе потраже духовну своју заједницу, основе своје народне индивидуалности. — Може ли разумна реч Доситијева разгонити незнање, што још влада над великим делом масе нашега народа? Може ли родољубиви и благи његов савет и данас да стишава бујне страсти у читалаца? Јесу ли списи његови довољно познати млађим нараштајима, који — хвала Богу — све гушћим редовима стижу? У нас се славила стогодишњица рођења Симе Милутиновића Сарајлије, али колико је поштовалаца Симиних прочи-

9*

тало, да ништа друго, његову „Србијанку"? Топла љубав Ј. С. Поповића према народу, смишљени погледи на прошлост нашу, сета његове песничке душе мање и ређе одушевљава данашњу омладину, јер га она ретко где може читати. Дела њихова, дела Мушицкога, Караџића, Атанацковића, Прерадовића и других писаца, или су са свим не издана или су издана некритично и неудесно, те свакојако не врше онај задатај, коме су их њихови творци наменили: да свима српским нараштајима буду светле луче на путу народнога напредовања.

Као год ова старија дела тако и послови многих савремених или мало ранијих књижевника, дела од трајне књижевне вредности, стоје данашњим читаоцима неприступна растурена по ретким листовима или зборницима. И сами данашњи књижевници врло често наилазе на многе сметње при издавању својих дела. Они имају да се боре с укусом читалачким, који је сад мање у њихној власти а више у рукама оне књижевности, која као да нема другога задатка него новчану корист својих произвођача и издавача. Преводна књижевност иде овим последњим путем. Песништво словенско и туђе готово је запемарено; приповетке, новеле и романи, који руску књижевност дигоше до светскога гласа, одабрана дела великих приповедача, којим се вечно подмлађује француска и друге књижевности, тешко налазе издавача. С овим се невољама једва боре и поједини писци и преводиоци и уредници новина и часописа. Старија пак угледна дела великих нових и старих светских књижевности још се мање у нас пресађују.

Поучна популарна књижевност захтева тако исто помоћи. И ако се у нас с успехом наставља оно проучавање целокупнога живота, садашњега и прошлога, у нашега народа, што започеше Рајић, Караџић, Даничић и други; опет су научне тековине веома мало распрострањене. Народ наш нема данас у рукама ни историју своју политичку ни културну ни књижевну. А без указивања на старе стазе могу ли се сигурно показати путови будућности, без изношења на углед

старога прегаоштва може ли се живо подстаћи душевна снага у омладине? И познавање саме српске земље и садашњега стања народнога није онако како би се зажелело, те да би топла љубав, упућена просвећеним знањем, могла да све делове отаџбине, да сва племена српска и ватрено и зрело пригрли. Познавање околних нам народа, с којима смо судбу делили, делимо и делићемо; њихова историја, историја словенских народа и великих светских обрта предмети су, који и данас очекују раднике. Ширење знања из економије и из природних наука (упоредне географије, геологије, биологије, физике, астрономије и игијене) осетна је потреба, која се још довољно и смишљено не подмирује.

Ово је стање покренуло основаоце „Српске Књижевне Задруге,“ да се обрате српским читаоцима, и ако знају, да се њихову родољубљу и помоћи обраћају с многих страна. Оснаваоци су уверени, да српски читаоци осећају лично потребу, да се води брига о реченим празнинама у данашњој нашој књижевности. За то мисле, да раде посао користан свакому и да ће за то у свакога наћи потпоре. Ако одзив одговори надама, ако се са потребним стрпљењем допусти „Задрузи“ време потребно јој да свој програм барем у главнијим његовим цртама развије, „Задруга“ мисли, да ће моћи делом оправдати свој постанак. Низ година донеће сваком задругару читаву домаћу књижницу, у којој ће мало по мало угледати света: сви знатнији списи досадашње српске књижевности; збирке растурених радова савремених књижевника; одабрани нови послови и преводи и прераде лепих књижевности словенских и туђих; поучна дела о прошлости и садашњости нашега народа, о околним и словенским народима, о великим историским појавама, о најзанимљивијим странама природних и друштвених наука. Прештампавајуће старије књижевне послове, управа мисли употребити на то сваке године од прилике половину својих издања; а намерна је првих година издати скупљене или одабране радове ових писаца: Доситија, Рајића, Зелића, Видаковића, Мушицкога, Караџића

(историске, географске и етнографске чланке), Милутиновића, проте Матеје Ненадовића, Ј. Хаџића, Ј. Стејића, Богоб. Атанацковића, Павла Поповића Шапчанина, Бранка, Његоша, Ст. Враза, Томазеа, Прерадовића, Шеное, Љубише, Врчевића, Јукића, Ј. Памучине, Трифковића, Грчића — Миленка и других. „Задруга" ће за право прештампавања потражити споразум и договор, где год то требало буде. Неће бити заборављени ни писци ранији: Качић, Гундулић, Палмотић, Ђорђић, Бунић Вучићевић, Јак. Палмотић, Златарић, Рањина, М. Држић, М. Рељковић, колико се год избор из њих може подесити с укусом данашње шире публике. Свако ће се тако издање приредити критично са потребним уводом, а у гдекојим случајима и коментарима и речницима непознатијих речи. Управа се нада да ће у брзо моћи изнети сличан програм свога рада и за остале врсте својих издања, за преводе и позајмице из лепе књижевности и за оригиналну, преведену и прерађену поуку.

Овим позивом отвара управа упис на чланство за чланове добротворе један пут за свагда а за чланове осниваче и улагаче за годину 1892. „Задруга" се обраћа свим родољубима српским, свим пријатељима њена задатка, да је потпомогну онако како могу: било уписом у чланство, било вршењем повереничке дужности било књижевним радом. По члану 8 правила чланови добротвори плаћају најмање сто педесет динара или седамдесет и пет форинате једном за свагда; оснивачи плаћају десет динара или пет форината за сваку годину; улагачи дају шест динара или три форинте такођер сваке године. Сви они добијају сва редовна друштвена издања (члан 7 и 10). Они родољуби, који би се хтели пријавити управи и примити се повереничке дужности веома би тим обавезали управу. Повереничка су права и дужности назначена у члану 16 и 17 правила.

Управа ће се старати да што пре коначно смисли, шта ће ући у прво коло њених књига за годину 1892, на које се овим упис отвара, и о томе ће пу-

блику одмах известити. Књиге ће се спремити и разаслати у један мах са свршетком године.

Основаоци „Српске Књижевне Задруге“ учинили су, што је од њих зависило, да се почне овај за српско народно развиће неоспорно користан посао. Они с овим у већој опширности износе шта их је на то побудило и како на том мисле радити. На народу је — сад — да својим пристанком или саучешћем што обилатијим каже како о овој потреби сам мисли. Кад је наша отаџбина могла још пре осам стотина година родити Растка Немањића, да, презревши престо очински, пође путем, којим стиже и поста светитељ књижевник свега српског народа; кад је наш српски Дубровник могао одњихати Гундулића, којега се песничка лепота цени не само у постојбини његовој, него свуда где се српска реч разуме; кад је нејаки, бројем и имућством, део Срба могао пре сто година да прихвати књигу, коју му Доситије пружаше и да је, очувану, после као топлу зраку пушта до крајњих граница домовине српске: неће се ни данас, кад је готово сва земља српска отворена приступу српске књиге, — одбити позив, да Србин задружно понови и настави рад тих својих великих предака! Проговорите дакле о овоме послу народном ви сад делом, драга браћо Срби и Српкиње, где сте да сте.

30 априла 1892 године
у Београду.

Председник,
Стојан Новаковић

Тајник,
Љубомир Јовановић

ДОБРОТВОРИ

СРПСКЕ КЊИЖЕВНЕ ЗАДРУГЕ

Његово Величанство Краљ Србије Александар I.

Његова Светлост Књаз Наследник Ц. Горе Данило

† Г. ђен. Коста Протић, краљ. намесник — Београд	150	дин.
Г. Милош Валожић, књижар — Београд	150	«
Г. Јован Ристић, краљевски намесник — Београд	150	«
Г. Андра Николић, министар просвете — Београд	150	«
Г. архимандрит Нићифор Дучић — Београд	150	«
Г. др. Лаза Докић, председн. Држ. Савета — Београд	150	«
Г-ђа Мица Кост. Протића — Београд	150	«
Г. Сава М. Новаковић, трговац — В. Најштат	75	фор.
Г. Филип Вујић, писар Среза Врачарског — Београд	150	дин.
Г. Живојин Симић, професор — Београд	150	«
Г. др. Лаза Илић, лекар — Зајечар	150	«
Г. Милутин Марковић, судија Касац. Суда — Београд	150	«
Главни Школски Одбор — Београд	150	«
Г. пук. Јован Мишковић, гувер. Њ. В. — Београд	150	«
Г. Драгутин Илајол, дирек. Крп. Ср. Реалке — «	150	«
Г. др. Вл. Ђорђевић, изв. посл. и пун. мин. — Атина	150	«
Г. Јосиф Чечелски, апотекар — Пожаревац	150	«
Г. Вељко Ђ. Рајковић, пред. окр. суда у пензији — Крагујевац	150	«
Његово Преосв. епископ жички г. Сава — Краљево	150	«
Г. Г. Кнежевић и Радовановић, трг. — Краљево	150	«
Г. Сава Ж. Обрадовић, трг. — Градиште	150	«
Г. Јевта М. Павловић и комп. трг. — Београд	150	«

Г. др. Љуб. Радивојевић — Нови Сад — Каменица 100 фор.
Срез Јадрански Окр. Подринског • • • • • • 150 дин.
Срез Ресавски Окр. Моравскога • • • • • • • • 150 «
Г. Ђен. Сава Грујић, изв. посл. и пун. мин.
— Цариград • • • • • • • • • • 150 «
Г. Хаџи-Сава Косановић, сарај. митропол. у остав. 150 «
Срез Јасенички Окр. Подунавског • • • • • • • 150 «
Г. др. Тоша Недељковић, адвокат — Земун • • 75 фор.
Г.Г.: Браћа Малићи, трг. — Бос. Градишка • • 75 «
Г. Никола Пашић, предс. минист. савета — Беог. 150 дин.
Г. Сима Р. Обрадовић, трг. — Београд • 150 «
Г. Драгомир Петр. Арамбашић, трг. — Београд • 150 «
Г. др. Илија Вучетић, адвокат — Нови Сад • 75 фор.
Г. др. Мика Кондорош, суд. бележ. — Нови Сад 75 «
Г. Мирослав Спајић, тр. — Митровица • • • 150 дин.
Ложа «Немања» слобод. зидара — Ниш • 150 «
Г. Илија Радовић, трг. — Крагујевац • • • • • 150 «
Г. др. М. В. Вујић, државни саветник — Београд 150 «
Задруга за Потпом. и Штедњу — Ириг • • • 75 фор.
Г. др. Веса Николајевић, адвокат — Ириг • • 75 «
Г. Ђорђе Симуновић — Шид • • • • • • • • • 75 «
Главни Одбор Учитељског Удружења — Београд 150 дин.
Г. др. Коста Николић, апотекар — Шабац • • 150 «
Г. Милан Петровић, велетржац — Вуковар • • • 75 фор.
Г. Стеван Тубић, сврш. учен. трг. акад. — Шид 75 «
Г. др. Иван Лазаревић, срес. лекар — Аранђеловац 150 дин.
Г. Перовић Јово Лучин — Дубровник • • • • • 75 фор.
Г. Бошковић Теодора за жен. школу Божа Бошковић — Дубровник • • • • • • • • • • 75 «
Г. Бошковић Нико — Дубровник • • • • • • • 75 «
Српска Правосл. Црквш. Школ. Општ. — Осек • • 75 «
Г. Илија Маргетић, министар у пензији — Београд 150 дин.
Г. Ђорђе Красојевић, адвокат — Карловци • • 75 фор.
Г. Светозар Адамовић, трг. — Беч • • • • • 150 дин.
Г. Милан Ђ. Милићовић, библиотекар — Београд 150 «
Г. Арса Поповић за кћер Јелену — Вел. Бечкерек 75 фор.
Г. Владислав Алин, трговц. — Земун • • • • • 150 дин.
Г. С. Минх, индустријалац — Параћин • • • 150 дин.
Г. П. Веселиновић, управ. «Пар. Задр.» — Карлов. 75 фор.

Сремска Карловачка Задруга за Потпомагање и Штедњу — Карловац	75 фор.
Г. Стеван Јевтовић, златар — Београд	150 дин.
Г. Милан Јанковић, трг. — Вел. Поповић	150 «
Г. Лаза Дунђерски, велики трг. и економ — Н. Сад	75 фор.
Г. Коста В. Недељковић, трговац — Београд	150 дин.
Г. Владим. Матијевић, трг. — Загреб	75 фор.
Г. Петар Николић, трг. — Загреб	75 «
Г. Лазо Лађевић, трг. — Загреб	75 «
Г. др. Светислав Шумановић, адв. — Загреб	75 «
Г. др. Богдан Медаковић, адв. — Загреб	75 «
Г. Јован Шорак Ђедо, српски православни протопоп — Ријека	75 «
Г. Васо Петричић, градски поджупан — Љубљана	75 «
Г. Перо Дрљача, трг. — Босански Нови	75 «
Г. Каменко J. Јовановић, књижар — Панчево	150 дин.
Г. Стева Поповић Вацки, нар. зас. на Хр. Сабору — Товарник	75 фор.
руштво Зора — Беч	75 «
Г-ђа Зора пл. Бајић — Беч	75 «
Г. Лаза Гавански — Сентомаш	75 «
Г-ђа Марија уд. Алексијевића — Сентомаш	75 «
Г. Милош Богдановић, нар. посл. — Смољинац.	150 дин.
Г. Н. Н.	75 фор.
Г. Франц Енгелхарт, књиговезац — Београд.	150 дин.

ОСНИВАЧИ И УЛАГАЧИ

СРПСКЕ КЊИЖЕВНЕ ЗАДРУГЕ У 1892 ГОД.

АЛЕКСИНАЦ

Повереник г. Иван Дамњановић
директ. гимн.

Оснивача 7 по 10 дин.

г. г.:

Лазар Мартиновић свешт. **Житковац**
Аврам Миловановић «
Цветко Петковић проф.
Милоје Петровић срес. нач.
Светозар Живковић учит.
Јован Петровић трг.
Велимир Петровић

Повереник г. Мих. Бобић проф.

Оснивача 15 по 10 дин.

г. г.:

Ђена Врановачки окр. физ.
Божа Мутавџић судија
Артур Кико инжињер
Тома Ђурђевић секр. окр. суда
Јованча Таушановић и синови трг.
Илија Х. Илић трг.
Лука Герзић судија
Петар Милићевић нач. Ср. Алек.
Иван Дамњановић дирек. гимн.
Димитрије Гребеновић адв.
Ђока Јовановић свешт.
Коста Ђорђевић сапун.
Милутин Пержун кројач
Димитрије Марковић кројач
Илија Јанковић свешт. **Добрујевац**

Улагача 12 по 6 дин.

г. г.:

Тих. Ђорђевић предавач
Јерем. Бошковић телегр.
Драгољуб Поповић пред.
Душан Антић уч. I раз. гимн.
Миливој Филиповић уч. I. раз. гимн.
Родан Михаиловић учен. I р. гим.
Душан Хас
Мика Поповић земљор. — **Лоћика**
Јован Аврамовић приват. адв.
Даринка Јелушићева уч. II. р. г.
Персида Никашиновићева уч. II. р. г.
Тихомир Димитријевић уч. I. р. гимн.

АРАНЂЕЛОВАЦ

Повереник г. д-р Ив. Лазаревић
срески лекар

Оснивача 12 по 10 дин.

г. г.:

Алеска Николић срески начел.
Коста Д. Јовановић апот.
Љубомир В. Недељковић телегр.
Драгомир Ђ. Савић писар
Станимир Михаиловић писар

Милутин М. Ризнић трг.
Ивко Плећевић «
Павле Микалачки ковач
Павле Петровић трг.
Светозар П. Стевановић свешт.
Јоца Б. Поповић свешт. **Стојник**
Андра Савић свешт

Улагача 7 по 6 дин.

г. г.:

Милан Дукић лимар
Божидар Милорадовић келн.
Драгутин Гавриловић трг.
Андреја Војиновић каф.
Илија Александровић кројач
Љуб. П. Миливојевић учитељ
Максим Радосављевић учит.

Поверен. г. Милут. Стојановић
учитељ

Улагача 5 по 6 дин.

г. г.:

Петар Ризнић трг.
Милутин Симић трг.
Бранислав Лугумирски ђак
Аранђелов. Трг. Омладина.
Владимир Радовановић учит. **Копљар.**

БАТОЧИНА

Поверен. г. Ђура Димитријевић
учитељ

Оснивача 3 по 10 дин.

г. г.:

Читаоница Баточинска
Јоца Божић свешт. **Бадњевац**
Мих. Николић трг.

Улагача 8 по 6 дин.

г. г.:

Основна школа у Баточини
Димитрије Танасковић свешт.
Најдан Цветановић за сина Драгољ.
Милосав Вељковић трг.
Васа Михаиловић трг.
Аћим Јовановић трг.
Стева Милосављевић пред. општ.
Влајко Поповић писар

БЕОГРАД

уписани код благајника Српске Књиж. Задруге

Оснивача 273 по 10 дин.

г. г.:

Стојан Новаковић
Љубомир Стојановић професор
Пера Ђорђевић држ. саветник
Живан Живановић држ. саветник
Милан Јовановић професор
Војислав Бакић професор
Милан Милићевић библиотекар
Милан Јовановић-Батут професор
Љубомир Ковачевић професор
Марко Вулетић потпр. Беог. Тр. Ом.
Драгутин Величковић секр. Мир. Фин.
Триша Милојевић нар. посланик
Савка Радичевићева учитељица
Спасоје Костић трг. помоћ.
Алимпије Савић адвокат
Светозар Велицки књиговезац
Стојан Протић нач. Мин. Ун. Дела
Милан Дуја адвокат
Љуба Јоксимовић књижар
Милош Х. Поповић чин.
Димитрије Гавриловић секр.
Милован Маринковић пред. општ.
Светозар Никетић професор
Алекса Борисављевић чин. Упр. Фонд.
Петар Карастојановић пређ. конз.
Филип Вујић писар Среза Врачар.
Јован Д. Јовановић пис. Мин. Просв.
Гаврило Гашић магист. фармац.
Драгутин Шумаревић трг. помоћ.
Катарина П. Шарчевића учитељица
Александра Голубовићка учитељица
Срета Благојевић царинар
Иван Шајковић ђак VI. р. гим.
Милан Стојковић учитељ

Благоје Ристић адвокат
Илија Х. Максимовић шеф телегр.
Светозар Гвоздић нач. Мин. Прив.
Живојин Јуришић професор
Влајко Цонић секр. Мин. Фин.
Филип Васиљевић поткивач
Андрија Живановић наред. Мин. Вој.
Рака Миленковић столар
Душан Димитријевић суд.
Ђура Милијашевић дир. гим.
Јован Антонијевић чл. општ. суда
Јован Бадемлић професор
Милош Милојевић проф.
Јосиф Ковачевић проф.
Јован К. Јовановић трг. помоћ.
Дамњан Марковић трг. помоћ.
Драгић Савић трг. помоћ.
Драгутин Ф. Васић трг. помоћ.
Коста Поповић чин. Нар. Банке
Сава Антоновић професор
Милан Вељковић благај. Мин. Просв.
Стеван Ловчевић нач. Мин. Просв.
Милан С. Убавкић учитељ
Урош Благојевић учитељ
Божа Јовановић заст. упр. Држ. Шт.
Ђока Кимпановић фактор
Милутин Гарашанин пређ. пред. мин.
Ђура Козарац дир. гимн.
Јеврем Ђуровић чин. Нар. Банке
Никола Ђорђевић трг.
Миленко Марковић секр. Мин. Просв.
Таса Капетан-Спасић свешт.
Милан Симић управ. трошарине
Димитрије Жујевић капетан
Мијаило Протић стат. Мин. Просв.
Јован Јовановић Змај
Божа Гавриловић члан Кв. Тер.
Милош Цветић глумац
Миленко Веснић ур. «Правника»
Мијаило Ристић секр. Мин. Ин. Дела
Љуба Јовановић проф.
Паја Обрадовић кафеџ.
Мијаило Живадиновић адвокат
Властимир Аћимовић ђак III р. о. ш.
Живко Поповић проф.
Петар Никетић учитељ
Благоје Недић порезник
Драгутин Стаменковић сек. Држ. Сав.
Милован Јанковић пр. Пор. Уп. у пен.
Андра Ђорђевић проф. Вел. Школе
Драгутин Гођевац адв.
Мијаило Стевановић суд. Прв. Б. Суда
Таса Вукосављевић нар. посланик
Окица Глушчевић новинар
Теразијска Осн. Школа
Палилулска Осн. Школа
Источно-врачарска Осн. Школа
Западно-врачарска Осн. Школа
Дорћолска Осн. Школа
Савска Осн. Школа
Варошка Осн. Школа код Саб. Цркве
Мита Шићански предузимач
Радивоје Предић упр. Држ. Дуг.
Светозар Т. Теофиловић чин. М. Вој.
Станиша Станишић учит.
Стева Трифуновић учит. црт. и крас.
Стева Танацковић трг.
Милан Павловић пред. уп. Б. Тр. Ом.
Коста Марковић члан « « «
Никола Жујевић « « « «
Павле Качаник « « « «
Драгутин Гавриловић чл. « « «
Петко Николић учитељ
Ђока Б. Песторовић реф.
Вучко Богдановић благ. Држ. Дуг. и уредник «Тежака»
Јак. Марковић други бл. на Гл. Д. Бл.
Милан Ђорђевић свр. гимн. VIII р.
Стеван Лукачевић **Подгорица** Цр. Г.
Сима Аврамовић чин. кон. **Приштина**
Раде Миловић свр. ђак уч. шк.
Стева Д. Поповић нач. у пензији
Милић J. Брадић чл. уп. Б. Трг. Ом.
Гаврило Раденковић трг. пом.
Риста Крстић предузимач
Леонида Соларовић мајор
Петар Мирковић пред. оп. **Парцани**
Ђорђе Којић учитељ
Димитрије (владика)
Љубомир Којић учен. вин. **Монпеље**
Коста Младеновић учен. в. «
Милорад Петровић проф
Стева Предић секр. Мин. Просв.
Мијаило Рувидић књиг. Држ. Штам.
Миша Мијаиловић пред. Пор. Упр.
Мика Д. Банковић
Андрија Д. Банковић
Илија « «
Љуба Срећковић чин. Мон. Дувана
Сава Кукић секр. Мин. Фин.

Смиља Л. Маринковића
Живко Богдановић трг. помоћ.
Јанко Караматић царинар
Харис Клидис трг.
Михаило Борисављевић учит. црт.
Пера Павловић проф.
Милан Васиљевић ср. нач.
Мијаило Рашковић чл. Кв. Пал.
Илија Половина месар
Станим. Мирковић трг. (ек. Б. Т. Ом.)
Савко Кучпарић сек. Пољ. Друштва
Илија Марковић трг.
Божидар Јанковић мајор
Мијаило Ковачевић ср. нач. у пенз.
Милутин Степановић бл. М. Ун. Дела
Андра Здравковић чин. Опш. Беогр.
Мица С. Матавуља
Симо Матавуљ
Димитрије Јосић проф.
Мијаило Јовановић адв.
Стева Добривојевић адв.
Срета Стојковић проф.
Д-р Драгиша Станојевић
Стеван Веселиновић
Војислав Ј. Марковић
Павле Маринковић
Слободан Јовановић
Божидар Ђаја кап. на «Делиграду»
Димитрије Клидис ђак I раз. гимн.
Коста Симић шпедитер
Димитрије Довијанић проф.
Димитрије Стаменковић
Божидар Ћеловић трг.
«Обилић» друж. пев. од ђака В. Шк.
Божа Прокић проф.
Зарија Р. Поповић стат. Мин. Пр.
Д-р Ђока Јовановић проф. В. Шк.
Никола И. Димитријевић к. код Чачка
Милан Михаиловић мајор ађ. Њ. В.
Јован Павловић « « « «
Александер Машин « « « «
Владим. Спасојевић пис. Мин. Прос.
Стеван Окановић вр. дуж. пис. мин.
Данило Стевановић рачунопис. Гл. К.
Александар А. Антоновић трг.
Мориц Тилер и комп. трг.
Ђока Димитријевић књиг. код Тадића и Констандиновића
Ђока Ж. Нешић трг.
Милован Атанацковић сек. Мин. Пр.
Душан Ђ. Милићевић гостион.
Илија Милованчевић пређ. чинов.
Д-р Стеић
Д-р Жујовић
Д-р Дим. Герасимовић мајор
Д-р Гонсјеровски
Д-р Димитријевић
Д-р Суботић
Ј. М. Жујовић
Љуба Стојановић чл. Кв. Врач.
Риста Матић чин. Упр. Фондова
Димитрије Милојевић трг.
Никола Лукић предузимач
Стеван Зарић учит. код Саб. Цркве
Јован М. Тадић трг.
Глигорије Поповић секр. Мин. Н. Пр.
Д-р Рибникар лекар
Душан Мушицки чин.
Љубомир М. Милутиновић трг. пом.
Милош Савчић инжињер
Славнић инжињер
Зорка Ј. Петровића ж. књиг. м. фин.
Јелка Петровићева кћи П. Петр. упр. Зем. Штед.
Андра Т. Југовић трг.
Тодор Мијаиловић трг.
Миливоје Поповић предавач
Љубомир Марковић инж.
Драгутин Митровић пред. општ. Умка
Илија Ћирић ађ. Њ. В., мајор
Мијаило Рашић арт. кап.
Владимир Тодоровић жел. инжињер
Светолик Радовановић држ. геолог
Богдан Поповић држ, питомац
Димитрије Нешић ректор Вел. Шк.
Сава Урошевић професор « «
Милић Радовановић « « «
Срета Ђорђевић члан полиције
Петар П. Пејић трг. пом.
Владимир М. Тајсић пред. Прв. Беогр. Суда Окр. Подунав.
Данило Живаљевић
Драгомир Л. Стефановић правник
Таса Банковић управник задруге
Радован Вишек дирек. Б. Трг. Шк.
Борислав Тодоровић проф. « «
Д-р Васа Брентовић лекар
Стеван Миљковић трг.
Светозар Вражалић благ. Мин. Вој.
Катарина Николићка удова

Димитрије Леко инжињер
Милош Дамњановић «
Светислав Симић проф.
Милутин Мариновић војни капет.
Милош Динић проф.
Миленко Вукићевић пред.
Д-р Никола J. Петровић дир. гим.
Ђока Николић маг.
Спасоје Илић механ.
Димитрије Путниковић учитељ
Светозар Швабић трг.
Пера Радовановић «
Jеврем Новаковић
Миливоје Николајевић коњ. кап. орд. Њ. В. Краља Александра
Радован С. Филиповић чл. Апел. С.
Милан Ф. Христић посланик у пенз.
Светозар Вучовић учит.
Павле Китић учитељ **Винча**
Ђорђе Милошевић св. «
Андра Стефановић проф. Вел. Школе
Никола Христић пред. мин. у пен.
Милан Јовановић фотограф
Браћа Банковићи Кр. Ул.
Хајнрих Лилер предавач
Мијанло Јовић учитељ
Неранца Угричићка
Димитрије Соколовић учитељ
Михаило Г. Дринчић
Љубомир J. Рајић пређ. чин.
Јован Ђорђевић Министар Просвете
Светомир Николајевић
Андра Гавриловић
Светислав Вуловић
Светозар Јаношевић новинар
Пера Тодоровић «
Васа Димић професор
Мијаило Цветковић инжињер
Јосиф Предић књиговођа
Јеврем Андоновић члан Касације
Станоје Николић учитељ
Момчило Иванић
Влад. П. Стојановић инсп. М. Н. Прив.
Велислав Миловановић ауд. капетан

Улагача 57 по 6 дин.

г. г.:

Петар Петровић прав. IV. год.
Милица Сарајевчићева сл. II г. В. Ш.
Дружина Ђака Беогр. Учит. Школе
Милутин Туфегџић учит. **Моштаница**
Љубица Савићева учен. телег. курса
Хајнрих Шмит учит. у гимн.
Сима Терзић правник
Јован Сремац лимар
Љубомир Миљковић проф
Сава Поповић филос.
А. Ц.
Драгиша Ђурић уч. IV. г. В. Ш. ф. од.
Милош Трифуновић фил. III г.
Спасојевић адвокат
Милоје Гајић чин. Мин. Нар. Прив.
Радосав Васовић фил. пр. м. осек.
Алекса Петровић потпор.
Светозар Михаиловић занаг.
Деспот Стевић влаков.
Срета С. Јовановић пређ. пис.
Тодор Мијалковић писар Мин. Војн.
Милан Ракетић правник
Фрањо Рихтер учитељ у Трг. Шк.
„Дружина" ђака Београд. « «
Сотир Ђорђевић уч. II. « «
Коста Н. Буковала пис. Пал. Оп. Од.
Чедомир Марковић пор.
Лука Лазаревић поруч.
Ђорђе Јане писар код истр. суд.
Стојадин Јаковљевић пис. код ис. с.
Димитрије Миливојевић правник
Милутин Ковачић учен. гимн.
Димитрије Грудић « «
« Ристић « «
Јован Милојевић **Кожељ**
Милан Михаиловић учитељ **Крупањ**
Коста Поповић пређ. учит. **Бачина**
Светолик Нешић учитељ «
Милан Живковић уч. Трг. Школе
Даница Милетићева учит.
Д-р Милан Радовановић сек. мин.
Јован Пауновић учитељ **М. Црнић**
Благоје Чоловић ђак учит. школе
Књижница ученика београд. Реалке
„Гимназијалац" друж. уч. II. Б. Гим.
Војислав Ђорђевић учит. **Д. Поток**
Младен Обреновић « « «
Новак Ристовић свешт. « «
Ђока Богдановић кап. (вој.)
Коста Јокић « «
Коста Глишић учитељ
Јова Лазаревић порез.

Драг. Спасић потпор.
Михаило Виторовић ђак уч. шк.
Милорад Павловић п. **М. П.**
Боривоје Нешић вој. капетан
Драгољуб П. Ђорђевић дијур.

Повереник г. Јевта Павловић и комп.

Оснивача 68 по 10 дин.:

г. г.:

Игњат Грговић предуз. **Параћин**
Франасовић пуков.
Д. Димитријевић штамп.
Мијаило Цвијетић лекар
Ђока Велисављевић упр. Кл. Лутр.
Нисим J. Калдерон књ. М. Мацлијаха
Платон Папа-костопулос медец. **Беч**
Милован Костић железн. чин.
Милорад Терзибашић трг.
Милојка М. Терзибашића
Мијаило Терзибашић млађи
Никола Денић благ. задр.
J. Павловић трг.
Д. J. Живадиновић чл. ф. J. П. и к.
А. Ђ. Биба « « « « « «
Јован Т. Шаричић « « « « « «
Никола Живадиновић **Соко-Бања**
Јагодинска Трг. Омладина **Јагодина**
Љубомир Миливојевић ђак VI р. г.
Живко Живковић чин. задруге
Анта Боди пред. Трг. Суда
Андра Костандиновић трг. пом.
Јовица Барловац трг.
Љубивоје Першић потпук.
Живко Барловац
Милева «
Магдалена Милошевић удов.
Паја Козељац чл. Гл. Кон.
Савка Панић удова
Светозар Ђорђевић пис. оп. **Сићево**
Милан Ђ. Рајичић чин.
Алекса Малаћевић штам. **Крушевац**
Сава Дукић **Ђурђево** (Влашка)
Милан Миловановић адв.
Драгољуб Божиловић трг. **Књажевац**
Никола Стефановић адв.
Антоније Пеливановић суд. Ап. Суда
Вучко Стојановић рачунопс.

Јован Николајевић гимназиста
Ђорђе Назлас трг.
Драгић Солдатовић пис. Уп. Г. Београ.
Браћа Митрићевић ђаци
Узијел Леви трг. помоћ.
Војислав Крупежевић учит. **В. Крсна**
Јосиф Алнули књиговођа
Васа Манојловић касац. судија
Ђура Станић пешад. капетан
Вук Станић учитељ **Гомирје**
Владимир Дрндаревић трг. помоћник
Алекса Христодуло писар трг. суда
Љуб. Ђ. Поповић сек. д. с. **Зајечар**
Коста Главинић професор В. Школе
Остоја Трифуновић пешад. поруч.
Јоца Тодоровић трговац **Смедерево**
Светозар Димитријевић бл. сеь. руд.
Јевта Пандуровић писар Мин. Н. Пр.
Пера Перуничић рачунопс. Гл. Кон.
Петар Н. Јовановвћ трговац
Милутин Обрадовић потпор.
Алекса Илијић прота
Д-р Мита Поповић
Д-р Данић
Милосав Миливојевић
Ранко Радовановић
« «
Настас Ивановић
Јован Николић пред. суда **Чачак**
Паја Мијаиловић пред. Гл. Контроле

Улагача 53 по 6 дин.

г. г.:

Јован Зрњић ђак у гим.
Љубомир Николић прав. III г.
Милан Јаковљевић арт. кап.
Илија С. Симић трговачки помоћник
Сава С. Живадиновић « «
Танасије Благојевић « «
Витомир Васић правник
Миленко Поповић ђак
Коста Јовановић гимназист
Милосав Б. Радишић ђак Учит. Шк.
Владимир Петровић богослов
Петар Тодоровић **Беч** (3 фор.)
Мита Маринковић трговачки агент
Тодор Поповић богослов
Јевтимије Поповић «
Миливоје Пејић «

Драгутин Милетић правник
Коста Петровић овд.
Милоје Костић трговачки помоћник
Димитрије Илијић ђак учит. школе
Милош Терзић богослов
Милан В. Поповић «
Владимир Радовановић богослов
Чедомир Тодоровић ђак учит. шк.
Љубомир Кујунџић писар
Михаило Васић богослов
Милија Петровић ђак учит. школе
Дружина Јавор ђака III Беог. Гим.
Таса Богдановић управ. фотолит.
Момчило Ивковић гимназиста
Никола Исаиловић правник
Ђорђе Окановић писар истр. судије
Димитрије Динић гимназ.
Марко Митић богослов
Танасије С. Ристић књиговођа
Костантин Т. Жакула **Пешта**
Ђорђе Вестермајер књиговођа
Тома Ј. Лазаревић трг. помоћник
Јован Пантелић гимназиста
Јован Војиновић ђак учит. школе
Ђорђе Паштрмац правник
Милутин Симић богослов
Пера Н. Трифунац трговац **Алексинац**
Владислав Илијић правник
Петар Вучковић богослов
Милан Рабреновић ђак учит. школе
Будимир Чолић правник
Стеван Милошевић **Јелашница**
Браћа Радојковић **Сићево**
Зорица Илијић. учитељица **Бежанија**
Живојин Аранђеловић правник
Вељко М. Спасић **Кладово**
Михаило Ђуричић богослов

Повереник г. Мар. М. Марковић
трг.

Оснивача 23 по 10 дин.

г. г.:

Светозар Бабовић
А. П. Хитрово чин. у руск. посл.
Ђ. Б. Михаиловић
Јевта Гавриловић чин.
Димитрије Ђорђевић чин. Гл. Кон.
Анка Анђелковићка
Никола Милојевић чин. Упр. Држ. Д.
Јова Аћимовић суд. Трг. Суда
Нестор Белић екон. **Сентомаш**
Божидар Продановић књ. **Сентомаш**
Кирил Протић реалац
Ђорђе Топузовић син Топуз. **Шабац**
Живко Митровић пенз.
Тодор Р. Петковић от. пос. **Петрогр.**
Јелисавета Субашић штуд. **Цирих**
Михаило Поповић трг. пом.
Историјско филолошко др. —Даничић
Мијаило Јовановић правник
Димитрије Ћирковић трговац
Таса Миленковић нач. мин.
Павле Обрадовић књиг. оп. ракин.
Љубомир Н. Христић мајор
Марко М. Марковић трг.

Улагача 22 по 6 дин.

г. г.:

Радосав Агатоновић фил. III г.
Сретен Лазаревић учит.
Ђорђе Манно трговац **Панчево**
Јован Динић учитељ ракиначки
Душан К. Поповић ђак учит. школе
Иван Алексијевић « « «
Живојин Видојевић « « «
Спира Голумбовски правник
Радивој В. Миленковић пис. м.
Јован Андријевић техничар
Владислав Милошевић гимназист
Радивој Новаковић «
Мијаило Ивић правник
Иван Николић «
Љубомир Тодоровић тежак **Ракинац**
Јеротије Топаловић филозоф
Радоје Поповић ђак учит. школе
Јулијана Пецићева учитељица
Владимир Стојановић ђак учит. шк.
Божидар Митровић « « «
Јелена Марковићева учитељица
Љубица Рајчевићева «

Улагача 2 по 3 фор.

г. г.:

Никола Гавела трг. **Загреб**
Ђура « « «

Повереник г. Љуба Јоксимовић
књижар

Оснивача 11 по 10 дин.

г. г.:

Сима Ч. Поповић пенз.
Коста Лекић пенз.
Милан О. Петровић чин. Жел. Упр.
Мата Јовановић чин. Упр. Фонд.
Коста Динић ср. лекар **Паланка**
Глиша Ст. Петровић трговац **Земун**
Љуба Ђорђевић књиж. **Г. Милановац**
Аца Станојевић штампар
Милован Миловановић новинар
Илија Душманић државни саветник
Ненад П. Ђорђевић

Улагача 2 по 6 дин.

г. г.:

Милан К. Крстић медецинар **Грац**
Д-р Станишевски

Уписани код г. А. Гавриловића
проф.

Оснивача 14 по 10 дин.

г. г.:

Драгомир Здравковић трг.
Таса Неранџић трг.
Демостен Николајевић доктор
Васа Крстић шеф Дун. Пар. Друштва
Шандор Ивановић благај.
Димитрије Андрејевић трг.
Душан Стојићевић проф.
Коста Ковачевић проф.
Манојло Смиљанић предавач
Миливоје Прајзовић кас. суд. у пен.
Пан. Ж. Милановић проф. **В. Градиште**
Мита Нешић гостион. « «
Чед Р. Михаиловић трг. « «
Август Валента уч. пев. « «

Улагача 2 по 6 дин.

г. г.:

Драгиња Аранђеловићева уч. **В. Град.**
Зорка Тодоровићева « « «

Повереник г. Филип Вујић
срески писар

Оснивача 8 по 10 дин.

г. г.:

Ђорђе Ј. Николић лекар
Антоније Мијаиловић км. с. Кнежев.
Милисав Миљковић пред. општ.
Основна Школа Железничка
« « Винчанска
« « Рушањска
Павле С. Ружић пред. општ.
Милован С. Павловић учитељ **Рушањ**

Поверен. г. Ник. Сп. Матијевић
правник

Оснивача 11 по 10 дин.

г. г.:

Архиман. Данило Недељковић стар. ман. Романа
Катарина Милић
Побратимство друштво ђ. В. Шк.
Сава Шукуљевић трг. помоћник
Риста Одавић философ
Драгутин Јеремић земљомерац
Милутин Татић гимназ.
Милан Максимовић «
Момчило Нинчић «
Јован Петровић «
Ђорђе Стајић «

Улагача 89 по 6 дин.

г. г.:

Поп Таса Ј. Вучићевић св. **Гроцка**
Јелена Поповићка **Гроцка**
Софија Тодоровићева
Мил. Обр-Кнежевићева мат. В. Ж. Ш.
Јелена Марковићева « « « «
Јулиј. Милосављевићева « « « «
Лепосава Шрбићева « « « «
Ница Поповићева « « « «
Драга Сандићева « « « «
Борисав Ристић правник
Милан Струнџалић «
Милош Т. Перовић «
Драгољуб Ж. Аранђеловић правник
Јован Стојановић «

Милан Ценић правник
Љуба Илић «
Димитрије Мијалковић «
Милан Ј. Танић «
Марко Ђурашковић «
Здравко Јоксић «
Фридрих С. Попс «
Милорад Ст. Драгутиновић «
Србислав Ковачевић «
Светозар Живчевић «
Војислав Весовић «
Драгутин Пећић «
Сретен Милинковић «
Боривоје Докић «
Милорад Драшковић «
Ђорђе Луковић «
« Карајовановић «
Јован Дравић философ
« Кангра «
« Поповић «
« Ивковић «
Драгутин Костић «
Петар Велимировић философ
Данило А. Катић «
Милорад Јанковић «
Стеван Нешић «
Љубомир Матић «
Милош Димитријевић «
Ђорђе Паунковић «
Живојин Миленковић «
Драгутин С. Петковић «
Димитрије Карапанџић «
Михаило Кнежевић техничар
Јанко Дамјановић «
Мирко Здравковић «
Милош Т. Павловић рачунопис. Гл. К.
Радивој Ј. Ристић писар мин.
Петар Ј. Јовановић трг. помоћ.
Младен Љубинковић трговац
Живојин И. Богдановић трговац
Драгољуб Зарић земљомерац
Светозар Мирјановић богослов
Милорад Поповић «
Милоје Плавшић «
Милан Сабадошевић «
Милован Поповић «
Јефта Мрав ђак учитељске школе
Петар Пламенац ђак « «
Јефта Ћирић гимназ.
Владислав Протић гимназ.

Андреја Крстић трговац **Јагодина**
Јован Калуђеровић гимназ.
Милован Николић «
Милорад Савичевић «
Мар. М.С. Карамарковић «
Милутин Поп-Јовановић «
Огњан Кузмановић «
Јаков С. Алкалај «
Ћирил Милић «
Виктор Пероло «
Гаврило Делеон «
Војислав Пантелић «
Ђорђе Крстић «
Милош Ђ. Шаунић «
Драгутин Дерок «
Будимир Николајевић «
Павле А. Војтех «
Љубомир Костић «
Милан Милићевић «
Владимир Стефановић «
Бошко Љубишић «
Радојко Деметровић «
Ђачка Књижница III гимназ.
Димитрије Вељковић трговац
Тодор Радивојевић гимн.

Повереник г. Милош Валожић
књижар

Оснивача 24 по 10 дин.

г. г.:

Атанасије Георгијевић пенз.
Тодор Мраовић трг.
Лазар Ћуковић месар
Алекса Радовановић прота **Паланка**
Илија Стефановић мајор
Школа у Вел. **Моштаници**
Дружина Типогр. Радника
Ристо Милић чинов.
Јован Алексијевић цар. чинов.
Димитрије Ђорић књижар
Драгољуб Спасић спом. улица
Никодије Васић пис. Мин. Нар. Пр.
Богољуб Јовановић нач. М. Нар. Пр.
Михаило Живадиновић рач. М. Н. Пр.
Милутин Савић упр. в. шк. **Буково**
Д-р Зарија Поповић
Братство бог. друж.
Персида Стојковић сарај. ул.

Милутин Стокић војни прота
Сима Наумовић трг.
Владимир Карић проф.
В. Чортановић трговац
Сава Кнежевић «
Јован Станковић инжињ.

Улагача 8 по 6 дин.

г. г.:

Задруга Срба Ђака **Цирих**
Марко Трифковић «
Јован Петронијевић ђак учит. школе
Витор Јелисијевић « « «
Драгомир Пвковић « « «
Живојин Симић « « «
Радивој Мијаиловић
Н. Н.

Оснивач 1 са 5 фор.

г.

Сава Орловић игуман **Јасак**

БИТОЉ (СРП. МАКЕД.)

Оснивача 2 по 10 дин.

г. г.:

Димитрије Боди срп. консул
Бранислав Ђ. Нушић писар конз.

БОЉЕВАЦ

Повереник г. Дим. Милићевић
учитељ у Јабланици

Оснивача 5 по 10 дин.:

г. г.:

Доброслав Петровић писар срески
Милан Радосављевић трг.
Школа у Јабланици
Мијаило Ристић нар. посл. **Јабланица**
Живко Миленовић чл. ст. окр. одб.

Улагача 14 по 6 дин.

г. г.:

Светозар М. Ристић трг.
Димитрије Милићевић учитељ
Наун Јовановић механ.
Милутин Јоксимовић пис. општ.
Јован Тодоровић зван.
Миленко Живковић учит. **оснић**.
Милош Матејић земљ. **Планиница**
Таса Урошевић телегр.
Жика Милић пис. опш. **планинца**.
Тодор Никодијевић парох **луково**
Христина Јовановићева учит.
Аница Матићева учит.
Школа у планиници
« « Врбовцу

*

Оснивача 2 по 10 дин.

г. г.:

Милева Шуваковићева уч. **Валакоња**
Драгутин Михаиловић « «

БРУС

Оснивач 1 са 10 дин.

г.

Милан М. Митровић телеграф.

ВАЉЕВО

Повереник г. Срећ. Стевановић
учитељ

Оснивача 22 по 10 дин.

г. г.:

Љубомир Марковић ђакон
Јован Молнар штампар
Илија Ђелмаш пис. ср.
Димитрије Пауновић учит. **Каменица**
Максим Максимовић упр. Обућ. Задр.
Никола Вујић гвожђар
Стеван Миловановић бл. арт. пука
Радомир Матић бакал.

Јанко Бабић пред. општ.
Живко Дабић рачуновођа
Никола Тадић трг.
Тодор Јовановић трг.
Војислав Андрић књижар
Јован Шишаковић бакал.
Марко Ђуричић адвокат
Милорад Протић свешт.
Јован Вилотијевић гвожђ.
Душан Јеремић пис. општ.
Љуба Ћирић дир. гим.
Марко Антоновић учит.
Милош Поповић бак.
Коста Пантић потпук.

Улагача 14 по 6 дин.

г. г.:

Анка Марковић учит.
Персида Нешићка учит.
Аца Нешковићка «
Михаило Ступаревић учит. **Ћелије**
Саво Вукосављевић марв. лекар
Јеврем Томић трг.
Милутин Станисављевић трг.
Персида Вићентијевићева учит.
Јосиповић Љубомир делов. општ.
Милорад Петровић часов.
Бранислав Стевановић гим. II год.
Милорад Гођевац гим. I год.
Димитрије Ђорђевић учит.
Лука Лукић арт. кап.

Повереник г. Љубом. Каменичић
судија

Оснивача 16 по 10 дин.

г. г.:

Петар Томић адвок.
Стеван Јанковић судија
Мијаило Гребенчанин адв.
Стеван Писаревић секр. суда
Трифун Милошевић судија
Радомир Јовановић прота
Ђока Видаковић докт.
Андрија Миливојевић арт. кап.
Светозар Поповић трг.
Манојло Пањевић «
Лазар Поповић пред прв. суда
Алекса Васиљевић суд.

Даринка Срећковићева учит.
Никола Дамњановић рачунос.
Никола Никић поруч.
Михаило Марковић окр. благ.

Улагача 2 по 6 дин.

г. г.:

Ненад Перић рачуновођа прв. суда
Милутин Андрић зван.

Повереник г. Милор. Петровић
професор

Оснивача 11 по 10 дин.

г. г.:

Манастир Боговађа
Милутин Жујевић свешт. **Врачевић**
Милутин Филиповић учит. **Осечина**
Школа у **Рабровици**
Радомир Ј. Поповић свеш. **пс пуч.**
Панта Симић учит. **Рабровица**
Школа у Петници
« « Крчмару
« « Рибници
« « Горњој Топлици
« « Цветановцу

Улагача 7 по 6 дин.

г. г.:

Јован Тодоровић учит. **Пауне**
Васа Урошевић учит. **Рибница**
Коста Павловић уч. **Гор. Топл.**
Алексије Спасојевић уч. **Славков.**
Светозар М. Стојковић уч. **Богов.**
Љубомир Селаковић уч. **Крчмар**
Милутин Ралетић уч. **Мионица**

Повереник г. Станоје Николић
учитељ

Оснивача 8 по 10 дин.

Школа у Скели
« « Стублинама
« « Пироману
« « Бањанима

Школа у Вукони
« « Тврдојевцу
« « Баталагами
« « Новацима

Повереник г. Љуба Павловић
професор

Оснивача 7 по 10 дин.

г. г.:

Никола Јевтић учитељ
Тоша Јовановић учит.
Стеван Фотић проф.
Љубомир Павловић проф.
Влајко Веселиновић трг. пом.
Ваљев. Трг. Омладина
Живорад Даниловић чл. Ваљ. Тр. Ом.

Улагача 6 по 6 дин.

г. г.:

Богдан Јанковић предав.
Пантелија Сарић «
Драгутин Ћаковић суд.
Живот Миловановић вероуч.
Владимир Радивојевић предав.
Симеун Коњевић учит. језика

ВЕЛИКО ГРАДИШТЕ

Повереник г. М. Зарић дирек.

Оснивача 16 по 10 дин.

г. г.:

Андра Љубичић свешт. и нар. посл.
Јоца Селић пред. општ.
Коста Петровић књиг.
Андра Поповић трг.
Трифун Ћујић ср. нач.
Милутин Поповић ср. пис.
Сава Михаиловић игум.
Љубомир Путниковић свешт.
Браћа Ђ. Стефановићи трг.
Јован Екеровић мар. лек.
Владим. Ђорђевић књижар
Таса Обрадовић тргов.
Петар Илић проф.
Коста Илић свешт. **Миљевац**
Д-р Светозар Бељашки општ. лек.
Деспот Бацовић благ. соларе

Улагача 3 по 6 дин.

г. г.:

Стојан Лукић гост.
Вуле Стефановић свеш.
Књижница уч. Вел. Град. Н. Гим.

ВРАЊА

Поверен. г. Светол. Краљевачки

Оснивача 9 по 10 дин.

г. г.:

Светолик Краљевачки
Велимир Карић апот.
Таса Стајић трг.
Павле Тодоровић мар. лек.
Милисав Николић вој. благ.
Риста Михаиловић гостион.
Петар Рад. Ивковић адвокат
Милисав Лешјанин поруч.
Јован Антић предавач

Улагача 8 по 6 дин.

г. г.:

Божидар Миљковић учитељ
Јанићије Ложинковић «
Ђорђе Јовановић «
Михаило Стевановић « **Прибој**
Аксентије Мишић свешт.
Михаило Рашковић секр. окр. одб.
Прока Поповић порезник
Владимир Недељковић гимназ.

Повереник г. Стева Максимовић
надзорник

Оснивача 4 по 10 дин.

г. г.:

Неша Зековић ср. начел.
Димитрије А. Христић ср. пис.

Христифор Стојадиновић шеф стан.
Д-р Антан. А. Кујас

Улагача 3 по 6 дин.

г. г.:

Стеван Максимовић надз.
Милан Дескашев судија
Пера Аћимовић писар

ГОРЊИ МИЛАНОВАЦ

Повереник г. поп Тад. Костић

Оснивача 11 по 10 дин.

г. г.:

Коста Борисављевић пред. прв. суда
Максим Сретеновић трг.
Мијаило Марковић ср. начел.
Ђорђе Кока заст. дирек.
Милан Павловић шеф поште
Сава Нешић пред. општ.
Милан Андрић трг.
Петар Милановић трг.
Милутин Јовановић тр. **Мајдан**
Д-р Бернхард Вајсфогл лек. Ср. Так.
Милутин Л. Сретеновић трг.

Улагача 11 по 6 дин.

г. г.:

Петар Љутић кмет
Стеван Матић уред. Такова
Љубомир Јанковић учитељ
Мијаило Симић пеш. народ X бат
Драгутин Зисић учитељ **Брђани**
Драгутин Н. Лапчевић **Пожега**
Михаило Чолић пис. општ. **Пожега**
Јован Рамадановић берберин
Сретен Поповић свештеник **Мајдан**
Љубомир Миловановић предав.
Добросав Урошевић «

ГОЛУБАЦ

Повереник г. Аћим Анђелковић
ср начел.

Оснивача 11 по 10 дин.

г. г.:

Аћим Анђелковић ср. нач.
Риста Поповић трг.
Андрија Благојевић трг.
Милорад Богдановић трг.
Алекса Благојевић трг.
Анђелко Благојевић трг.
Алекса Поповић трг.
Вићентије Недељковић трг.
Миливоје Ђурђевић учит **Браничево**
Милован Илић каф.
Драгутин Боралић свешт.

Улагача 4 по 6 дин.

г. г.:

Драгутин Милетић трг.
Ђорђе Поповић порез.
Зарија Павловић учит.
Хенрих Фридман ср. лекар

ГРОЦКА

Поверен. г. Милош П. Ђорђевић
начел. Ср. Грочан.

Оснивача 13 по 10 дин.

г. г.:

Павле Ранковић нар. посл. **М. Орашје**
Васа Г. Николић порезник
Ђорђе Л. Сушић
Живојин Илић писар
Илија Аврамовић индустријалац
Ђорђе Петровић писар општински
Јован Филиповић учитељ
Васа Радивојевић писар општински
Дим. Мариновац срески писар
Милосав Петровић ср. писар
Ђорђе М. Стојићевић ср. писар
Тодор Молеровић општ. писар
Коста Хаџи Видојковић

Улагача 2 по 6 дин

г. г.:

Дититрије Михаиловић учитељ
Стеван П. Јовановић учитељ

ДОЊИ МИЛАНОВАЦ

Повереник г. Ђ. Стевановић
срески начелник

Оснивача 10 по 10 дин.

г. г.:

Светозар Поповић надз. инж. на Ђер.
Владимир Владисављевић трговац
Обрад Жујовић срески писар
Петар Јосимовић учитељ
Петар Петковић свештеник
Влада Ристић телеграфиста
Павле Лазић агент
Лаза Миловановић ресторант
Живко Николић учитељ
Стеван Мијаиловић срески писар

ЗАЈЕЧАР

Повереник г. Михаило Бобић
дирек. гимназије

Оснивача 48 по 10 дин.

г. г.:

Стеван Шумкарац секр. окр. скуп.
Михаило Николић члан конзисторије
Никола Јовановић окр. благајник
Лазар Здравковић рук. поште и тел.
Илија Бошковић пред. општ. суда
Стојан Јовановић општ. благајник
Вељко Валовић дуван. надзорник
Алекса Николић трговац
Јеврем Илић трговац
Милан Поповић свешт. **Вратар.**
Милош Миленовић учит. **Вел. Извор**
Мијаило Бобић директор
Лука Бешић економ болнице
Милисав Милојковић свештеник
Милан Пантелић свештеник
Тома Милошевић окр. мар лек.
Лаза Поповић срески писар
Јован Марковић чл. дух. суда
Илија Јоновић трговац
Атанасије Ђорђевић свешт. **Лубн.**
Основна школа у Леновцу
Љубомир Милетић свешт. у **Леновцу**
Живко Бошковић пеш потпор.
Фрања Бавричек апотекар
Милисав Симић пом. окр. нач. у пен.
Тома Маринковић порезник
Мелентије владика
Тодор Мишић санит. кап.
Стеван Бобић арт. капетан
Стеван Николић начелник срески
Јован Витановић пред. општ. **Грљан**
Живко Живковић учитељ **Кривељ**
Живко Вићентијевић учитељ **Бучје**
Димитрије Николић арт. мајор
Најдан Јовановић пред. прв. суда
Петар Цветковић арт. капетан
Недељко Тошић « «
Крста Попадић арт. потпор.
Алекса Радовановић пеш. пор.
Милева Марковићева учит. **Вел. Извор**
Милан Симић правник
Станимир Нешић ученик IV раз.
Црноречка Окружна Болница
Милан Смиљанић учитељ **Брестовац**
Петар Глигоријевић трг. «
Петар Илић трговац «
Лазар Живковић инжињер
Јован Несторовић дир. гимн.

Улагача 47 по 6 дин.

г. г.:

Илија Радосављевић учитељ
Милош Т. Ј. Лесендренац књижар
Здравко Здравковић трговац
Јован Предић судија прв. суда
Јован Максимовић предавач
Мијаило Живковић предавач
Михаило Јоцић секр. прв. суда
Димитрије Павловић ср. начел.
Андра Николић бравар
Јован Станојевић пред.
Стеван Колар учитељ језика
Зајечарска Окружна Болница

Бања Брестовачка
Анка Миланковићева учит. жен. рада
Ружица Јовановићева учит. **Леновац**
Васа Стојановић телегр.
Јован Стојановић «
Милутин Станојевић трг.
Гаврило Јовановић «
Јанићије Ђорђевић «
Љубисав Димитријевић пис. прв. суда
Јеремија Савић трг.
Пера Лукић учитељ
Светислав Ивковић учит. у **Луб.**
Ђура Петровић зван.
Брајко Марковић књиг. општ.
Јован Бошковић бравар
Адам Пековић
Милош Николић предавач
Михаило Нинић трг.
Петар Николић «
Живојин Мишић ђенералшт. капетан
Панта Оцокоља капетан
Станиша Ивановић поруч.
Милутин Обрадовић «
Радоје Обрадовић «
Милан Јевтић предавач
Сима Златичанин предав.
Јован Глигоријевић трг. **Брестов.**
Исак Израјиљевић учит.
Паун Атанасковић земљ. **Брестовац**
Мита Димић инжињер
Драгутин Виторовић учит. **Леновац**
Напредак дружина ђака гимн.
Пера Керечки пред.
Јован Илић ђак гимн.
Стеван Миленовић ђак гимн.

Упис. код г. Јов. С. Живковића
књижара

Улагача 3 по 6 дин.

г. г.:

Јован Вуксановић учит. **Ковривница**
Општина у Копривници
Ђорђе Богосављевић пис. оп. **Коприв**

ЖАГУБИЦА

Повереник г. Милутин Пантелић
учитељ

Оснивача 6 по 10 дин.

г. г.:

Игњат Феликс лекар
Илија Стошић бив. ср. начел.
Димитрије Костић трговац
Персида Лукићка учитељица
Катарина Богдановићка
Јамандије Поповић учитељ **Изворица**

Улагача 12 по 6 дин.

г. г.:

Ђока Пантелић ср. начелник
Добросав Загорица телегр.
Максим Лукић порезник
Стојан Ђорђевић трговац
Илија Петровић «
Јован Јовановић механџија
Марија Јандерова учитељица
Арса Пантић учитељ **Јасиково**
Стеван Самарџић свештеник **Вуковац**
Мијаило Костић трговац
Алекса Анђелковић срески писар
Ђока Костић механџија

ИВАЊИЦА

Поверен. г. Мих. М. Станојевић
учитељ

Оснивач 1 са 10 дин.

г.

Јован Ајдачић свештеник

Улагача 5 по 6 дин.

г. г.:

Радул Перишић
Михаило Ћурчић
Урош Оцокољић свешт.
Јован Бојановић каф.
Основна школа

ЈАГОДИНА

Повереник г. Сретен Николић
предавач

Оснивача 8 по 10 дин..

г. г.:

Коста Радовановић пр. прв. с. у ц.
Ђока Анђелковић проф.
Ђура Врбавац проф.
Милан Радојковић учитељ
Сретен Николић предавач
Јован Марковић трг.
Милан Раденковић пред. општ.
Настасија Видојковићева учитељица

Улагача 6 по 6 дин.

г. г.:

Даница Ђорђевићка учит.
Катарина Милосављевићева учит.
Јелисавета Исаковићева учит.
Марија Радичанка учит.
Мијаило Петровић ђакон
Јован Максимовић учит.

КОРМАН

Претплатник 1 са 10 дин.

г.

Михаило Михаиловић учитељ

КРАЉЕВО

Повереник г. Сибин Ђорић
члан дух. суда

Оснивача 36 по 10 дин.

г. г.:

Аврам Крстић трговац
Александар Мијоковић наст. рат. шк.
Витомир Јестровић учитељ
Владимир Виторовић зван. дух. суда
Владимир Ђорђевић наст. рат. шк.
Војислав Боровић трговац
Гиша Радовић гостион.
Димитрије К. Михаиловић свештеник
Драгољуб Шајковић екон. рат. шк.
Драгутин Аџемовић свеш. **Дучаловац**
Игуман Вићентије наст. м. **Сретења**
« Теодосије « « **Студен.**
Јером. Герасим наст. м. **Благовешт.**
Љубомир Т. Поповић званичник
Манастир Сретење
« Студеница
Мијат Ђ. Радосављевић прота
Милутин Весић порезник
Милутин Јовановић начелник срески
Паја Т. Тодоровић управ. рат. шк.
Светислав Радовановић лек. ср.
Сретен Ђукнић ђакон
Стеван П. Миличић свешт. **врдилски**
Стојан М. Николић писар срески
Чедомир Мајсторовић свешт. **качул.**
Димитрије Димитријевић трговац
Павле Милетић члан духовног суда
Алекса Биорац свештеник **моравски**
Максим архимандрит ман. **Жиче**
Сибин Ђорић члан духовног суда
Љуба Новаковић народни посланик
Мијаило Чебинац индустријалац
Алекса Јовановић свешт. **Бресник**
Архимандрит ман. Враћевшн. Гаврил
Д-р Ђорђе Радић управн. Рат Шк.
Благоје Тодоровић настав. « «

Улагача 34 по 6 дин.

г. г.:

Браћа К. Васићи трговци
Мелентије Живановић јеромонах
Тодор С. Аћимовић свешт. **жички**
Марко Ц. Марковић потпуковник
« Станојевић артиљ. капетан
Обрен Ф. Николић « «
Јован Грбић потпоруч.
Миодраг Васић «
Петар Радовић поруч.
Љубомир Вучићевић поруч.
Будимир Илић «
Мирко Ђорђевић «
Тома Димитријевић «
Мата Добричић «
Милош Марјановић «
Матија Јовановић потпоруч.

Марко Б. Марковић потпор.
Марко Ђ. Симић «
Ант. Е. Шефловић марвени лекар
Димитрије Стефановић арт. капетан
Коста Шамановић капетан
Игњат Маријановић каф.
Јован Леовац срески писар
Миша Игњатовић писар општ. суда
Сава Поповић прота
Димитрије Јовановић мех.
Арсеније Јанковић свешт. **моравски**
Алекса С. Јовановић зем. из **Жиче**
Никола Миловановић трговац
Владимир Поповић свешт. заблаћски
Ратар дружина ђака Рат. Школе
Тодор Раденковић ђак « «
Радомир Корађ « « «
Јеврем Златић трговачки помоћник

КРАГУЈЕВАЦ

Повереник г. Јован Шплихал
професор

Оснивача 12 по 10 дин.

г. г.:

Мијаило Миловановић пређ. нач. окр.
Живојин Јанићијевић професор
Гаја Илић предавач
Даринка Николићева учит.
Полексија Срејићева «
Светислав Ивковић « **Закута**
Тодор Прокић свештеник **Забојница**
Михаило Којић учитељ **Борач**
Драгољуб Ђурђевић **Лужница**
Мијаило Срећковић **Ресник**
Драгутин Драгутиновић секр. суда
Милутин Драгутиновић проф.

Улагача 3 по 6 дин.

г. г.:

Радован Прокић свешт. **Забојница**
Јован Башић свештеник **Баре**
Милан Пантелић учитељ **Забојница**

Повереник г. Михаило Илић
професор

Оснивача 10 по 10 дин.

г. г.:

Илија Коловић окружни физикус
Михаило Динић пен. потпуковник
Драгутин Јевтић пред. општ.
Лука Ивковић окружни инжињер
Алекса Новаковић професор
Ђока Михаиловић телеграфиста
Коста Петковић гвожђар
Бранислав Марковић гим. V разреда
Миливоје Јаковљевић гимн. II раз.
Јелица Радоњићева

Поверен. г. Јован Ж. Јовановић
адвокат

Оснивач 1 са 20 дин.

г.

Сима Живковић дир. у пензији

Оснивача 5 по 10 дин.

г. г.:

Светозар Ковачевић вар. лекар
Јован Ж. Јовановић адвокат
Милован Браловић пенз. начелник
Стеван Степић трговац
Михаило Јовановић кројач

Повереник г. Стев. У. Ђорђевић
учитељ

Оснивача 7 по 10 дин.

г. г.:

Божо Г. Божић учитељ
Лаза Ј. Обрадовић «
Светозар Р. Јаношевић учитељ
Персида Ж. Колаковићева учитељ.
Симо Костић адвокат
Светислав Новаковић судија
Основна школа

Улагача 4 по 6 дин.

г. г.:

Михаило Јаковљевић ђакон
Светозар Николић поруч.

Роксанда М. Красојевића учитељ.
Влада М. Ковачевић учитељ

КРУШЕВАЦ

Повереник г. Дим. Ј. Тричковић
професор

Оснивача 33 ао 10 дин.

г. г.:

Крста Божовић учитељ **Вел. Врбница**
Стојан Лукић пред. општ.
Алекса Поповић ст. св. **Вел. Врбница**
Алекса Ј. Поповић м. св. « «
Милош Пешић пред. општ.
Љубомир Михаиловић свешт. **Ћунис**
Коста Урошевић свешт. **В. Дренове**
Живој. Ф. Ђурђевић теж. « «
Лазар С. Павловић учит. « «
Љубом. Ђуликовић « « «
Јован Максимовић окружни физикус
Јован Мутавџић пређ. истр. судија
Вучко М. Вучковић истраж. судија
Арса А. Лазић руков. поште
Михаило Минић свешт. **Мајд.**
Бошко Вулетић берберин **Трстеник**
Новак Новаковић трговац
Љуба С. Павловић «
Урош М. Урошевић «
Напредак дружина ђака Круш. Г.
Димитрије Тричковић професор
Душан Г. Николић адвокат
Сава М. Браљинац окр. инжињер
Војислав М. Жикић трговац
Петар Лабовић књижар
Мијаило Милошевић учитељ
Тома Тодоровић «
Учитељско удружење
Светозар Савић срески писар
Милан Јелисаветић рач. прв. суда
Ђена Јовановић књиг. Круш. Задр.
Основна школа
Антоније Поповић свештеник **Брус**

Улагача 50 ао 6 дин.

г. г.:

Младен Грашић учитељ **Наупар.**
Петар Максимовић учитељ **Кобиље**
Марко Јовановић пред. општ.
Станија Спасојевићка учит. **Ћунис**
Младен Поповић свешт. **Рибари**
Персида Миљковићева учит. **Врњци**
Витомир Нинић учитељ **Медвеђа**
Васа Брадић тежак **Медвеђа**
Михаило Недић учитељ **Вел. Дренов.**
Лазар Крстић тежак **М. Шиљеговац**
Христина Поповићева учит. **Трстеник**
Спира Илић учитељ **Почековина**
Светолик Ђ. Здравковић суд. писар
Хуго Попер ученик III раз. гимн.
Ђорђе О. Ђорђевић учитељ
Јован Атанацковић учит.
Софија Петровићева учит. **Трст.**
Станко Лапчевић пређ. истр. судија
Браћа Марковићи кројачи
Живко Белотрепић трговац
Живко Дреновац «
Ђорђе Маринковић «
Петар Јанковић кафеџија
Мијаило Дединац арт. поруч.
Михаило Петковић ученик у гим.
Драгутин Марјановић « « «
Добривоје Поповић « « «
Коста « « « «
Христифор Петровић « « «
Душан Протић « « «
Живојин Московљевић « « «
Видан Пандуровић « « «
Ђорђе Максимовић « « «
Герасим Ивезић « « «
Стеван Живковић « « «
Миливоје Поповић « « «
Божидар Миљковић « « «
Василије Михаиловић учитељ **Врњци**
Михаило П. Станковић суд. писар
Лука Бојовић арт. капетан
Јеврем Ст. Приштевац пређ. чинов.
Љубомир Ковачевић учит. **Наупари**
Мирко Поповић ученик VIII раз. гим.
Светозар Китић « « « «
Милутин Ђорђевић « « « «
Миленко Вукосављевић арт. поруч.
Михаило М. Протић општ. рачунов.
Стеван Петровић свешт.
Љубодраг Јаковљевић ђакон
Коста Берић предавач

Повереник г. Дим. С. Јовановић
директор

Оснивача 32 по 10 дин.

г. г.:

Лазар Павловић потпуковник
Јован Маринковић мајор
Аврам Шокорац пред. прв. суда
Антоније Пантовић нач. у пенсији
Димитрије С. Јовановић дир. гим.
Душан Јовановић предавач
Никола Лазић предавач
Д-р Мита Лукић предавач
Гаврило Јовановић професор
Светозар Обрадовић професор
Димитрије Милојевић «
Коста Пауновић «
Љубомир Мојковић предавач
Д-р Паја Бота општ. лекар
Вићентије Бешевић судија
Богдан Златић адвокат
Милан Миленковић потпоруч.
Димитрије Павловић срески писар
Драгослав Кедровић апотекар
Аца Миленковић инжињер
Драгољуб Јовановић нач. окружни
Коста Атанацковић касац. суд. у пен.
« Јаћовић судија прв. суда
Спира Калик проф. гимн.
Светозар Белотрепић трг
Милутин Павловић пред општ.
Светозар Давидовић истр. судија
Милета Танкосић поруч.
Чедомир Човић адвокат
Јован Исаковић пис. прв. суда
Кузман Паштровић професор
Милош Миловановић војни капетан

Улагача 2 по 6 дин.

г. г.:

Велимир Виторовић црт. Круш. Гим.
Милојко Дуњић помоћ. у пенз.

ЛИПОЛИСТ (ОКР. ПОДРИНСКИ)

Оснивач 1 са 10 дин.

г.

Никола Дамњановић учитељ

ЛАЗАРЕВАЦ

Повереник г. Јевта Радовић
учитељ у Дудовици

Оснивача 6 по 10 дин.

г. г.:

Светозар Бркић трговац **Чибутковица**
Љуба Станишић трговац
Андра Бркић трговац
Васа Вукотић «
Јован Ђокић лекар
Бранислав Ђорђевић трговац

ЛОЗНИЦА

Повереник г. Сима Тројановић
професор

Оснивача 28 по 10 дин.

г. г.:

Цветко Јездић трговац
Андра Стошић цртач
А. Мркшић трговац
Аца Стаменковић професор
Павле Пејић трговац **Лешница**
Драгутин Пејић трг. «
Владимир Поповић судија
Драгутин Владић трговац
Јован Радуловић књиг. ваљ. штед.
Емил Краловац инжињер
Васа Мокрањац срески начелник
Чедомир Ћирић учитељ **Белотић** поц.
Живан Ранковић срески писар
Браћа Јеринићи трг.
Љубомир Бојић гост. **Смрдан-Бара**
Јосиф Бојиновић пред. оп. **Ивер**
Милан Милићевић трг.
Грујица Протић учитељ **Шабац**
Стојиша Павловић пр. општ. **Јошевац**
Панта Туфегџић свешт. **Гор. Бадањи**
Пера Борић инжињер **Шабац**
Милош Милошевић инжињер
Влада Илић судија
Мита Јовановић судија
Живојин Манојловић учит. **Јареб.**
Милан Поповић свештеник **Недељ**

Видомир игуман манастира Троноше
Манастир Троноша

Улагача 9 по 6 дин.

г. г.:

Милош Димитријевић пр. оп. Козјак
Владимир Живановић « « Лешн.
Михаило Михаиловић апотекар
Никола Недељковић шеф телеграфа
Д-р Максим Ердељић лекар
Милан Катић трговац
Пера И. Ковачевић пр. оп. Добрић
Срећко Јевтић учитељ
Светозар Николић књиг. штедионице

Повереник г. Милан Настић
учитељ

Оснивача 3 по 10 дин.

г. г.:

Д-р Фрања Копша окружни лекар
Браћа Чворићи трговци
Лазар Пантелић кројач

Улагача 13 по 6 дин.

г. г.:

Светозар Поповић свештеник
Милко Михаиловић адвокат
Димитрије Јовановић царинар
Милорад Томић писар прв. суда
Дамјан Вејзовић књижар
Драгомир Лукић трговац
Никола Илијић «
Сава Максимовић «
Петар Панић «
Љубомир Јеврић «
Јован Ракић «
Никола Грујичић «
Владимир Радивојевић чизмар

ЛЕСКОВАЦ

Повереник г. Сот. Аранђеловић
пред. општ. суда

Оснивача 29 по 10 дин.

г. г.:

Вићентије Матић економ Ратковац
Мирко Поповић предавач
Пера Б. Ђорђевић апотекар
Мијаило Петровић пређ. срес. кап.
Вучко Ђорђевић пред. прв. суда
Јосиф Рипер окр. инжињер
Коста Протић двокат
Сава Илић-Уровица срески писар
Д-р Милан Моравац општ. лекар
Петар Стојановић штампар
Петар Тутуновић индустр.
Светислав Марић учитељ
Лука Дожудић свештеник и учитељ
Таса Андрејевић трг.
Горча Паруновић предузимач
Д-р Добра Игњатовић предав.
Стева Комненовић срески намесник
Урош Ковачевић учитељ
Божидар Кузмановић учитељ
Параскева Здравковића
Трандафил Коцић учитељ
Лепосава Ристићка учитељица
Ленка Здравковићева «
Љубомир Павић учитељ
Тоша Костантиновић шеф жел. стан.
Ђорђе Алексић апотекар
Димитрије Младеновић благајник
Христодор С. Тасић учитељ
Јагода Ђуровићева учитељица

ЛАПОВО

Повереник г. Љуб. Јовановић
пред. општине

Оснивача 8 по 10 дин.

г. г.:

Милија Јовановић учитељ
Школа у Лапову
Илија М. Томић тежак

Илија Д. Живковић писар
Милован Прешић тежак
Миладин Јовановић писар
Милић Марковић трговац
Јован Жељосковић механџија

Улагач 1 са 6 дин.

г.

Коста Ј. Николић трговац

ЉУБОВИЈА

Повереник г. Живој. О. Крстић
учитељ

Оснивач 1 са 10 дин.:

г.

Милорад Тадић трговац

Улагача 6 по 6 дин.:

г. г.:

Драгутин Тадић срески капетан
Милан Кнежевић порез.
Нинко Тадић трговац
Јоца Давидовић пред. општине
Тома Поповић свешт. **царински**
Стеван Ћирковић учитељ **Буковац**
Срећко Васић пред. општ. **Г. Буков**
Стеван Ђорђевић порез.

МАЈДАН-ПЕК

Оснивач 1 са 10 дин.:

г.

Едуард Оцкош трговац

НЕГОТИН

Повереник г. Милан Милетић
пред. прв. суда

Оснивача 24 по 10 дин.

г. г.:

Мијаило Лазаревић трговац
Димитрије Машић «
Крста Панић «
Никола Димић «
Стојан Х. Станковић «
Стеван Јовановић мајор
Милан Лазаревић свешт.
Стеван Ђурић бив. капетан
Стеван Фрицман апотекар
Павле Крстић судија
Илија Мојсиловић адвокат
Живојин Димитријевић адвокат
Димитрије Николајевић трг. **Кладово**
Саво Петровић земљод. **Рајац**
Никола Јовановић магац.
Сима Ценић ђак **Б. Паланка**
Миливоје Пљачковић свешт. **Чубра**
Сима Ристић војни капетан
Стеван Ђорђевић судија у пензији
Јосиф Поповић земљоделац
Ђорђе Станковић « **Мокрањ**
Петар Бан апотекар
Стеван Живковић пређ. чин.
Димитрије Сечански адвокат

Улагача 4 по 6 дин.

г. г.:

Милан Стефановић земљод. **М. Јасик.**
Ђорђе Лазаревић секр. окр. одбора
Алекса Сушић хотелијер
Јеремија Ристић срески писар

НИШ

Повереник г. Ранко Петровић
дир. уч. школе

Оснивача 20 по 10 дин.

г. г.:

Ранко Петровић управ. учит. школе
Срета Лазаревић упр. казн. завода

[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] инспек.
[illegible] капетан
[illegible] пред. дух. суда
Јоаникије Поповић полиц. комесар
Руски Кружок
Помагач дружина ђака уч. школе
Коста Миленовић професор
Томаш Пелишек кројач
Раде Николић столар
Коста Кнежевић поруч.
Јевто Савић учитељ
Миливоје Павловић жел. инжињер
Новица Павловић ђак учит. школе
Јован Брдарски потпуков.

Улагача 17 по 6 дин.

г. г.:

Мирко Митровић учитељ **Студена**
Мирко Милетић учитељ
Василије Гребенаревић ђак
Јосиф Стојановић предавач
Живко Бранковић судија
Срета Аџић предавач
Пера Марковић предавач
Михаило Гавриловић
Војтех Шистек учитељ музике
Драгољуб Васић ђак учитељ. школе
Лазар Миљковић « « «
Војислав Милошевић ђак уч. «
Петар Вуксановић « « «
Тешман Николић « « «
Драгољуб Рајковић « « «
Војислав Стевановић « « «
Никола Савић « « «

Повереник г. Стеван Ђорђевић
професор

Оснивача 3 по 10 дин.

г. г.:

Милош Трифунац ђак гимн.
Добривоје Арнаутовић ђак гимн.
Никола Узуновић ђак гимн.

Улагача 5 по 6 дин.

г. г.:

Радак Радаковић ђак гимназ.
Милан Станић « «
« Јовановић « «
Тодор Стошић « «
Александар Христић ђак гим.

Повереник г. Мића Ивковић
учитељ

Оснивача 14 по 10 дин.

г. г.:

Његош дружина ђака ниже гимн.
Љуба Обрадовић адвокат
Душан Сиротановић трговац
Спасоје Ђокић чиновник задруге
Јован Симић чиновник
Јосиф Гуелмино сликар
Богољуб Тирић професор
Михаило Ристић учитељ
Вила друштво ђака у Женеви
Никола Чохаџић трговац
Основна школа
Димитрије Ђорђевић практ. ср. ништ.
Блажа Пилетић пис. општ. мећуров.
Тоша Јовановић пис. општ. габров.

Улагача 14 по 6 дин.

г. г.:

Јерина Кадићева ученица гим.
Миливоје Пауновић учит. **Грнча**
Стана Кондићева учит.
Бошко Пилетић учитељ
Раша Дмитровић «
Аврам Стаматовић «
Илија Илић «
Анђелко Јонтовић трговац
Владислав И. Стокић ђак осн. школе
Стева Димитријевић ђакон
Мијаило Давидовић пор.
Костадин Миловановић ђак уч. шк.
Параскева Јорговићева учен. уч. шк.
Милорад Ђукановић учитељ **Ритопек**

ОБРЕНОВАЦ

Повереник г. Јеремија Томић
учитељ

Оснивача 12 по 10 дин.

г. г.:

Светозар Михаиловић намесник
Станислав Новаковић лекар
Игњат Гудурић трг.
Светислав Јанаћијевић царин. **Забреж**
Андра Драгутиновић преглед. «
Богољуб Ковачевић апотекар
Књижница Школе Обреновачке
Аксентије Ковачевић трг.
Риста Гласанчић «
Исидор Сомборски књиг. штед.
Антоније Црвковић трговац
Андра Исаиловић апотекар

Улагача 20 по 6 дин.

г. г.:

Учитељ. Збор Среза Посавског
Љубица Арсеновићка учиг.
Дејан Васић трговац
Драга Марковић трговац
Која Павловић кафеџ.
Марко Ђорђевић трг.
Јеврем Тодорић трговац
Стева Ђорић учитељ **Пиром**.
Михаило Јуришић трг.
Настас Тодоровић «
Спира Димитријевић
Милутин Спасојевић
Светолик Тодоровић
Милорад Ђорђевић
Ђока Христић
Михаило Накић
Кузман Илић
Стојан Антоновић каф.
Надежда Јовановићева учитељица
Мијаило Томић ђак земљ. школе

ПАЛАНКА

Повереник г. Васа Симић
учитељ

Оснивача 19 по 10 дин.

г. г.:

Атанасије Петровић порезник
Светислав Ђукнић економ
Васа Јовановић апотекар
Јоца С. Грнчаревић гимназист
Панта Јанковић трговац
Драгутин Тодорић срески начелник
Лазар Најдановић марвени лекар
Петар Рашић трговац
Љуба Шишковић трг.
Школски одбор за школу
Радосав Радојковић оп пис. **Ракинац**
Ђоко Радошевић шеф
Божидар Кабалић трг. помоћ.
Јова Цветковић свешт. **Крњево**
Стева Крстић трговац
Јоца Банковић
Пера Ристић ср. писар
Сами Адања
Збор Јасеничких Учитеља

Улагача 5 по 6 дин.

г. г.:

Мика Радовановић трговац **Церовац**
Владимир Атанацковић
Жика Поповић писар **Голобок**
Мелентије Владисављевић зван.
Рака Лазаревић трговац

ПАРАЋИН

Повереник г. Веља Павловић
учитељ

Оснивача 22 по 10 дин.

г. г.:

Вучета Поповић прота
Кристина Јовановићка учитељица
Цвета Павловићка «
Стева Видаковић порез. **Пожаревац**
Милева Антоновићева учитељица

Д-р Ђока Јовановић ср. лекар
Милан Поповић свешт. **Поточац**
Сретен Тодоровић шеф поште и тел.
Драгутин Димитријевић телегр.
Никола Марић апотекар
Пера Радовановић књиг. штед.
Пера Тотић трговац
Михаило Миленковић учитељ
« Ристић «
Ђока Стојановић срески писар
Василије Вељковић шеф жел. стан.
Владимир Настасијевић бл. ж. «
Живко Ракић предузимач
Параћинска Основна Школа
Павле В. Несторовић учит.
Захарија Петковић свештеник
Коста Л. Бошковић уч. III р. гимн.

Улагача 19 по 6 дин.

г. г.:

Вуле Стојановић свешт.
Коста Станојевић трговац
Маса Антић пред. општ.
Алекса Пандуровић трг.
Световлик Милосављевић трг.
Мита Страјиновић трг.
Никола Пешић «
Таса Живковић учитељ
Љубомир Грујић трговац
Светозар Ђорђевић «
Световлик Тодоровић «
Миљко Миленковић гост.
Филип Миленковић трг. **Д. Мутн.**
Лазар Петровић учитељ **Буљан**
Драгољуб Стевановић учит. **Д. Крчина**
Светозар Анђелковић каф.
Мика Смиљанић трговац
Јевто Ербез учит. **Д. Мутница**
Стева Б. Курандић трговац

ПЕТРОВАЦ

Повереник г. Илија Миљковић
учитељ

Оснивача 15 по 10 дин.

г. г.:

Милан Надашковић ср. начелник
Никола Поповић телегр.
Милан Романовић пис. истр. суд.
Никола Барбуловић « «
Ненад Стојановић телегр.
Милосав Богдановић кмет
Михаило Душманић апотекар
Илија Миљковић учитељ
Никола Поповић свешт. **В. Лаол.**
Милан Јевремовић ср. лек.
Станој. Драгуљевић свешт. **А. Поповац**
Тома Сарић трговац
Божидар Стошић учитељ
Анђелија Адамовићева
Милош Мимовић учит. **Мелница**

Улагач 1 са 6 дин.:

г.

Милисав Станојловић трг.

ПИРОТ

Повереник г. Ђ. Ничић
директор

Оснивача 15 по 10 дин.:

г. г.:

Илија Д. Берић стар. Окр. Пиротско
Војин Ћирковић трг. и нар. посл
Ђорђе И. Ничић директор гимназије
Лаза С. Николић окружни благајник
Миленко Чабрић окружни секретар
Светислав Р. Х. Ристић полиц. ком.
Сава Драгановић окружни шумар
Милош Велимировић свештеник
Милош Тодоровић порезник
Јован Ничић званичник
Анта Мишковић обућар
Петар Огњановић учитељ **Завој.**
Васа Даниловић предавач
Јелена Јов. Димитријевића кап.
Васа Павловић телегр.

Улагача 4 по 6 дин.

г. г.:

Тодор М. Аранђеловић помоћ. благ.
Војислав Грујић званичник благајне
Михаило Грбић учитељ **В. Бољинци**
Школа у В. Бољинцима

Повереник г. Панта Дробњак

Оснивача 4 по 10 дин.

г. г.:

Велимир Милојковић пред. прв. суда
Илија Драгутиновић судија
Мијаило Матијевић чинов. у оставци
Панта Дробњак пређ. нач. окружни

Повереник г. Светозар Вучевић учитељ

Оснивача 5 по 10 дин.

г. г.:

Димитрије Мијалковић учит. **Суводол**
Стеван Докић пол. чин.
Пера Крстић учитељ **Чинигл.**
Крста Јовановић учитељ **Расница**
Коста Николић свр. ђак уч. школе

Поверен. г. Мијаило Милошевић учитељ

Улагача 8 по 6 дин.

г. г.:

Јован Петровић учит. **Бабушница**
Димитрије Поповић учит **Љубеpaжда**
Јован Ст. Поповић учит. **Црна Трава**
Даринка Тодоровићева уч. **Дед. Бара**
Тодор Миленковић учит. « «
Стојан Аранђеловић « **Крушевица**
Павле Красић телеграф. **Власотинци**
Настас Марковић пис. оп. «

ПОДГОРИЦА (ЦРНА ГОРА)

Уписани код управе Пјев. Друж. Бранка

Оснивача 4 по 10 дин. у зл.

г. г.:

Управа Пјев. Дружине «Бранко»
Захарија Гвозденовић
Лука Пиштељић
Арсо Лукачевић

Улагача 7 по 6 дин.

г. г.:

Спасо Гвозденовић трговац
Ђоле Гвозденовић секр. окр. суда
Никола Радовановић учитељ
Божо Бељевић трговац
Нешо Станић секр. финансије
Илија Мартиновић трговац
Саво Чубрановић «

ПОДУНАВСКИ ОКРУГ

Поверен. г. Таса Вукосављевић посл.

Оснивача 9 по 10 дин.

г. г.:

Тома Миленковић срески начелник
Алекса Тодић срески писар
Младен Мајсторовић пр. оп. **Ропоч.**
Тоша Терзић порезник
Радисав Ацовић економ **Пружатов.**
Илија Милосављевић учит. **Стојник**
Љуба Николић мех. **Сопот**
Стева Милошевић писар **Неменик.**
Милутин Жарковић кмет **Ропочево**

ПОЖАРЕВАЦ

Повереник г. Коста Петровић професор

Оснивача 66 по 10 дин.:

г. г.:

Слава Живковић трговац
Михаило Ђ. Петровић трговац
Стева Максимовић адвокат
Михаило Костић књижар и штампар
Михаило Стевановић учитељ
Јанићије Поповић директор гимназ.
Јован С. Јовановић пред. општине
Миша Јовановић адвокат
Живко Ивановић окр. прота
Живко Лазаревић трговац
Илија Бранковић адвокат

Димитрије Ж. Ђурић трговац
Пера Живковић кројач
Стева Радовановић трговац
Светозар Ђурић трговац
Рудолф Бан апотекар
Јован П. Јеличић окр. начелник
Милан Стојадиновић секр. окр. одб.
Јеврем Јовановић-Касидолац трговац
Стојан Рибарац адвокат
Мита Манојловић општ. лекар
Светолик Поповић инжињер
Милан Ив. Живковић трг.
Давид Анаф «
Теофило Максимовић адвокат
Тома К. Николајевић чин. Мин. Прив.
Ђорђе Димитријевић трговац
Никола Таушановић упр. каз. завода
Михаило Цветковић учитељ
Илија Гојковић «
Каравиљка Мијалковићева учитељица
Анђелија Спајићева «
Анастасија Драгићевићка «
Димитрије Димитријевић фотограф
Светолик Бркић судија
Никола А Јовановић трговац
Настас Антоновић судија
Ђорђе Берисављевић адвокат
Мита Војиновић књиг. штедионице
Лазар Петровић-Бура трг.
Милева Стојиљковићева над. ж. к. з.
Никола Т. Јовановић трговац
Јевта Стевановић инжињер
Коста Вукомановић секр. оп. суда
Миленко Турудић предавач
Милован К. Трифуновић трговац
Ивко Ивковић судија
Ана Ебштајин
Станојло Вукчевић лекар
Коста Петровић професор
Владимир Петровић трговац
Д-р Сава Димитријевић ок. лек. у п.
Сима Несторовић трговац **В. Црнић**
Драгољуб П. Николајевић инжињер
Јелена Томићева учитељица **Шапини**
Раденко Анђелковић свешт **Божевац**
Учитељско Удружење у Пожаревцу
Коста Јездић адвокат
Стеван Божовић судија
Павле Петровић «
Павле Поповић «

Алекса Стојковић пеш. мајор
Светозар Перић трговац
Пожаревачка Основна Школа
Д-р Јулије Петико општ. лекар
Милорад Павловић трговац **Београд**

Улагача 42 по 6 дин.

г. г.:

Антоније Кимпановић учитељ
Љубомир Тодоровић «
Ћирија Николић трговац
Јоца С. Јовановић «
Велимир Бујдић «
Алекса Димитријевић учитељ
Милош Мирковић терзија
Никола Нешић кројач
Милош Стојановић трговац
Милош Бабић «
Станко П. Савић «
Милутин Д. Јовановић трг. помоћ.
Стева Миловановић трговац
Стева Шајиновић «
Војислав Вуловић предавач
Љубомир Стевановић предавач
Драгутин Поповић трговац
Димитрије А. Протић «
Добросав Лазаревић «
Ник. Л. Стевановић «
Никола Јовановић учитељ
Радивоје Мајсторовић рач. каз. зав.
Никола Ракић предавач
Лазар Милосављевић трговац
Јела Стојадиновићева учитељица
Јелена Петровићева «
Персида Младеновићка «
Ружица Марковићка «
Никола С. Златковић трговац
Сава Обрадовић писар суда
Илија Ђорђевић « «
Никола Цветковић пеш. потпуковник
Сима Дукић пеш. капетан
Алекса Радовић коњич. капетан
Антоније Милошевић пеш. поруч.
Никола Николић « «
Арса Вељковић пенз.
Милован Калафатовић пеш. подпор.
Исидор Стојановић пис. суда
Љубомир Радовановић учит. **Божевац**
Димитрије Ђорђевић пензионар
Стеван Карарадовановић рачун .суда

Повереник г. Рад. Кандић
предавач

Оснивача 7 по 10 дин.

г. г.:

Мелентије игуман ман. Горњака
Арсеније Стојиловић свеш. **Ор.**
Школа у селу Добрњи
Школа у Дубачкој
Велислав Илић учитељ **Забрђе**
Радован Кандић предавач
Светозар Бранковић свешт. **Влаш. До**

Улагача 5 по 6 дин.

г. г.:

Стеван Добричнић учитељ **Добрња**
Владимир Илић тежак «
Сава Добросављевић учит. **Вит.**
Алекса К. Младеновић учит. **Бистрица**
Сима Милстић свештеник **Стамн.**

Повереник г. Васа Н. Петровић
професор

Оснивача 9 по 10 дин.

г. г.:

Васа Н. Петровић професор
Ракиначка Основна Школа
Милан Радивојевић свешт. **Кушиљево**
Радивој Радивојевић трг. «
Персида Стојковићева учит. «
Јеремија Обреновић ср. пис. **Жабар.**
Ранко Милутиновић св. ђ. р. «
Љуба Величковић благајник
«Развитак» ђачка гимназ. дружина

Улагача 4 по 6 дин.:

г. г.:

Хранислав Лазаревић учит. **Ливадица**
Коста Девић свештеник
Милорад Вујанац учитељ **Дрмна**
Димитр. Богдановић учит. **Дубравица**

Повереник г. Илија Вукићевић
професор

Оснивача 2 по 10 дин.

г. г.:

Ђорђе Тршић учитељ **Касидо**
Живко Јовановић учитељ **Шап.**

Улагача 20 по 6 дин.

г. г.:

Милија Ерић општ. писар **Смољинац**
Алекса Нешић економ **Велико Село**
Јова Десимировић свешт. **Мали Црнић**
Светозар Ђукић свештеник **Батуш.**
Повак Лекић учитељ **Велико Село**
Станојло Богићевић **Топоница**
Гавра Стојадиновић механ. **Топоница**
Стојило Јовановић оп. пис. «
Пера Нешић учитељ **Лучица**
Љубомир Протић ђак гимназ.
Петар Петковић општ. писар **Лучица**
Михаило Живојиновић пред. оп. «
Аксентије Радојковић **Пругово**
Јефта Поповић учитељ **Драговац**
Живан Средојевић учитељ **Живица**
Владимир Поповић учитељ **Батовац**
Никола Пантелић « **Смољинац**
Мига Филиповић тежак **Кленовник**
Драгутин Марковић учитељ **Бар.**
Јеврем Бањић « «

ПОЖЕГА

Оснивача 2 по 10 дин.

г. г.:

Димитрије Кандић трговац
Коста Милић трговац

ПОЉНА

Оснивача 3 по 10 дин.

г. г.:

Андра Параћанин трг.
« « « зајед. шк. у **М.**
Тодор Бушетић учитељ

ПОЦЕРСКИ СРЕЗ

Уписани код г. Анте Љотића
ср. капет.

Улагача 4 по 6 дин.

г. г.:

Анта Љотић срески капетан
Никола Јовановић срески писар
Влајко Караматић « «
Тихомиљ Денић « «

ПРОКУПЉЕ

Повереник г. Ђорђе Поповић
благ. Окр. Топл.

Оснивача 38 по 10 дин.

г. г.:

Јоксим Јоксимовић нач. окр. топ.
Веселин Агатоновић « ср. добрич.
Д-р Ђура Гаврић окружни лекар
Јован Самокресовић секр. окр. одб.
Гаврило Суботић окружни инжињер
Ђорђе М. Поповић окр. благајник
Мика Стојиљковић писар ср. добрич.
Михаило Јовановић учитељ
Јован Шаранац трговац
Сибин Максимовић «
Стојан Данчевић «
Петар Локошница «
Ђорђе Брзаковић апотекар
Милан Тодоровић прак. начелства
Станоје Миленковић нач. ср. косан.
Леонида Пантазис лекар « «
Димитрије Петровић пис. « «
Љубомир Јосифовић « « «
Свет. Милутиновић « « «
Рајко Мићић учитељ **Куршумлија**
Танасије Протић учит. «
Јован Миљковић пред. општ. куршум.
Јосиф Студић цар. царин. топличке
Милутин Сарић подинж. окр. топл.
Миладин Јовановић економ **Врања**
Михаило Радовановић порез. ср. кос.
Ђорђе П. Шалавардић пред. прв. суда
Владимир Стојановић окр. начелник
Јован Аврамовић окр. инжињер
Франц Гец окр, мар. лекар
Светозар Огњановић пређ. ср. писар
Акекса Цветковић срески начелник
Ђорђе Пеливановић трговац
Браћа Анђелковић «
Стојан М. Симић поруч.
Алекса Милушић порез.
Јелена А. Симић учит.
Персида Казес « **Куршумлија**

Улагача 4 по 6 дин.

г. г.:

Љубомир Т. Николић пом. окр. благ.
Тодор Стојановић практ. « «
Миладин Јездовић економ окр. бол.
Никола Костић трг. **Куршумлија**

РАЧА (КРАГУЈЕВАЧКА)

Повереник г. Гаврило Ранковић
учитељ

Оснивача 7 по 10 дин.

г. г.:

Поп Коста П. Јовановић
Д-р Младен Михловић лекар
Косара К. Поповићка учитељица
Божа Радовановић срески писар
Илија Ф. Атанацковић књиг. штед.
Одбор Школе Рачанске
Милорад Бресијанац писар срески

РЕКОВАЦ

Повереник г. Милоје Спасић
учитељ

Оснивача 5 по 10 дин.

г. г.:

Милоје Спасић учитељ
Јован Поповић свештеник
Јовица Перић трговац
Симеон « «
Андреја Цветковић трговац

Улагача 3 по 6 дин.

г. г.:

Д. Ристић учитељ
Р. Јовановић сељак
Школа у Секурици

СВИЛАЈЕНАЦ

Повереник г. Јован Митровић
директор

Оснивача 9 по 10 дин.

г. г.:

Црква у Свилајенцу
Живан Михаиловић предавач
Аћим А. Илић свештеник
Никола Поповић прота
Павле Крстић свештеник
Јован Митровић директор
Павле Павловић предавач
Светислав Здравковић
Веселин Петровић руковођа

Улагача 5 по 6 дин.

г. г.:

Коста Ивковић професор
Драгутин В. Буцек
Божидар Јоксимовић учитељ музике
Михаило С. Јовановић пред.
Књижница ученика гимназије

Повереник г. Ђока Ивковић
учитељ

Оснивача 3 по 10 дин.

г. г.:

Драгутин Новаковић учитељ
Димитрије Мелентијевић учитељ
Ђока Ивковић учитељ

Улагача 2 по 6 дин.

г. г.:

Зорка Ђорђевићева учитељица
Богдан Ђуричић учитељ

Повереник г. Никола Тодоровић
професор

Оснивача 9 по 10 дин.

г. г.:

Димитрије Катић народни посланик
Коста Поповић ср. писар
Милан Рашковић « «
Антоније Радивојевић свешт. **Кушиљ.**
Драгомир Илић трговац
Мијушко Тодоровић адвокат
Ресавска Штедионица
Коста Марковић трговац
Ђорђе Ћатић пређ. ср. нач.

Улагач 1 са 6 дин.

г.

Милосав Ђокић св. **В. Попов.**

СМЕДЕРЕВО

Повереник г. Риста Петровић
управ. Смед. Задр.

Оснивача 23 по 10 дин

г. г.:

Пера Максимовић адвокат
Д-р Милан Дамњановић лекар
Милан Балга окр. инж.
Димитрије Поповић комисион
Витомир Герзић благ. задр.
Чедомир Поповић чин. «
Коста Жарковић « «
Влад. Т. Јовановић « «
Јован Банић окр. инж.
Марко Каракашевић инж.
Самуел Азријел трговац
Светозар Станишић секр. окр. одб.
Васа Столић агент дун. друштва
Лазар Стојковић трговац
Илија Марковић «
Смедеревска Задруга
Јован Спасић суд. писар
Станка Ивковићева учит.
Коста Трифуновић
Срећко Милетић

Јован Огњановић каф.
Радосав С. Поповић трг.
Коста « « наред. **Ниш**

Улагача 6 по 6 дин.

г. г.:

Петар Митровић општ. благ.
Љубица Ристићева учит.
Влајко Стојановић «
Даринка Берићева «
Милутин П. Љубиша чин.
Петар Топал-Павловић

Повереник г. Мијаило Шљивић
професор

Оснивача 12 по 10 дин.

г. г.:

Мијаило Ивановић свешт. **Осипаоница**
Лазар Пантелић учитељ **Лозовик**
Груја Павловић свешт. **Сараорци**
Васа Стојковић трговац «
Лаза Јанковић учитељ «
Петар Живковић учитељ **Милошевац**
Светозар Вујичић свешт. «
Марко Лукић трговац «
Божа Живковић учитељ «
Димитрије Глигорић учитељ **Скобаљ**
Мирко Лазаревић учитељ **М. Крсна**
Петар Магазиновић свешт. **Враново**

СОКО-БАЊА

Повереник г. Благоје Илић
учитељ

Оснивача 8 по 10 дин.

г. г.:

Благоје Илић учитељ
Милутин Радуловић учитељ
Драга Грујићева учитељица
Јован М. Јовановић телегр.
Михаило Јеврић учит. **Читлук**
Јован С. Милићевић трг.
Браћа С. Јанковићи «
Димитрије Х. Павловић трг.

СОЛУН (МАКЕДОНИЈА)

Оснивача 5 по 10 дин.

г. г.:

Т. Поповић
Д. «
Н. Кораћ
В. Љотић
Р. Огњановић

СОФИЈА (БУГАРСКА)

Оснивач 1 са 10 дин.

г.

Петар Стејић срп. кон.

СТАЛАЋ

Оснивач 1 са 10 дин.

г.

Вукашин Жижић учитељ

ТОПЧИДЕР

Повереник г. Мирко Миљковић
управ. Топчидера

Оснивача 5 по 10 дин.

г. г.:

Маша Димић индустријалац
Мирко Миљковић управ. Топчидера
Вељко Бошковић Србо-Макед. гост.
Милан Петровић зван. упр. топч. екон.
Ђока Марковић апотекар

Улагача 3 по 6 дин.

г. г.:

Аврам Ђорђевић шеф жел. станице
Димитрије Буримчић дир. пчел. в. з.
Јован Антонијевић рач. М. Н. Прив.

УЖИЦЕ

Поверен. г. Јањо Т. Манојловић
професор

Оснивача 11 по 10 дин.

г. г.:

Петар Живковић директор
Лаза Секулић апотекар
Милош Романовић помоћ. апотекар.
Урош Кубуровић предавач
Олга Д. Орловића
Добросав Ружић професор
Светозар Марковић «
Алекса Ђ. Поповић адвок.
Љуба Денић инжињер
Панто Ћукић ученик реалке
Јеремија Вемић жандар. поруч.

Улагача 7 по 6 дин.

г. г.:

Стево Мацура учитељ језика
Јовиша Милојевић благај.
Андрија Станић ученик
Персида Лешчинска
Периша Савић предуз.
Јоксим Мићић судија
Љубомир Бирговић професор

Повереник г. Вуле Вукотић
окр. начелник

Оснивача 40 по 10 дин.

г. г.:

Вуле Вукотић окружни начелник
Димитрије Ђорђевић ср. нач.
Новак Милошевић свешт. **Сјеча Река**
Јевта Симеуновић срески изасланик
Раде Крајинић порезник
Сава Стевановић писар
Божидар Петровић «
Милош Поповић свешт. **Брајков.**
Лазар Т. Чолић « **Дренов.**
Богдан Караклајић « **Косер.**
Лаза Ј. Поповић « **Субјел.**
Гвозден Јовановић учит. **Сјеча Река**
Саватије Грбић учитељ **Косер.**
Светозар Стевановић пред. **Субјел.**
Војислав Радојевић општ. пис.
Недељко Николић механџија **Косер.**
Владислав Лазић трговац «
Сима Ђурић свештеник **Сјеча Река**
Јаков Јојић општ. пред. **Ивањица**
Д-р Давид Розенберг лекар
Арсеније Прокопијевић пом. **Ивањица**
Вељко Танкосић свештеник **Добрача**
Милош Николић истражни судија
« Петровић трговац **Ивањица**
Милован Сокић механџија «
Милован Митровић срески писар
Светолик Нешић « «
Радослав Поповић телегр.
Сава Лазаревић срески нач.
Урош Грабовац ср. начелник
Сретен Поповић « «
Мијаило Милошевић срески писар
Радисав Митровић трговац **Б. Башта**
Антоније Вујичић свешт. « «
Персида Николићка учит. « «
Лазар Јовановић трг. **Рогалица**
Теоф. Вукашиновић оп. пр. **Костојев.**
Велизар М. Поповић држав. шумар
Драгутин Костић подназор. дувана
Лука М. Поповић свешт. **Б. Башта**

ЦАРИГРАД

Оснивача 2 по 10 дин.

г. г.:

Митар Бакић заступник Црне Горе
Коста Групчевић

Улагача 2 по 6 дин.

г. г.:

Д. С. Чохаџић аташе срп. послан.
Милојко Веселиновић

ЦЕТИЊЕ (ЦРНА ГОРА)

Повереник г. Павле Поповић
професор

Оснивача 69 по 10 дин. у зл.

г. г.

Гавро Вуковић мин. спољ. послова
Нико Матановић министар финансије
Томаш Вуковић управ. Вас. Нах.
Цетињска Читаоница
Лазар Мијушковић руд. инж.
Д-р Ђуро Кустодић кнежев лекар
Д-р Л. Томановић уред. «Гл. Црног.»
Д-р Петар Миљанић шеф санитета
Павле Поповић професор
Митар Мартиновић ком. и сек.
Нико Татар секр. мин. унутр. дела
Саво Радоњић секретар Велик. Суда
Радоје Рагановић главни благајник
Милутин Вукотић орд. офиц. кнежев
Стеван Матановић команд.
Нико Кусовац «
Јанко Вукотић ком. перјан.
Божо Новаковић пред. општине
Јевто Петковић секр. мин.
Милош Драгић гл. факт. штам.
Шако Филиповић чин. тел. штац.
Павле Вујсић писар Великог Суда
Крсто Ненезић учитељ
Митрофан митрополит
Илија Пламенац војвода
Михаило Церовић архимандрит
Ф. Радичевић секретар митроп.
Мих. Дожић игуман ман. морачког
Ј. Љепева упр. г., бог. и уч. шк.
Ђ. Поповић глав. школ. надзорник
Саво Радуловић секр. Вар. Управе
Јован Томовић трговац
Васо Ипер «
Гимназ., богосл. и учит. школа
Цетињска Основна Школа
Васо Радуловић трговац **Подгорица**
Никола Вукотић ученик гимназије
Алекса Мартиновић учен. «
Иво Ђоновић упр. Вој. Рад. **Ријека**
Павле Пламенац ађ. пр. бр. **Вир-Пазар**
Крсто Мартиновић техничар
Вуко Пејовић «
Василије Ђиновски жив. **Подгорица**
Јован Сундечић протојереј
Стево Шпадијер капетан
Ђуро Мартиновић гимназ.
Станко Б. Марковић учит. **Подгорица**
Поп Јоко Гојнић **Вир-Пазар**
Лука Јовановић уч. « «
Командир М. Лекић « «
Славко Ђурковић ађут. Њег. Вис.
Мираш Вукић учитељ **Бар**
Софија Петровна Мертваго уп. Ђ. Ин.
Ђевојачки Институт Царице Марије
Филип Јерговић упр. **Подгорица**
Обрен Никовић капет.
Илија Бојовић ађут. бригаде
Браћа Марићи трговци **Колашин**
Васиљ Дабановић капет. финан. **Бар**
Војвода Ђуро Церовић пред.
Мило Ковачевић настав. гимназије
Никола Митровић економ и учитељ
Владимир Ристић орд. оф. Њ. В. К. Н.
Петар Вукмировић капетан **Бар**
Милика Војводић капетан **Колаш**
Војвода Симо Поповић уп. **Улцињ**
Д-р С. Огњеновић лекар **Никшић**
Василије Вукотић свештеник **Бар**
Машан Божовић бр. ађ. **Подгорица**

Улагача 50 по 6 дин. у зл.

г. г.:

Вуко Вулетић трговац
Јово Дреч апотекар
Лопичић прото
Марко Иванишевић књижар
Ристо Сточанин Таминџић трговац
Мићо Баровић трговац
Јован Голубовић «
Нико Виторовић обућар
Јово Герун терзија
Перо Поповић економ Данил. Болн.
Ристо Поповић учитељ
Јован Пешић «
Перо Калуђеровић учитељ
« Мартиновић «
Јован Вукосављевић «
Јован Лековић «
Стеван Бојовић «
Илија Јовићевић «
Марко Вујачић « **Вир-Пазар**

Видо Л. Иванишевић
Ђуро Перовић чин. штамп.
Митар Вукчевић учитељ **Грац**
Ристо Марковић « **Подгорица**
Лазар Јовановић « «
Ђуро Радуновић « **Грац**
Лазо Божовић « **Спуж**
Божо Велашевић « **Данилов Град**
Токо Ђуровић заст. упр. «
Шпиро Калуђеровић учитељ **Никшић**
Андрија Гађеновић управник **Бар**
Ђуро Врбица
Видак Пејовић учитељ **Подгорица**
Јован Јовићевић п. т. ч. «
Барј. Стев. Рајичковић сек. «
Јован Љумовић трговац **Вир-Пазар**
Вуле Булатовић окр. кап. **Колашин**
Сава Лазаревић официр «
Ново Симоновић
Јошо Ф. Иванишевић
Петко Пајовић трговац **Никшић**
Илија Л. Мартиновић гимн.
Јово Меденица перјаник **Колашин**
Павле Шундић « **Никшић**
Лабуд Лекић **Вир**
Мићо Ивовић «
Благоје Ковачевић **Никшић**
Крсто Бојић пис. **Колашин**
Филип Ковачевић професор
Читаоница у Колашину
Милош Крушка официр **Никшић**

Улагача 2 по 3 фор.

г. г.:

Илија Хајдуковић упр. Вој. Лаб.
Марко Томашевић слагач штамп.

ЧАЧАК

Повереник г. Васа Филиповић
директор

Оснивача 5 по 10 дин.

г. г.:

Васа Филиповић директор
Риста Николић професор
Рака Тиј нић судија
Мијаило Стојадиновић судија
Милојко Белопавлић трговац

ШАБАЦ

Повереник г. Вит. Младеновић
директор

Оснивача 39 по 10 дин.

г. г.:

Мијаило Милојевић свешт. **Охрид**
Урош Палеташевић учитељ «
Витомир Младеновић директор
Сретен Узуновић ђак гимназ.
Д-р Јован А. Алексић срески лекар
Алекса Милојковић секр. окр. одб.
Никола Савић професор
Емило Мужа учитељ језика
Радован Јовановић професор
Ђока Куртовић
Никола Величковић ђак гимн.
Д-р Спиридоновић лекар
Михаило Росић царинар
Андрија Струнцић рачунов. општине
Момчило Маринковић ученик гимн.
Јоца Ж. Јовановић трг.
Павле Софрић професор
Јова Алексић марв. лекар
Милица Првуловићева учитељица
Никола Мирковић књиговођа
Коста Срећковић поруч.
Петар Бабић капетан
Глиша Стојићевић управник соларе
Милан Орељ ученик гимн.
Димитрије Н. Крсмановић трговац
Драгутин Спасојевић трг.
Влада М. Јовановић проф.
Милорад Деспотовић судија
Драгомир Петровић судски писар
Јован Нонић предавач
Коста Куртовић учитељ језика
Аца Пржић учит. црт.
Станко Јовановић трг.
Петар Лелековић ц ринар
Никола Вуковић ђвк гимн.
Милан Дукић пред.
Светислав Купка ђак гим.

Душан Тодоровић ђак гим.
Љубомир Марковић писар прв. суда

Улагача 2 по 6 дин.

г. г.:

Риста Василић учитељ **Накучани**
Наука — дружина ђака гимназије

Повереник г. Стојан Марковић
дир. у пенз.

Оснивача 15 по 10 дин.

г. г.:

Драгутин Поповић економ
Ђока Арамбашић трг.
Пера Х. Поповић апотек.
Иван П. Даниловић трг.
Сима Ђ. Топузовић «
Милан М. Петровић обућар
Димитрије Гановић трговац
Миша Јосимовић «
Лазар Павловић «
Милан Т. Јовановић «
Илија Паранос «
Јоца Јуришић «
Милан Лекић «
Јоца Апић колар
Вучко Поповић учитељ

Повереник г. Никола Гачић
суд. писар

Оснивача 11 по 10 дин.

г. г.:

Марко К. Ђорђевић пред. прв. суда
Димитрије В. Божић суд.
Петар М. Симић суд.
Илија С. Радуловић трг.
Алекса Фотић адвокат
Мијаило Полићевић адв.
Браћа Ј. Илићи трг.
Мијаило Матић адвокат
Влада Милићевић трг.
Љубомир Станојевић адв.
Милош Радојковић трг.

ЋУПРИЈА

Повер. г. Ан. Ж. Радосављевић
окр. благ.

Оснивача 7 по 10 дин.

г. г.:

Милосав Тодоровић секр. окр. одб.
Живојин Пандуровић адв.
Ан. Радосављевић
Стеван Сибер окр. физикус
Антоније Коблицки мар. окр. лекар
Лука Вукомановић
Спаса Младеновић трг. **Коњух**

Улагач 1 са 6 дин.

г.

Димитрије Јанковић каф.

Повереник г. Љуб. М. Протић
предавач

Оснивача 19 по 10 дин.

Школа Белајачка
« у В. Поповићу
« Медвеђска
« Тропоњска
« Дубничка
« Седларска
« Бобовска
Основна школа у Дубљу
« « « Црквенцу

г. г.:

Мијушко Тодоровић адв.
Љубица Кукићка учитељ.
Владислав Кнежевић учит.
Мијаило Мартинац адв.
Петар Марковић писар
Кирило, архимандрит м. **Манасије**
Љубомир Протић предавач **Јагодина**
Никола Ристић трговац
Марко Јовановић **Течић**
Милутин Ф. Поповић прота

Улагача 2 по 6 дин.

г. г.:

Јулка Ђурићка учитељ. **Црквенац**
Божидар Донић учитељ **Нови Аџиб.**

ПРЕТПЛАТНИЦИ НА КЊИГЕ
СРПСКЕ КЊИЖЕВНЕ ЗАДРУГЕ У 1892 ГОД.

АДА (БАЧКА)

Претплатник 1 са 3 фор.

г.

Милош Терзић предузимач грађев.

БЕЛА ЦРКВА (БАНАТ)

Уписани код г. Саве Путника
докрнд

Претплатник 1 са 5 фор.

Српска Читаоничка Задруга

Претплатника 10 по 3 фор.

г. г.:

Петар Балић трг.
Ђура Бранковић свешт.
Аћим Васић чинов.
Никола Кукић инжињер
Димитрије В. Јовановић трг.
Мита Ђ. Нанчић трг.
М. Нешић бележн. из **Злат**
Милан Ј. Путник угост.
Петар П. Путник месар
Сава Трпковић трг.

БЕДНИК (ХРВАТСКА)

Уписани код г. Ј. Воркапића
пароха

Претплатника 4 по 3 фор.

г. г.:

Јован Воркапић парох **Блина**
Милош Божић учитељ «
Стево Красојевић учитељ **Меченчани**
Софро Љубојевић пр. оп. **Моштаница**

БЕНКОВАЦ (ДАЛМАЦИЈА)

Уписан. код г. Јов. Димитровића

Претплатника 15 по 3 фор.:

г. г.:

Поп Лаза Плавши парох
Јово Димитровић трг. посед.
Нико Малешевић « «
Тодор Мијовић « «
Еман. Стојисављевић трг. посед.
Браћа Јурковић « «
Стево Стојисављевић « «
Поп Марко Витас пар. **Бргуда**
Илија Војводић « **Биљане**
Герасим Алавања « **Кулатлагић**
Јово Шарић « **Церања**

Цетар Јокић тежак **Буковић**
Српска Читаоница
Врађ · Катић
Шпиро Јавор

БЕЧ (АУСТРИЈА)

Уписани код г. Ђор. Ђорђевића проф.

Претилатника 12 по 10 дин.

г. г.:

Ђорђе Ђорђевић проф.
Ђока Петковић канд. фил.
Ђока Владисављевић
Мина Вукомановић рођ. Караџић
Ђурђе Васиљевић прав. **Сарајево**
Перо Ивановић докт. мед.
Ћетко Радовић правн.
Ђорђе Х. Нинић професор **Неготин**
Цветко Х. Ристић техничар
Тодор Стефановић Виловски
Лука пл. Бајић трговац
Станојe Л. Станојевић фил.

Претплатника 64 по 6 дин.

г. г.:

Јоца Јовановић медецинар
Драгомир Илић ветеринар
Лазар Атанацковић медец.
Живан Јашић «
Михаило Митровић «
Недо Нешковић «
Живојин Димитријевић тех. **Леобен**
Миливоје Максимовић медец.
Милан Пецић, дрнд медец.
Константин Драганић фил.
Сима Карановић дрнд мед.
Ђорђе Марић медецин.
Чеда Ђурђевић дрнд медец.
Душан Радојчевић правник
Јован Ђурић техничар
Лазар П. Димитријевић медец.
Јован Милошевић трг. пом.
Васо Руварац свр. фил.
Коста Брадваревић медец.
Никола Ковачевић правн.
Иво Трипковић медец.
Јордан Стајић медец.
Никола Човић прав.
Владо Бокоњић ветер.
Ђорђе Ђокић ветерин.
Светислав Андрејевић док. мед.
Спиро Димитријевић мед.
Јарослав Чечелски филос.
Јован Цвијић филозоф
Ђуро Грубор «
Перо Ратковић «
Јован Х. Богдановић док. медец.
Милен Деспотовић медец.
Душан Јовановић «
Михаило Буђевац ветерин.
Андра Ђурашковић «
Никола Драгичевић медец.
Коста Алексић «
Милан М. Стефановић медец.
Милан Димитријевић «
Слободан Рибникар «
Ђорђе Дада «
Јован Радоњић филолог
Милан Р. Миленковић сл. трг. акад.
Васа Ђерић фил.
Бранко Јосифовић
Стеван Петровић слушалац шумар.
Симеун Војиновић « «
Ћамило Кара-Мехмедовић правник
Лазар Зурунић техничар
Стеван Вулпе «
Јован Шиљак учитељ
Сали Али-Чекић «
Стојан Бијелић «
Светислав Терзић ветеринар
Војислав Буђевац стругар
Јован Ивановић мајстор инструмен.
Иван Арновљевић инжињер
Рафајло А Биђерани медецинар
Пера Ђукић «
Душан Стојимировић «
Славко С. Милетић «
Драгутин Вељковић «
Петар Пајић «

Претплатника 4 по 5 фор.

г. г.:

Доброслав Милојковић фил. и маг.
Војислав Суботић докт.
Војислав Кујунџић медец.
Матија Грацић док. права

Претилатника 6 по 3 фор.

г. г.:

Димитрије Мицић докт.
Милан Будисављевић
Петар Пуљевић студ. шум. шк.
Стева Стојковић
J. P.
Јован Метлаш слуш. шум.

БУДИМ-ПЕШТА (УГАРСКА)

Претплатника 5 по 5 фор.

г. г.:

Коста Христић срп. кон.
Коло Младих Срба
Мита Лазаревић телеграф.
Библиотека Текелијанума
Стеван В. Поповић

Уписани код г. Јов. Пивничког прав.

Претплатника 2 по 5 фор.

г. г.:

Милош Завишић
Александар Дунђерски

Претплатника 6 по 3 фор.

г. г.:

Д-р Оскар Ашбот
Веселин Ћисановић
Јован Живојиновић
Ђуро Димовић
Даринка Лончарић
Јевта Стојаковић медец.

БУДВА (ДАЛМАЦИЈА)

Уписани код г. Сил. Ђ. Поповића

Претплатника 5 по 5 фор.

г. г.:

Јово Стевановић др. бележник
Давид Љубиша трг.
Петро Петровић каф.
Јован Вучковић превљар
Ђуро Савов Зеновић посједник

Претплатника 26 по 3 фор.

г. г.:

Поп Јово Микијељ **Грбаљ**
Прото Лазар Давидовић парох
Сава Ћићун пекар
Никола Марић учитељ **Подострог**
Петар Крстов-Рађеновић трг.
Браћа Ђуро и Марко Дабковићи ученици Св. Стев.
Иво Кажањегар трг.
О. Митрофан Поповић јером. **Грбаљ**
Стјепо Лукин Лукетић трг.
Поп Никола Тичић пар. виш. **Грбаљ**
Поп Филип Микијељ « глав. «
Ђуро Милошев Дулетић посј. «
О. Кирил Митровић јерођак.
Браћа Замбелићи трг.
Стеван Срзентић
О. Данило Угриновић јером. праск.
О. Јаков Онић наст. м. **Градиште**
Јоко Вуков Љешевић пос. **Подострог**
Ђорђе Бабић упр. учит.
Филип Тановић парох **Маини**
Нико К. Костовић **Грбаљ**
Василије Поразић арх. Св. Ник. Ман. **Прасков**
Никола Доброводица
Томо Миров Кажашгра
Поп Марко Поповић пар. туд.
Митар Баљак

ВАРАЖДИН (ХРВАТСКА)

Уписани код г. Лаз. Богдановића пароха вараждин.

Претплатника 2 по 5 фор.

г. г.:

Милан Бабић
Владимир Везић

Претплатника 21 по 3 фор.

г. г.:

Васо Босанац
Д-р Ђуро Грубер
Александер Кировић
Милан Херак
Васо Рашуа
Деспот Квргић
Михаило Ђекић
Никола Дракулић
Никола Дивјак
Марија Мандић
Бодан Ђукић
Мито Шупут
Божидар Витас
Ђуро Илић млађи
Јелена Момчиловић
Десанка Ђермановић
Натилија Страјинић
Ружица Штета
Олга Дурман
Јован Вучкић **Кањижа**
Н. Микашиновић

ВЕЛИКИ БЕЧКЕРЕК (БАНАТ)

Уп. код г. Милана Манојловића
срп.учит.

Претплатника 6 по 5 фор.:

г. г.:

Јован Крстић градонач.
Емилија Мунчић Векецки пр. д. ж. з.
Д-р Емил Гаврил адвокат
Д-р Милош Ђорђевић адв.
Паја Ј. Поповић срп. нар. учит.
Српски Учит. Збор у В. Бечкереку

Претплатника 34 по 3 фор.:

г. г.:

Нимфадора Ђорђевић
Жарко Стакић парох
Симеон Никифоровић парох
Светозар Теодоровић « **Р. Ечка**
Александер Каменковић « **Батош**
Ђока Димитријевић сенатор
Љуба Стајић економ
Д-р Светозар Петровић адв.
Д-р Јован Рашковић мед.
Коста Ракић трг. пом.
Младен Винцанов папуџија
Паја Богојевић гостион.
Јован Григоријевић гостион.
Богдан Свирчевић срп. нар. учитељ
Миливој Бугарски « « «
Милан Манојловић « « «
Радивој Ристић уч. трг. школе
Ненад Рајковић чинов.
Тоша Тошић каб нич.
Јустин Манојловић уч. из **Бага**
Јован Петанек парох срп. **Неузина**
Петар Коњевић учит. « «
Љубомир Мирковић бел. «
Мијаило Поповић трг. «
Ђока Михајловић трг. «
Петар С. Николић «
Жива Канурски «
Јелис. Кнежевић учит. «
Софија Микна трг. **Озора**
Воја Алмажан ученик осн. школе
Тома Радојичић баждар
Данило Удицки трговац
Витомир Максимовић учитељ
Богдан Поповић учитељ

ВЕЛИКА ГОРИЦА (ХРВАТСКА)

Претплатник 1 са 3 фор.:

г.

Јанко Бојић кр. оруж. пост. водник

В. ГРЂЕВАЦ (ХРВАТСКА)

Упис. код г. Анаст. Добровића

Претплатника 3 по 5 фор.

г. г.:

Добровић Анастас посједник
Ađага Томо биљежник
Јуришић Урош писар

Преталатника 20 по 3 фор.

г. г.:

Мамић Васо фин. примед.
Бојчић Ђорђе посједник
Бјелан Дмитар финанц. надстражар.
Пантелић Божо „ „ „
Велагић Глишо писар
Броћанац Филип благајник
Јуришић Миле свећеник
Пишчевић Паво посједник
Богић Петар учитељ
Теодоровић Саво свећ. **Барна**
Марковић Јован свећ. **Грубишнопољ**
Синић Јован учитељ »
Цикуша Нико трг. **Писаница**
Недељковић Стево колач. **Писаница**
Богдановић Јоцо благајник **Херцег.**
Жижа Андрија трговац »
Пaић Илија фин. надстражар »
Драгош Јоцо трговац **Зденци**
Наранџић Ђорђе посједник **Ковач.**
Миљановић Јоцо благ. **Рача**

ВИНКОВЦИ (СЛАВОНИЈА)

Уп. код г. др. Ђ. Милашиновића
вар. лекара

Преталатника 11 по 5 фор.

г. г.:

Д-р Ђорђе Милашиновић вар. лек.
Ђорђе Рајић трг.
Милан Пауновић поседник
Српска Винковачка Осн. Школа.
Милан Стојковић кр. порезник
Паја Ковачевић адвокат
А. Ј. Веселиновић великопоседник
Никола Јанковић екопом
Браћа Теодоровић трговци
Глиша Кошчичарић гостионичар
Миливој Трумић штампар

Преталатника 2 по 3 фор.

г. г.:

Ђока Јанковић економ
Васа Поповић бојадисар

ВОЈНИЋ (ХРВАТСКА)

Упис. код г. Стеве Трбуховића
учитеља

Преталатника 6 по 3 фор.

г. г.:

И. Малобабић окр. протопрезв.
Коста Басара општ. бележ.
Радивој Живковић парох
Гаврило Летица учит.
Миле Ђурић учитељ
Никола Новаковић учитељ

ВРАЊЕВО (БАНАТ)

Преталатник 1 са 3 фор.

г.

Јоца Петровић трг.

ВРЛИКА (ДАЛМАЦИЈА)

Уписани код г. Нике Ристовића

Преталатника 15 по 3 фор.

г. г.:

Јосиф Кулишић општ. начел.
О. Корнелије Павасовић свешт.
Дамњан Доброта учен. преп.
Јосо Вуковић обртник
Иво Брешан општ. тај.
Владислав Кулишић посред.
Симо Королија трг. пом.
Божо Бркић брз. чин.
Симо Баћковић општ. редар
Силвестар Боговац наст. ман. Драг.
Манастир Драговић
Прот. Глигор. Станисављевић парох
Васо Максимовић учит. **Кољан.**
Анте Фрањић писар
Миће Милаш глав. цетин.

БРШАЦ БАНАТ

Упис. код г. Светоз. Брашована

[illegible] учитеља

Претплатници [illegible] по [illegible] фор.

Г. Г.:

Е[illegible]ија [illegible] Милетића [illegible]
Нико Мандукић [illegible] бележ.
Јоца [illegible]ић трг.
Мита Матејић [illegible]
Божа [illegible]ић [illegible]
Коста [illegible]ић [illegible]
Бора [illegible]ић [illegible]
Јоца [illegible]ић [illegible]
Срп. Прав. Цр. Општ.
[illegible] Читаоница

Претплатници [illegible] по [illegible] фор.

Г. Г.:

У[illegible] [illegible] Ми[illegible]
С[illegible] [illegible]ић [illegible]
Д-р [illegible] [illegible]ић [illegible]
Јоца [illegible] [illegible]ић тр.
Стеван [illegible] [illegible]
Мила [illegible] [illegible]ић тр.
Коста Ма[illegible]ић
Нико [illegible]ић
Вас[illegible] [illegible]ић
Мила [illegible]-[illegible]ић [illegible]
Јоца [illegible] тр.
Јо[illegible] М[illegible]ић [illegible]
Бора [illegible]ић
Ен[illegible] Михаи[illegible] [illegible]
Коста Ма[illegible]ић [illegible]
Бранко [illegible]ић тр.
Мила [illegible] [illegible]
Ана [illegible] тр.
Ве[illegible] [illegible]-[illegible]ић тр.
Кос[illegible] [illegible] [illegible]
Пера [illegible] [illegible]
Сте[illegible] [illegible] тр. [illegible]
Мита Ма[illegible] [illegible]
Коста [illegible] [illegible]
Ана [illegible] [illegible]
Вас[illegible] [illegible] [illegible]
Гига [illegible] [illegible]
Нико [illegible] тр.
Јо[illegible] [illegible]-[illegible] тр.
Божа Андре[illegible] [illegible]

Нико [illegible] [illegible]
Јо[illegible] [illegible] тр.
Божа [illegible] [illegible]
Светозар [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible]
Мара [illegible] [illegible]
Коста Ми[illegible]ић
Андрија [illegible] [illegible]
Божа [illegible]ић [illegible]
Пера [illegible]ић [illegible]
Лаза [illegible] [illegible]
Александар [illegible] тр.
А[illegible] [illegible] [illegible]
Жив[illegible] [illegible] [illegible]
Пера Ма[illegible] [illegible]
Коста Ми[illegible] [illegible]
Коста [illegible] [illegible]
Пера А[illegible] тр.
Нико [illegible]ић
Јо[illegible] Андре[illegible] [illegible]
Вас[illegible] [illegible]ић тр.
Мила [illegible] [illegible]
Вас[illegible] [illegible] [illegible]
Јо[illegible] [illegible] [illegible]
Т[illegible] [illegible] тр.
А[illegible] А[illegible]
Стеван [illegible] [illegible]
Јо[illegible] [illegible] [illegible] **Уд[illegible]**
Јо[illegible] [illegible] тр. **[illegible]**
С[illegible] [illegible] [illegible]
Н[illegible] [illegible] [illegible]
Е[illegible] [illegible]
Божа [illegible] тр.
Светозар [illegible] [illegible]
Јоца [illegible] [illegible]
Мила [illegible] [illegible]
Љубомир [illegible] [illegible] **Уд[illegible]**
Јо[illegible] [illegible] тр.
В[illegible] Ми[illegible] тр.
П[illegible] [illegible] [illegible]
Божа [illegible] [illegible]

[illegible] СРЕМ

Уп. код г. Љубомира Михаиловића

Претплатници [illegible] по 3 фор.

Г. Г.:

Александар П[illegible]
Ра[illegible] П[illegible]

Жарко Станић
Јован Поповић
Тоша Николић
Српска Прав. Цркв. Општ.
Милош Ланцом

Претплатника 27 по 3 фор.

г. г.:

Петар Бачановић
Гига Војиновић
Матија Милинковић
Војислав Паланчанин
Сава П. Лазић
Стеван Гргуров
Жарко Дробац
Сара Вукајловић
Тоша Илић
Максим Станишић
Петар Станишић
Миша Богић
Адам Јосић
Гавра Вујић
Марко Суботић
Д-р Александар Рогулић
Васа Лукић
Александар Паремац
Сима Тепић
Зорка Татомировић
Олга Михајловић
Васа Стојановић
Јоца Бановић
Павле Дамњановић
Тоша Врачарић
Мирко Булић из **Бурова**
Тадија Сретчћ

ГОРЊИ КОВИЉ (БАЧКА)

Уп. код г. Свет. Гавриловића
пароха

Претплатника 5 по 3 фор.

г. г.:

Црквена Књижица
Школска » »
Душан Димић учит. » »
Павле С. Гавриловић гимн.
Мита Игњатовић трг. **С. Сланк.**

ГОСПИЋ (ХРВАТСКА)

Уписани код г. Данила Димића
трг.

Претплатника 37 по 3 фор.

г. г.:

Жарко Вукојевац
Васо Шијан
Стеван Димић
Ђорђе Димић
Манојло Домен
Мита Орлић
Милан Иванчевић
Српска Читаоница
Никола Радаковић
Коста Ристовић
Тома Пејиновић
Пера Крајиновић
Никола Орлић
Јово Станић
Петар Јерковић
Ђуро Медаковић
Милош Лалић
Милан Тркула
Петар Павковић
Јован Бањанин
Владимир Бућан
Мане Трбојевић
Јован Половина
Стево Косановић
Исак Димић
Петар Шкундрић
Михаило Димовић
Миле Цепидлак
Дане Дејановић
Никола Вукановић
Миле Оклубџија
Раде Неранџић
Никола Цигановић
Миланко Борић
Вукашин Дјаковић
Сава Борић
Пеко Станић

ГОЛУБИНЦИ (СРЕМ)

Унис. код г. Дам. Прерадовића
пароха

Преттлатника 3 по 5 фор.

г. г.:

Дамјан Прерадовић парох
Бошко Свет Николајевића
Ђока Панаотовић економ

Преттлатника 13 по 3 фор.

г. г.:

Д-р П. Марјановић опш. леч.
Бож. Станковић опш. бел.
Дим. Прелић општ. начелник
Дим. Драгаш трговац
Никола Магарешевић трг.
Теодор Милошевић опш. благ.
Лука Станисављевић књиг.
Светозар Костић трговац
Милош Станковић абаџија
М. Живановић овврховодитељ
Владимир Видовић земљодел.
Куз. Прерадови ћурчија **Ст. Бановци**
Ђорђе Прерадовић учитељ **Путинци**

ГОРЊИ КАРЛОВАЦ (ХРВАТСКА)

Уписани код г. Манојла Грбића
проте

Претплатника 13 по 5 фор.

г. г.:

Српска Општина
Манојло Грбић прота
Никола Живковић прота
Владан Арсенијевић
Петар Радуновић
Марија Прица
Чеда Милићевић
Максим Свилар
Никола Шумоња
Душан Сљепчевић
Милутин Вукелић
Васа Бањанин свештеник
Браћа Барако

Претплатника 5 по 3 фор.

г. г.:

Филип Купрешанин кројач
Меланија Глибоњска
Ђорђе Глибоњски
Јоцо Ивковић гимназист
Мане Косановић

ГРАЦ (ШТАЈЕРСКА)

Уп. код г. Мише К. Мијаиловића
студ. медецине

Претплатника 5 по 5 фор.

г. г.:

Србадија Срп. Акад. Књиж. Друштво
Миша К. Михаиловић студ. медецине
Ристо Јеремић « «
Никола Шпикула « фарм.
Душан Хорват маг. фармације

Претплатника 19 по 3 фор.

г. г.:

Ристо Божић правник
Милан Белкић докт мед.
Михаило Вакети студ. мед.
Душан Гузина « «
Дамњан Ђокић « «
Војислав Ж. Ђорђевић докт мед.
Драгољуб П. « « «
Милан Јојкић студ. медец.
Мавро Меркадић студ. фарм.
Александар Љ. Митровић дрнд права
Димитрије Николић « «
Васо Петровић студ. права
Јово Јеремић трг **Фоча**
Ђорђе Х. Вуковић трг. **Фоча**
Алеска Новић
Јован Васић слуш. фил.
Ђорђе Бошковић дрнд. права
Драгомир Мијатовић ђак трг. акад.
Богољуб Петровић дрнд. права

ДАРУВАР (СЛАВОНИЈА)

Упис. код г. Косте Драгосавца
учитеља

Претплатника 8 по 3 фор.

г. г.:

Коста Јовановић посјед.
Саво Секулић учитељ
Милан Скорупан правник
Стојан Зајелац свештеник
Светозар Драгичевић трговац
Исидор Добровић посједник
Ђоко Протић млинар
Петар Зукановић биљежник

ДАЉ (СЛАВОНИЈА)

Уписани код г. Пан. Масларића

Претплатника 9 по 3 фор.

г. г.:

А. Миланковић и син трг.
Анта Милић трг.
Паја Декан «
Михаил Велендерић парох **Бело Брдо**
Спасоје Дедић учит.
Моша Коларић свирац
Тоша Миланковић економ
Милан Карановић начел.
Ђока Маринковић

ДОЛОВО (БАНАТ)

Претплатник 1 са 5 фор.

г.

Лаза Фука трг.

Претплатник 1 са 3 фор.

г.

Миле Новаковић учитељ

ДУБРОВНИК (ДАЛМАЦИЈА)

Уписани код г. Јована Бућина
пароха

Претплатника 2 по 5 фор.

г. г.:

Народна Штионица
Јеромонах Никанор Дутиновић

Претплатника 121 по 3 фор.

г. г.:

Нико Бошковић за једног срп. ђака
Тошовић Гаврил
Марић Никола
Вердовић Јован
Лазаревић Филип
Ћеловић Томо
Проф. Кушар Марцел
« Матијевић Нико
« Царевић Јосиф
Д-р Матијевић Влахо
« Негрини Ђуро
« Лепеш Нико
Мајић Филип
Цулић Божо
Панић Јово
Томановић Марија
Пилато Божо
Хопе Божо
« «
Проф. Јани Рафо
Вулетић Саво
Гојковић Нико
Тројановић Стево
Станишић Марко
Вашић Душан
Симињати Матеј
Свилокоси Винко
Перовић Цвјетко
Верберовић браћа
Бојановић Вуко
Милишић Михаил
Бућин Јован, парох
Томашевић Марко
Банац Петар
Кнежевић Стеван
Ветнер Јосиф
Визало пл. Фрањо

Книго Иво
Јелић браћа
Свилокос Перо
Д-р Гради Балдо
Јуришин Иво
Гаљуф Бруер Антун
Бибица Франић
Медар Михаил
Шарић Матеј
Праменко Михаил
Бравачић Стево
Медар Томо
Д-р Пуљези Јеро
Вукановић Ристо
Бабић Никола
Јефтановић Томо
Драјиковић Ђорђе
Српско Пјевачко Друштво Слога
Д-р Папи Михаил
Ђуковић Михаил
Проф. Царић Јуро
Јоб Паско
Рубрицијус Иво
Д-р Пуљези Антун
Јовановић Герасим
Синови Ника Хаџи Вукотића
Бабић Васо
Андрић Јово
Поповић Марко
Путица Јово
Луксије Хуго
Сарака Нико
Кристовић Мито
Феранти Дум Иво
Буронић Урош
Миљановић Саво
Вукосавић Лазар Бошков
Марић Јово
Дрекаловић Ђорђије
Берберовић Богдан
Вукасовић Лазар
Бубало Илија
Управа Српске Мушке Зак. Школе
Гркавац Даница
Герун Јово
Рачета Саво **Будва**
Мирон Панајотовић каплан. **Фијума**
Данил Владетић капетан **Задар**
Илија Рачета **Котор**
Анка Мирковић **Карловац**

Милишић Лука
Иванишевић Богдан
Вучетић проф. Антун
Поточњак Мирко правник
Шаренац Стеван
Уцовић Нико
Радулић Нико
Д-р Павле Лучић
Д-р Валтазар Богишић
Иванишевић Александра
Иванишевић Ђуро
Дучић Јевто
Адамовић Вицко
Зоре Луко надзорник
Тиквица Симо
Столић Стеван
Тадић Лазар за Н. Н. **Корчул**
Вид Вулетић Вукасовић «
Дежуловић Мијо «
Харловић Матеј М. «
Цурић Јанко «
Зечевић Ђуро «
Николић Емануил
Врчевић Стево
Бона маркиз Лука
Сухор Антун
Прислић Нико
Алексић Ђорђе
Шкрабо Антун
Пасарић Иво
Фоукус Емил
Фоге Антун
Пасарић Антун
Фабрис Антун

ДУБИЦА (ХРВАТСКА)

Преплатника 2 по 3 фор.

г. г.:

Никол Ножинић српски учитељ
Милош Исајић трговац

ДРНИШ (ДАЛМАЦИЈА)

Претилатника 3 по 3 фор.

г. г.:

Поп Јаков Вуковић **Каљане**
Владимир Вуковић парох **Кричак**
Владис. Лабош гр. кат. викач «

ЕРДУТ (СЛАВОНИЈА)

Претилатника 1 са 3 фор.

г.

Гедеон И. Бурдеља админ. парох

ЕРДЕВИК (СРЕМ)

Упис. код г. П. Марковића
професора

Претилатника 2 по 3 фор.

г. г.:

Стеван Бећаревић парох **Бингула**
Марко Пешић трг. «

ЗАДАР (ДАЛМАЦИЈА)

Уписани код г. Марка Цара

Претилатника 3 по 5 фор.

г. г.:

Доситеј Јовић архим.
Серафим Калик проф.
Владимир Вит Симић

Претилатника 31 по 3 фор.

г. г.:

Кирил Жежељ прота
Михаило Драголовић свешт.
Никола Ракетић проф.
Ђорђе Обрадовић трг.
Петар Петрановић
Михаило Катурић проф.
Ђуро Поповић свешт.
Ђорђе Конте Војиновић
Стево Маргетић проф.
Душан Баљак адвокат
Нико Маргетић кап.
Анта Мацура поп
Винко Јакша
Српска Читаоница
Петар Бућић
Д-р Игњатије Бакотић **Спљет**
Л. Билишков из Лукшића **Спљет**
Лаза Тадић домобр. страж. **Корчула**
Никола Русовић богослов
Милош Кончаревић «
Тодор Говедарица «
Никола Бринић «
Јован Цвијетић «
Крсто Тушуп «
Л. Мајсоровић инжињер
Владимир Новаковић вој. добров.
Симо Кнежевић
Милош Кнежевић
Спасенија Кнежевић
Кирил Кундајица
Душан Каровић

Уписани код г. Ћире Королије

Претилатника 12 по 3 фор.

г. г.:

О. Неофит Његуш **Кистањ**
« Невросије Колунџић **Кистањ**
Ћиро Королија «
Максим Вукасовић «
О Нестор Плавша «
Јово Перић «
Јаков Мартић «
Вељко Радуловић «
Шпиро Лалић Симин «
Никола Милошевић Костин «
Велимир Доброта **Смоковић**
О. Прок. Самарџић м. крупа **Обровац**

ЗАГРЕБ (ХРВАТСКА)
Уписани код г. Симе Л. Лазића

Претплатника 25 по 5 фор.

г. г.:

Д-р Никола Радивојевић
Данило Тишма општ. бел. **Д. Лапац**
Милан Баришић срп. пр, пар. **Нарта**
Светозар Добровић трг. **Грђевац В.**
Филип Омчикус трг. **Беловар**
Матија Ђуричић начел. **Фаркашевац**
Стево Авировић благ. «
Ђуро Авировић трговац **Вирје**
Стево Ђорђевић велепос. **Питомача**
Милан Бакић трговац **Беловар**
Милош Мушкиња начелник **Гудовац**
Милут. Булић с. п. прото **Новосељани**
Јован Штековић с. п. прото **Беловар**
Васо Милеуснић трговац **Крижевци**
Нартанска Школа **Нарта**
Коста Јовановић посједник **Даровар**
Јован Драгаш трг. **Зденци Велики**
Миле Херак парох **Писаница Вел.**
Милош Зец уредн. «Народ. Новина»
Никола Милекић инжењер
Светислав Цвијановић књижар. пом.
Милан Станковић бив. подградонач.
Јован барон Живковић умир. подбан
Бранко Јовановић септем. стола сед.
Лазар Руварац септем. стола седмор.

Претплатника 121 по 3 фор.

г. г.:

Д-р Милан Николајевић тај. зем. вл.
Петар Зарић грађев. надз. код брз.
Гавра Трбојевић рачунар. официјал
Јован Милић перовођа
Емил Деметровић прев.
Милан Рајиновић судија
Миле Благојевић брзојавни чиновник
Радивој Ковачевић рачун. официјал
Михаило Димитријевић чл. з. н. поз.
Јелена Поповићка трговкиња
Светозар Вукосављевић трг. књиг.
Бранко Вајић правник
Милан Дробац тргов. кореспондент
Милан Дивјак « «
Алекса Алексић « «
Милош Дракулић прото
Амброзије Павловић срп. пр. парох
Јеладије Петковић умиров. чиновник
Самуило Божић мјерник
Д-р Ђура Ивковић лијечник
Павле Јовановић вл. с. «Српобрана»
Стево Обрадовић админ. «
Игњат Димић члан уредн. «
Светозар Секулић дјел. срп. штамп.
Светозар Торбица трговац
Васо Терзић судија
Димитрије Грујић срп. нар. учитељ
Никола Ћук трговац
Анастас Боцарић сликар
Јово Врховац
Мојо Медић
Љубомир Продановић трговац
Стојан Димић трговачки путник
Душан Богдановић трг. кореспондент
Коста Ђорђевић « «
Лазо Кекић « «
Милош Југовић « «
Марко Петровић « «
Сава Вукановић « «
Никола Савић « «
Васо Пушкар « «
Никола Божић « «
Миле Старчевић « «
Милутин Поповић трг. пут. из Беча
Коста Хаџи правник
Пајо Хаџи финанцијални тајник
Душан Јованић чин. зем. пивнице
Миле Вулетић пошт. брз. чиновник
Душан Вукосављевић философ
Мита Кушевић тајник банског стола
Михаило Јанковић рачунар. официјал
Милан Рогуља професор
Стеван Димић тајнички пристав
Младен Живојновић рачун. чиновн.
Илија Бајић финан. чиновник
Бранко Михајловић слуш. формације
Јован П. Јовановић свешт. **Кобаш**
Стево Авировић трговац **Вирје**
Нинко Вила учит. припр. **Г Карловац**
Сава Поповић оружник **Самобор**
Михаило Кресојевић оруж. **Иванец**
Ђуро Савић град. официјал **Осијек**
Божидар Боровац келнер **Винковци**
Светозар Грубић кот. цр. **Новимар**
Стеван Ивановић свешт. **В. Погањ**

Јанко Милојевић « **Мекињар**
Илија Јанковић трговац **Удбина**
Андрија Медић парох **Сред. Гора**
Лазар Воркапић сл. шум. **Крижевци**
Паја Жегарац « « «
Петар Нешин професор «
Јосип Малковић учитељ **Тројство**
Илија Мућурлија свешт. **Зденци В.**
Јован Херак срп. пр. капел. **Беловар**
Дамјан Поповић учитељ **Пављани**
Димитрије Дешић посједник **Гудовац**
Перо Ивановић учитељ »
Марко Лишчић свешт. **Сјеверин**
Марко Шарчевић учитељ **Подгорци**
Ђуро Шешић општ. биљ. **Капела С.**
Андр. Предраговић пис. **Фаркашевац**
Никола Балота трговац **Беловар**
Милан Вукашиновић учитељ **Болч**
Тошо Силарић шум. вјеж. **Чизма**
Јован Поповић трговац **Д. Мости**
Јован Гачуга учитељ **Беденик**
Нинко Седлар учитељ **Г. Средица**
Данило М. Илић биљежник **Беловар**
Андро Гвозденчевић поднач **Гудовац**
Јован Димић парох **Срп. Капела**
Светозар Младеновић луг. «
Ђуро Шимоновић посједник **Болч**
Гаврило Мамула учитељ **Новосељани**
Никола Горановић лугар **Хагањ**
Ђоко Поповић трговац **Ивањска**
Фрањо Посавац посједник **Хагањ**
Стево Горановић « «
Милош Боројевић учитељ **Беловар**
Дионисије Север шумар «
Томо Благојевић контрол. «
Никола Ивановић учитељ **Нарта**
Манојло Грубало учитељ **Садловац**
Никола Радмановић учитељ **Чаковци**
Милош С. Познић учитељ **Пећинци**
Милан Доронтић « **Брувно**
Радосав Родић « **Полој**
Евица Крга **Огулин**
Мито Нешковић ж. шк. над. **Беловар**
Антоније Орлушић посебник «
Никола Манојловић парох **Болч**
Симо Мисирача посједник «
Петар Берић учитељ **Сјеверин**
Данило Преспљанин парох **Беденик**
Гаг... Памић учитељ **Срп. Капела**
С... штец обртник «

Танасија Пуховић посједн. **Жавница**
Илија Миљушевић учит. **Писаница В.**
Тихон Деметровић посјед. «
Јован Станић слуш. шум. **Крижевци**
Филип Купрешанин крој. **Г. Карловац**
Јован Петровић срп. прав. катихета

Уписани код г. Милоша Дропца
трговца

Претплатника 24 по 3 фор.

г. г.:

Пера Белобрк адвокатски перовођа
Станко Кекић финанс. чиновник
Илија Дучић трговац
Никола Ђукић «
Стојан Мандић «
Никола Лукић «
Лазар Чутурило трговац
Илија Миљуснић «
Михаило Бастајић «
С. Мајсторовић обућар
Мита Пејиновић чиновник
Душан Цекић трг. помоћник
Илија Прица правник
Васо Сладојевић правник
Љубомир Мрђановић правник
Стеван Ђурашковић философ
Богдан Стојановић гимназијалац
Јован Пауковић «
Симо Вукашиновић умир. чиновник
« « « «
Јелена Дробац
Гавра Гојковић правник
Милан Рашета књиговођа
Свет. Поповић нар. учит. **Ровиште**

Претплатник 1 са 4 фор.

г.

Сава Радаковић трг. помоћник

ЗЕМУН (СРЕМ)

Уписани код г. Јове Карамата
књижара
Претплатника 13 по 5 фор.
г. г.:

Сима Пајић уредник „Нов. Времена“
Димитрије Руварац парох

Иларијон Руварац арх. **Гргетек**
Исидор Спасојевић намес. **В. Ремет.**
Панта Барјактаровић трг.
Ђока С. Петровић трг.
Д-р Коста Радојичић лекар
Јован Карамат књижар
Стева « књиг. штед.
Антоније Димитријевић трг.
Илија Максимовић благ. штедионице
Игњат Васиљевић трг.
Штедионица

Претплатника 15 по 3 фор.

г. г.:

Живко Петровић
Илија Станковић пошт.-тел. чин.
Јеврем Белегишанин парох **Дечки**
Мита Јовановић официјал царски
Коста Карамат проф. **Бакр.**
Јован Радивојевић Вачић вежб. одв.
Симо Спидо кап. држ. железн.
Сава Цветковић порез.
Павле Пушкар
Мана Борчић
Павле Зековић свешт. **Карловчић**
Манастир Фенек
Лепосава Трпвунчић
Светозар Н. Ђоровић мостар
Ваврил Лукар пар. **Стар. Село**

ИРИГ (СРЕМ)

Уписани код г. В. Николајевића
пароха

Претплатника 6 по 5 фор.

г. г.:

Коста Матић трговац
Ђорђе Пуљо «
Јован Ристић економ
Јовица Леовић трговац **Панчево**
Урош Вујић економ
Стеван Мојић трговац **Бингула**

Претплатника 13 по 3 фор.

г. г.:

Стеван Радић учитељ
Стеван Наодовић учитељ
Ђорђе Ђорђевић «
Федор Радошевић мајор
Лаза Надбантић бележник
Зорка Милутиновићева учитељица
Јелва Дурумова учитељица
Ђока Леовић трговац **Сомбор**
Теодор Јојкић писар
Теодор Рогулић котар. посјед.
Тодор Љубиша трговац **Земун**
Алекса Манцукић занат.
Јован Чупић економ

Упис. код д-ра г. Сав. Мирковића
општинског лекара

Претплатника 11 по 5 фор.

г. г.:

Д-р Младен Лисовац одвјетник
Стеван Моловић парох
Мита П. Рогулић трговац
Нестор Симоновић трговац
Стеван Дамјановић посједник
Ђорђе К. Протић управ. позоришта
Никола Савкић економ **Путинци**
Ђока Васић трговац
Исак Дошен протосинђ. ман. **Хопова**
Митар Милошевић економ
Митрофан Павловић игум. м. **Бешенов.**

Претплатника 28 по 3 фор.

г. г.:

Антоније Марковић књиговођа
Самуило Шамић чиновник
Ана Минић
Ружица Бркић
Богдан Милић ученик
Радослав Вујић ученик
Никола Барковић трговац
Никола Вујић трговац
Јоца Рогулић «
Глиша Пазарски «
Милан Петровић «
Виктор П. Рогулић поседник
Јосиф Јовичић јеромонах **Гргетег**
Герман Срдановић « «
Васа Беочанин колар
Милан Мразовић берберин
Стеван Грујић папуџија

Сава Сладаковић бележ. **С. Јазак**
Јован Грујић ћурчија
Герман Бошковић нам. м. **Крушедола**
Митрофан Николић нам. м. **Хопова**
Мита Атанацковић
Душан Миличевић писар
Милош Бајић адв. перов.
Герман јеромонах **Бешен**
Амвросије « «
Андреја Богдановић
Стеван Личинић

ЈАРАК (НА САВИ)

Упис. код г. Стеве Јаношевића

Претплатника 4 по 5 фор.

г. г.:

Јован Михаиловић трг. **Хртковци**
Ђорђе Мркић протустав. пор. **Осек**
Петар Мкић парох **Мартинци**
Ђока Ристивојевић трг.

Претплатника 2 по 3 фор.

г. г.:

Светолик Змејановић бог. **Карловци**
Стева Јаношевић учитељ

ЈАСЕНОВАЦ (СЛАВОНИЈА)

Уписани код г. Лазара Бачића

Претплатника 7 по 3 фор.

г. г.:

Лазар Бачић трговац
Ђуро Биуковић чинов.
Владимир Васиљевић парох
Јован Гаворић учитељ
Драгиња Полакова
Сестре Давидовићеве
Н. Н.

КАМЕНИЦА (СРЕМ)

Уписани код г. Љуб. Калентића

Претплатника 6 по 3 фор.

г. г.:

Љубомир Недељковић парох
Тодор Марић трговац
Јован Михаиловић трговац
Драгутин Бугарски дрворез.
Наталија Новаковић учитељица
Тодор Ганин економ

КАРЛОВО (БАНАТ)

Претплатник 1 са 3 фор.

г.

Омер Поповић трговац

КАРЛОВЦИ (СРЕМ)

Уписани код г. Паје Марковића
професора

Претплатника 24 по 5 фор.

г. г.:

Проф. Р. Врховац
М. Клисарић Стерија
С. Шакрак Нинић конз. бел. **Н. Сад**
Л. Богдановић протођакон
Прота Ј. Вучковић ректор богослов.
Марко Поповић економ
Проф. В. Зеремски
« Г. Барусковић
Јереј Берчан
Д. Сперњак проф.
М. Јакшић «
Митрофан Шевић проф.
Д-р В. Максимовић
Ш. Димитријевић Чакић
Д-р Ђ. Јовановић
« М. Михаиловић
Ђ. Бањанин судац

Јов. Живковић проф.
Лаза Обреновић вел. бележник
Бранко П. Марковић ђак осн. школе
Лазар Поповић гимназијалац
Петар Кнежевић
Јован Станковић
Д-р Пера Станковић

Претплантника 110 по 3 фор.

г. г.:

Браћа Јовићи богослови
Д. Чолаковић богослов
Д. Л. Мишић «
Ј. Константиновић богослов
Голуб П трови́ћ «
Ст. пл. Видак «
Л. Георгијевић трговац
Никола Поповић « **Саса**
Српска Читаоница
Јован Токалић чин. срп. нар. фонд.
Д-р Милан Димитријевић проф.
Проф. Ј. Живановић
Д-р В. Милошевић адв.
Проф. П. Нинковић
Ј. Савић економ
Д-р Т. Чуповић судац
Проф. С. Коларовић
« Г. Лазић
Ст. Вујић гимназист
Проф. Ђ. Магарашевић
Д-р Г. Екмецић
« Ж. Гојковић адвокат
Јос. Јовановић
Р. Милушевић учитељ
Ст. Николајевић гимназист
Ив. Маширевић богослов
Т. Поповић гимназист
Ђ. Секулић трговачки помоћник
С. А. Јанковић трговац
М. Симић гимназист
С. Максимовић гимназист
М. Недељковић професор
С. Штрасер апотекар
Књижница Срп. Вел. Гимназије
Слога — богословско друштво
Јова Радивојчевић богослов
Вељко Миросављевић
Моја Клисарић млађи
Ђ. Павковић богослов

Вл. Марган богослов
П. Милићевић «
Ж. Радонић «
В. Греларовић «
Нов. Радонић «
Д. Станковић «
Д. Котур «
Мил. Сивачки «
Ђ. Летић «
Б. Петровић
Јов. Козобарић
П. Павловић економ
С. В. Нехрани богослов
Р. Бикар «
Ђ. Панић «
М. Медаковић «
Ђ. Вујић «
В. Л. Ристић «
Ј. Драгишић «
Д. Радошевић «
Лаз. Ранковић «
Гл. Стајић «
М. Григоријевић «
Чампраг «
Ђ. Марковић «
С. Војводић «
Ђ. Вегић «
В. Дејановић «
Н. Пујановић «
Т. Лукач «
М. Прекајски «
Н. Теодоровић «
Ђ. Николић «
И. Болеслин «
Г. Савић «
М. Јанковић «
А. Бранковић «
М. Јовановић гимназист
Д. Марковић «
Ст. Бракус «
Бр. Михајловић «
Ђ. Малетић «
М. Мијатовић «
С. В. Јовановић «
Живко Живановић «
П. Николић «
Д. Гајић «
Р. Рајачић «
М. Димић «

М. Чопорда богослов
J. Чупић «
Д. Радивојевић «
Jанкулов «
П. Соларић «
В. Свилар богослов
Милутиновић Кондулић земљор.
Милан Будисављевић осмошколац
Живко Милошевић богослов
Милета Шајковић трећошколац
Мита Наумовић угоститељ
П. З. Јовановић књиг. у Задрузи
К. пл. Јовановић « « «
Марко Матић трговац
Петар Станишић угоститељ
Јован Костић трговац
Лука Жикић економ
Тоша « «
Мара Дрезмановићева
Влајко Николић осмошколац
Лазаревић «
М. Витас богослов

Уписани код г. Ђ. Магарашевића
професора

Преталатника 3 по 3 фор.

г. г.:

Максим Живковић парох **Сас**.
Даринка Дејановић
Васо Бановић учит. **Вуковар**

Уписани код г. J. Симеоновића Чокића

Преталатника 2 по 5 фор.

г. г.:

Платон Телечки архиман.
Герман Опачић патр. протосинђ.

Преталатника 4 по 3 фор.:

г. г.:

Владимир Јовановић гл. књиг.
Сергије Поповић патр. економ
Јован Симеоновић Чокић благај.
« Јеремић парох **Беочин**

КОВИН (БАНАТ)

Преталатника 2 по 5 фор.

г. г.:

Арон пл. Деспинић
Д-р Милан Божески

Преталатника 7 по 3 фор.

г. г.:

Ђура Теодоровић
Димитрије П. Теодоровић
Петар Влајковић
Сава Јереминов
Јован Николић
Јован Марковић
Стеван Рајковић

КОРЕНИЦА (ХРВАТСКА)

Уписани код г. Стеве Калембера
трговца

Преталатника 18 по 3 фор:

г. г.:

Милан Делић општ. благајник
Милан Цвијановић општ. биљежник
Стеван Калембер
Манојло Оклобџија парох **Врело**
Манојло Жигић трговац
Данило Лужерић учитељ
Паја Тишма трговац
Сима Жигић
Андрија Зобеница свешт.
Српска Народна Читаоница
Дане Будисављевић парох **Јошан**
Јово « « **Деб. Брдо**
Милан Машић свешт. **Бунић**
Драган Шобат учит. «
Раде Жигић општ. биљежник
Васо Прица учитељ
Мила Накарада трг. **Петр. Село**
Додосовић општ. бележ.

КОТОР (ДАЛМАЦИЈА)

Упис. код др. г. Радос. Квеквића
адвоката

Претплатника 5 по 5 фор.

г. г.:

Квеквић д-р Радослав
Рамадановић Петар
Стефановић Нико
« Михаил
Чучак Илија

Претплатника 48 по 3 фор.

г. г.:

Ђор. Стратимировић од „Кулпин" ин.
Бојанић Душан
Букилица Јованка
Вукотић Ђуро
Вулетић Петар
Вукосавић Наталија
Васиљевић поп Душан
Верона Б. Нако
Ерцеговић прото Лазар
« Митар
Жуткић Ђорђе
Јововић Шпиро
Јанчић Силоан
Јовановић Јово
Каменаровић Божо
Каднја Јово
Квеквић Анка
Костић поп Лазар
Клакор Ане
Калуђеровић Богдан
Лазовић Мато
Мариновић Јово
Мрђен поп Стево
Мицар прото Петар
Милановић Макарије
Милић Андрија
Милетић Ђуро
Мршуља Драгиња
Мијушковић Илија
« Марко
Пазиновић Шпиро
Протић Катарина
Петровић Његуш Петар
Радуловић Мелко
Радивовић Стефо
Рамадановић Илија
Суботић Стефо
Стефановић Олга
Сладић Даринка
Стојковић Шпиро
Ћирковић Тришо
« Шпиро
« Нико
Ћивановић Л. Илија
Ђуровић Филип
Фабрис Анђелија
Шуњић Милутин
Јовановић Шпиро

КУВЕЖДИН (СРЕМ)

Упис. код г. Јов. Максимовића
професора

Претплатника 2 по 5 фор.

г. г.:

Јеротије Белић јером. нам. м. кувеж.
Јустин Којић « « «

КУЛА (БАЧКА)

Претплатник 1 са 3 фор.

г.

Српска Ратарска Читаоница

КУМАН (БАНАТ)

Уписани код г. С. Коларића

Претплатника 5 по 3 фор.

г. г.:

Стеван Мирковић
Платон Николајевић
Душан Мирковић
Вукосава Бугарске
Стеван Комарић

КУНА (ДАЛМАЦИЈА)

Претплатник 1 са 5 фор.

г.

Д-р Јово Таузовић

КНИН (ДАЛМАЦИЈА)

Уписани код г. Саве Ђ. Омчикуса

Претплатника 43 по 3 фор.

г. г.:

Сава Ђ. Омчикус
Владимир Јовић
Никола Суботић богослов **Задар**
Симо Синобад трговац
Симо Војводић «
Анта Мацура поп
Тоде Боровић трговац
Душан Амановић трговац
Јово Берић «
Ерме Билић
Владимир Подградски
Божидар Новаковић
Глишо Добрић
Никола Мандић учитељ
Српска Читаоница
Јово Симић Чипчија **Косово**
Максим Будимир трг.
Шпиро Вујиновић прото
Јаков Рашковић
Дамњан Јокић
Тони Монти посједник
Љубомир Влачић срп. свешт. **Пођен**
Душан Л. Илијић посједник «
Ђуро Калик учитељ «
Тоде Новаковић учитељ **Мокро Поље**
Поп Павао Зарач « «
Лука Дукић трг. помоћ.
Никола Чоко учитељ **Отон**
Јово Т. Синобад трг. и посједник
Симо Симић учитељ **Книнско Поље**
Стеван Шолаја учит. у бискупији
Сава Бабић учитељ **Плавна**
Никола Јовић **Шибеник**
Војин Бачко учитељ **Жегар**
Поп Симеон Јарамаз **Думац**
Лука Стојанац «
Никола Деполо правник имоски
Милош Катић техничар
Васо Олујић парох **Жагровић**
Исидор Бурсаћ калуђер **Косово**
Ђуро Цвјетковић парох **Врбник**
Душан Новаковић
Бошко Новаковић

КРАПИНА (ХРВАТСКА)

Претплатник 1 са 3 фор.

г.

Дане Божичковић кр. ор. пост. водник

КРУШЕДОЛ (СРЕМ)

Претплатник 1 са 10 дин.

г.

Герман Бошковић игуман крушедол.

ЛЕПОГЛАВА (ХРВАТСКА)

Претплатник 1 са 3 фор.

г.

Доситије Кутузов

ЛОВИЊЦИ (ХРВАТСКА)

Уписани код г. Миланка Борића

Претплатника 4 по 3 фор.

г. г.:

Милка Мишћевић трговкиња
Никола Омчикус постмајстор

Данило Драганић учитељ **Плоча**
Манојло Милојевић трг. пом. **Могорић**

ЛУШТИЦА (ДАЛМАЦИЈА)

Уписани код г. Лазе Дајичића
прав. свешт.

Претплатника 7 по 3 фор.

г. г.:

Раде Рашковић начел. општ.
Раде Калуђеровић капетан поморски
Милан Кршанац пошт. чиновник
Митар Чуквас н родни учитељ
Раде Павковић ђак
Трипо Марковић посједник
Лазо Дајичић прав. свештеник

МАНАСТИР ВРДНИК (СРЕМ)

Претплатника 2 по 3 фор.

г. г.:

Данико Брзаковић јер. и нам. врд.
Никодим Лемајић протосин. у врд.

МЕЛЕНЦИ (БАНАТ)

Уписани код г. Андре Лукића
чл. поз. друж.

Претплатника 2 по 10 дин. у зл.

г. г.:

Коста Ристић трг.
Светозар Николић трг.

Претплатник 1 са 3 фор.

г.

Јован К. Илић

МЕСИЋ (БАНАТ)

Претплатник 1 са 15 фор.

г.

Емилијан пл. Радић протосинђел

МИНХЕН (БАВАРСКА)

Претплатник 1 са 10 мар.

г.

Српско Академ. Друштво Србадија

МИТРОВИЦА (СРЕМ)

Уписани код г. Ник. Вучетића
бол. лекара

Претплатника 2 по 10 дин.

г. г.:

Никола Вучетић бол. лекар
Ђорђе Теодосијевић бел. **Манђелос**

Уписани код г. Рад. Поповића

Претплатник 1 са 10 дин.

г.

Павле Панајотовић

Претплатника 26 по 5 фор.

г. г.:

Књижница Срп. Грађан. **Читаонице**
Тома Василић трговац
Лаза Мијић «
Милутин Савић фор.
Лаза Мијаиловић абаџ.
Никола Борота столар
Д-р Александар пл. Рокнић **адвокат**
« Владимир Чобанић «
Ђорђе Савић трг.
Јован Секулић трговац
Душан Михаиловић уг.

Панта Л. Јовановић уг.
Спасоје Крстоношић «
Маша Панајотовић «
Јован Адамовић тргов.
Мита Радосављевић књиг. штед.
Никола Поповић трг.
Сава Димовић трговац
Јован Вујашковић трг.
Д-р Емило Јовановић дом. лечник
« Ђорђе Ивковић адвокат
Коста Арсенић трговац **Илок**
Д-р Жарко Миладиновић
Бранка удова Костић
Петар Стејић
Јован Мијић, трг.

Преплатника 49 по 3 фор.

г. г:

Јованка Рагожарска
Коста Ристивојевић обућар
Урош Ђурић парох **Винковци**
Игњат Матес пекар
Стеван Марић «
Мита Ивановић трговац
« Кошутић «
Јован Костић трговац
Лазар Стојановић трг.
Душан Јовановић абација
Стојан Негован шешир.
Мита Личанин касапин
Ћира пл. Милекић градонач.
Милан Симуновић држ. одветник
Ђорђе Петровић апотекар
Петар Кулић трговац
Сава Којић обућар
Богдан Веселиновић чин. штедионице
Максим Прокић шумарник
Петар Јеремић пред. имов. општине
« Бојкић књигов.
Сима Тодоровић тргов.
Адам Драгутиновић трг.
Ђорђе Сретковић адв.
« Крестић фризер
Ђока Јовановић инжињер
Александер Искрић књигов.
Васа Маглов чиновник
Стеван Ђукић књигов.
Јосиф Трумић капетан
Велимир Радак трговац

Давид Кристић умировљ. уч. **Лаћ.**
Светозар Беоровац ц. к. капет. у миру
Стеван Савић економ
Вуја Декањски ратар
Јован Вучанов срп. нар. учитељ
Д-р Никола Јовановић сенатор
Александра Огореличина
Д-р Војин Новаковић адвокат
Љубомир Божић ц. кр. упр. у миру
Даница Сремчевић
Авакум Стајић прота
Зорица Трумића срп. нар. уч.
Софија Живковићева срп. нар. уч.
Наца Крстић фризер
Павле Петровић трг.
Сава Видаковић ципелар
Светислав Дробац кројач
Арон Мединац ћурчија

Уписани код г. Ђорђа Ђурића

Преплатник 1 са 10 дин.

г.

Коста Стојановић **Кленак**

Преплатник 1 са 5 фор.

г.

Никола Гамиршек **Моравић**

Преплатника 8 по 3 фор.

г. г.:

Павле Баришић
Обрад Пејичић
Ђорђе Стојановић
Јован Матић
Владимир Обрадовић **Мала Вашица**
Стеван Кумановић **Ил.**
Ђока Давидовић **Мала Вашица**
Милан Шкорић
Лазар Петровић шумар **Маровић**
Душан Поповић шума **Кленак**
Гавра Ковачевић шум. веж. **Кленак**
Антоније Апостоловић парох «
Ана Јаковљев «
Емилија Реда «
Фрања Цилих «

МОСКВА (РУСИЈА)

Претилатник 1 са 10 дин.

г.

Милутин Живковић студ. мед.

НОВИ САД (БАЧКА)

Упис. код г. Тих. Остојића
проф. Срп. Вел. Гим.

Претилатника 39 по 5 фор.

г. г.:

Милева Симић уч. Виш. Дев. Школе
Хаџи-Гавра Плавшић апотекар
Лаза Милошевић управ.
Д-р Милан Савић књижевник
Паја Гостовић адвокат
Арса Пајевић штампар и књижар
Васа Јовановић-Чича офиц. у миру
Богдан Стојковић медецинар
Давид Ћурчић трговац
Д-р Мих. Полит Десанчић адвокат
Д-р Милан Давидовић адвокат
Ђ. Вукићевић адвокат
А. Хаџић секр. Српске Матице
Ђура К. Трифковић медик.
Петар Матић трговић
Димитрије Коса трговац
Д-р Милан Ћирић адвокат
Паја Георгијевић апотекар
Стеван Лекић професор
Д-р Ђорђе Дера «
Ђ. Радовановић адвокат
Милан А. Јовановић професор
Душан Матић књиговођа
Аркадије Varађанин управ. В. Д. Ш.
Јован Грчић професор
Српска Читаоница
Д-р Душан Милић
Јелисавета Поповића
Стева Секулић бележник **Куман**
Јоца Т. Гадић велеп. **Суботица**
Д-р Пајица Јанковић адвокат
Милева Стеве Миловановића учит.
Душан Јовановић адвокат
Никола Николић прота **Кнез**
Јулија пл. Јовица **Будим-Пешта**
Манас. Ковиљ
Мирон Ђорђевић игум.
Емил Михаиловић инжињер
Љуба Стефановић трг.

Претилатника 258 по 3 фор

г. г.:

Милан Механџић адвок. практ.
Панта Јовановић уч. Виш. Жен. Шк.
Коста Миодраговић
Милан Манојловић књиговезац
Светозар Влашковић ђак VIII р. гим.
Јован Ненадовић « « « «
Јован Вујић « « « «
Миливој Јаничевић « « « «
Ђорђе Цвијић « « « «
Милан Полић « « « «
Борислав Брадвић « « « «
Барон Јосиф Рајачић « « « «
Барон Федор Живк. « « « «
Јован Бојкић « « « «
Жарко Стефановић « « « «
Петар Стојковић « « « «
Лазар Марковић ђак VII р. гим.
Миодраг Завишић « « « «
Васа Ћурчић « « « «
Иван Лукић уч. VI раз. гим.
Урош Круљ « « « «
Ананије Дера уч. IV р. гим.
Светозар Савковић проф.
Јанко Перић јурист. **Чуруг**
Светозар Миловановић шавац
Владимир Угричић бријач
Милан Радонић шавац
Стеван Гавриловић лецедер
Тоша Николић црногорац
Александер Којиновић винар
Марко П. Шилић трг.
Василије Ковић учен VIII р. гим.
Милан Лучић » » » »
Влад. Боберић » » » »
Виктор Руп » » » »
Душан Марковић » » » »
Милош Бокшан » » » »
Јован Латинчић учен. VII р. гим.

Славко Георгијевић уч. VII р. гим.
Станко Араницки » » » »
Данило Милошевић » » » »
Душан Шпирта » » « »
Јован Миљковић » » » »
Јован Петровић учен. VI р. гим.
Димитр. Јовановић » » » „
Ђорђе Лукић учен. V р. гим.
Драгутин Шмит » » » »
Емил Локић » » » »
Душан Манигодић учен. III р. гим.
Стеван Гавриловић учен. VI р. гим.
Михаило Вукчевић учен. VIII р. гим.
Тоша Грбић ратар
Српска Читаоница **Чуруг**
Васа Стојадиновић парох **Чуруг**
Д-р Јован Илић лечник »
Гавра Вучерић бележн. »
Андрија Николић подбележ. »
Павле Цветковић инжињер »
Милан Ђуричић учитељ »
Никола Каленић општ. благ. »
Павле Гавриловић трг »
Павле Срећковић гостион. »
Марко Милутиновић матур. »
Васа Теофановић парох »
Душан Берић учит. »
Радослав Николић учит »
Милан Стоја парох **Стар. Шова**
Васа Јакшић прав. **Тиса Хиђош**
Јован Продановић капел. »
Владимир Поповић **Кусић**
Сима Жигић администр. пар. **Фердин**
Иван Тешић парох **Мол**
О. Ј. Рацковић јером. м. Ков. **Мол**
Георгије Коњовић свр. богосл. »
М. Д. Дејановић срп. учитељ »
Даринка Берићева учитељ »
Зорана М. Дејановића учит. »
Аркадије Вуковић учит.
Тинка Поповићева » »
Лазар Јовановић бележник »
Јоца Ранковић агент »
Крста Малеташки приправ. »
Српска Читаоница »
Јоца Ковачић упр. задр. »
Мита Зузук трг. »
Петар Настасић трг. »
Слободан Матић »
Велимир Милутиновић обућар »

Пова Малеташки уч. на Салашу **Мол**
Рада Матић » » „ »
Тоша Петаковић учитељ **Мартонош**
Младен Јосић свешт. »
Влајко пл. Еремић »
Љубица Филиповићева учит. »
Шандор пл. Еремић »
Марко „ » »
Младен Баколић старији рат. »
» » млађи » »
Душан Васић шавац »
Школска књижница »
Рада Аћански трг. **Надаљ**
Душан Петровић, парох **Надаљ**
Богољуб Јакшић трг. »
Ц. Гавриловићева учит »
Милош Араницки пошт. „
Александер Којић трг. „
Сава Алексић учитељ »
Ђура пл. Бабрљица **Тител**
Живојин Димитријевић «
Аркадије Павловић учит. **Стар. Кер**
Паја С. Бокшан
Књижн. Срп. Вел. Гимн.
Лука К. Алексијевић трг.
Пера Ракић ратар
Иса Љубичић народни свирац
Борислав Николајевић уч. VIII р. гим.
Никола Модић учен. VI р. гим.
Миливоје Поповић учен. VI р. гим.
Деметер Лазић парох **Товаришево**
Јефтан Шантић учен. VI р. гим.
Ђорђе Марковић учен. III р. гим.
Алекса Богдановић учен. V р. гим.
Тодор Шећерковић » » » »
Милош Мијатовић » „ » »
Светислав Стефановић » » » »
Алекса Добровић » » » »
Урош Поповић-Пец. » » » »
Ђорђе Цвејић » » » »
Јован Лакић » » » »
Мирко Каракашевић » » » »
Душан Мркшић „ IV р. гим.
Дамјан Јеврић пар. **Јамена** (Славон.)
Чедомир Чукајловић уч. » »
Стеван Мамузић уч. » »
Зорка Савићева » „ »
Српска Школа » »
Јован Молдован бележ. » »
Милов. Сладојевић нач. » »

Живко Иконић поштар **Јамен** (Слав.)
Стеван Влајковић екон. **Гуња**
Аксентије Мародић сл. **Доњи Ковин**
Живко Бајазета уп. зад **Гор. Ковин**
Ана Васиљевска учит. **Стари Кер**
Милан Гавриловић прав. **Ст. Футог**
Олга Михаиловић
Вел. Јанковић свећ. **Лип. Чагл.**
Јован Петровић учитељ **Шова**
Емил Степанов св. нар. посл. **Тител**
Атанасије Николић „
Јоца Марковић **Черевић**
Јован Николић уч. **Нови Ст. Иван**
Југ Станикић парох „ »
Миленко Јосимовић прав. **Мохол**
Даринка Крнајска Митрић **Суботица**
Даница Ђакова учит. **Тиса Хиђош**
Тима Јовановић трг. **Чента**
Српска Читаоница **Жабаљ**
Зорка Илићева **Перлез**
Данка Стинишићева **Фаркаждин**
Рада Стојаковић бл. **Јамена** (Слав).
Јов. Мишковић уч. VIII р. С. В. Г.
Павле Станишић » III » „ „ „ »
Зах. Г. Стојановић трг. **Сомбор**
Јаша Гергуров »
Данил Гергуров »
Даша Грујић »
Марија Паланачка „
Стев. Вукичевић „
Љубомир Паланачки »
Ђорђе Ц. Николић **Черевић**
Љубомир Ћирић **О' Pécska**
С. Стевановић пар. **Ковиљ Ст. Иван**
Никола Поповић учитељ **Лежимир**
Свет. Лазин Зундановић уч. **Титош**
Школска књижница **Стари Стапар**
Јован Манојловић **Суботица**
Страхиња Црнојачки учитељ **Бајша**
Владимир С Крецулов трг. **Темерин**
Кузман Миловановић учит. **Силбаш**
Андрија Зорић **Тител**
Јелена Летић, »
Пера Каћурин ковач **Тител**
Јован Дулић екон. „
Ђока Бузаров „ »
Милош Небригић екон. »
Милош Миклушевић бележ. **Тител**
Живко Вучетић адвокат »
Шандор Лалин економ »

Стеван Чавић трговац **Тител**
Тоша Буља занатлија »
Јован Јанић учитељ »
Јован Мирилов учитељ »
Гавра Сремац ратар »
Макс Фишер трг. »
Александер Сазданић гост. »
Рада Лочки економ »
Младен Стефановић тргов. »
Младен Сузић трговац »
Сава пл. Хрњаковић трг. »
Ђорђе Крестић лечник »
Радивој Малетин чинов. »
Свет. Максимовић уч. VI р.
Тодор Јозанов парох **Рудна**
Лаза Шевић капелан **Ада**
Ђорђе Михаиловић парох **Ковиљ**
Гаврил Купусинац јерођ. »
Коста Пешић бата уч. »
Никола Јанић гостионич. »
Андрија Николић » »
Милан Шведић ратар »
Лазар Мојсилилов оп. кнез »
Богољуб Обренов ратар »
Тома Ћулум учен. IV раз. »
Тоша Јованов « « « »
Кузман Стефановић уч. г. ков. »
Стеван Славков ратар »
Мика Ћулум Ратар »
Катица Станојевић поседн.
Коста за Анд. Лучића уч. III р.
Давид Врбашки пекар
Васа Басара ратар
Паја Чакић трговац
Стеван Марцикић ратар
Павле Урошевић економ
Ник. Николајевић нар. уч. **Мокрин**
Милан Сувајџић »
Даринка Нинковићка учит. »
Јефта Милетић »
Пера Коруга »
Српска Ратарска Читаон. »
Богдан Давидовић »
Персида Пејчићева учит. »
Миливој Толмачев учит. »
Стеван Зрнић »
Мита Ст. Клицин учитељ »
Стева Радосављевић књиг. »
Живан Кувизић »
Илија Кирић »

Јефта Новаков **Мокрин**
Ђура Крајован учитељ **Мокрин**
Милан Симоновић уч. V. р. гимн.
Мита Пејић срп. нар. уч. **Госпођин.**
Коста Веселиновић поштар **Ковиљ**
Тоша Ранковић трг. »
Паца Пешић економ »
Јоца Чарнић трговац **Чаково**
Јоца Шумарски »
Пера Манојловић шавац »
Мита Војиновић месар »
М. Веселиновић правник **Сента**
Марко Петровић трг. **Перлез**
Коча Поповић трг. »
Мита Живановић пенз. »
Максим Панић трг. »
Зорка Ивковић »
Лазар Нешковић »
Срп. Читаоница »
Стеван Максимовић опанчар **Ковиљ**

Упис. код г. Божид. Поповића
пароха

Претплатника 16 по 3 фор.

г. г.:
Божидар Поповић парох
Пера Поповић трг.
Тоша Мортолошки пиљар
Ђока Сланкаменац ратар
« Обрадовић «
Платон Ракић «
Сава Стојковић ципелар
Васа Милутиновић трг.
Ђорђе Влаховић ратар
Данило Слепчевић вој. чин.
Јован Ђорђевић пиљар
Јован Човић трг.
Стев. Јовић ур. Заст.
Бошко Стакић трг. пом.
Јосиф Грујић надзор.
Лаза Плавшић учтитељ

НОВСКА (СЛАВОНИЈА)

Претплатник 1 са 3 фор.

г.
Стево Крлић трг.

НОВО СЕЛО (БАНАТ)

Претплатник 1 са 3 фор.

г.
Павле Алексић

ОБРОВАЦ (ДАЛМАЦИЈА)

Уписани код г. Уроша Деснице
правника

Претплатника 16 по 3 фор.

г. г.:
Општина у Обровцу
Школа у Карину
Школа у Жегару
Манастир Крупа
Петар Олујић прота билишански
О. Јоаким Вјеђов управ. ман Крупе
Владимир Десница начелник
Д-р Владимир Јокић
Олга Угрица
Петар Радуловић ученик
Урош Десница правник
Симо Миљуш трговац
Поп Симо Петрановић пар. **Карин**
Јосиф Олујић трговац
Милан Кнежевић учен.
Данило Десница «

ОГУЛИН (ХРВАТСКА)

Уписани код г. Мих. Грубора
пароха

Претплатника 2 по 5 фор.

г. г.:
Михаило Грујић епископ **Г. Карловац**
Манастир Гомирје

Претплатника 12 по 3 фор.

г. г.:
Симо Гомирац трговац
Љубомир Јовановић трг.

Коста Кангра трг.
Петронела Грба учитељица
Јашо Мркаљ поручник
Никола Косановић прота **Плашка**
Сава Косановић конз. бел. «
Радован Кокотовић свешт. «
Радош Крагуљац оп. нач. «
Урош Пејић општ. бел. **Тауњ**
Манојло Татаговић парох **Дрежница**
Никола Мрваш општ. нач. **Гомирје**

ОКУЧАНИ (ХРВАТСКА)

Уписани код г. Исе Скенџића

Претплатника 3 по 3 фор.

ОЉАСИ (СЛАВОНИЈА)

Упис. код г. Саве Стојаковића
пароха

Претплатника 10 по 3 фор.

г. г.:

Душан Кушевић **Пожега**
Петар Нинковић «
Љубомир Капетановић «
Златица Ристић «
Ђоко Јовановић «
Јопо Грубић **Слобоштина**
Стево Турало **Боломача**
Мавро Сингер **Бучје**
Милан Бркановић **Каменска**
Велемир Бузаџић **Бучје**

ОРЛОВАТ (БАНАТ)

Претплатник 1 са 3 фор.

г.

Вића Димитријевић трговац

ОСЕК (СЛАВОНИЈА)

Уписани код г. Стеве Страјинића
тај. и благ. Срп. Пр. Црк. Општ.

Претплатника 14 по 5 фор.

г. г.:

Васа Муачевић економ
Јован Муачевић одвет.
Алекса Будисављевић пук. у миру
Српска Занатлиска Задруга
Пајо Муачевић трговац
Д-р Душан Миланковић суд. присл.
Никола Атан. Плавшић секретар
Д-р Јован Моачанин лечник
Лазар Поповић протопрезвит.
Анто Јоановић град. вел. бележник
Васа Ђорђевић адвокат
Јован Јаношевић парох
Стеван Николић економ
Димитрије Митровић писар

Претплатника 30 по 3 фор.

г. г.:

Никола Вировац град. сенатор
Петар Сабљица трговац
Јован Марковић «
Миливој Месаревић прав. у Грацу
Милан Ђорђевић равн. одвет. писар.
Д-р Иван Стратимировић одв. перов.
« Милош Николајевић суд. присл.
Стева Поповић суд. већник
Тодор Велендерић суд. већник
Глиша Јанковић трговац
Јоца Д. Николић економ
Стево Моачанин «
Костантин Јоцановић трг.
Катица Георгијевић
Илија Стојшић званич.
Ђена Кротин учитељ
Стеван Чучковић пред. кот. мјер. ур.
Андрија Ђонлић звaничник
Пера Поповић «
Никола Дивјак кр. грунтовничар
Сава Рашковић зван.
Младен Белајчић зван. брз. и пошта
Ђока Косић берберин

Нико Костић стар. трг.
Милан Ђукић гостпон.
Светозар Божић обућар
Мита Поповић трговац
Никола Цветковић
Младен Станојевић правник **Загреб**
Бранко Мудечевић учен. гимн.

ОТОЧАЦ (ХРВАТСКА)

Уписани код г. Еугена Кончара

Претплатника 11 по 3 фор.

г. г.:

Милан Дрча крaљ. грунтов.
Перо Ђаковић општ. бел. **Шкар**
« Бабић грунтовни мјерник
« Огризовић « «
Јанко Гарић краљ. шум. благ.
Вујо Пајинковић краљ. порез.
Душан Илић шум. процен.
Милош Грозданић трг.
Данило Поповић «
Тошо Делић « **Врховина**
Вукашин Пухало општ. бел. **Брлос**

ПАНЧЕВО (БАНАТ)

Упис. код г. др. Љ. Ненадовића
град. физикуса

Претплатника 18 по 5 фор.

г. г.:

Д-р Љуб. Ненадовић град. физикус
Сава Стојишић прота
Д-р Љуб. Гађански адвокат
« Стева Јовановић лечник
Велизар Боборон управ.
Коста П. Јовановић трг.
Димитрије П. Ранисављевић трг.
Коста А Бошковић трг.
Васа Срдаровић трг.
Стојко Обрадовић «
Димитрије Николајевић
Д-р Александар Данкуц лечник
Ђура Стојковић-Кристић трг.
Јован А. Јовановић трг.
Бранко Јовановић сенатор
Властимир Богосављевић бележник
Јован Шоповић трговац
Марко Радојчић канцелиста

Претплатник 1 са 10 дин.

г.

Станко Радић абаџија

Претплатника 2 по 3 фор.

г. г.:

Лука Поповић парох
Срп. Чит. **Делиблато**

Уп. код г. Вељ. Костантиновића
учитеља

Претплатника 8 по 5 фор.

г. г.:

Вељко Костантиновић учитељ
Д-р Светислав Касапиновић адв.
Никола Николић трговац
Бранко Крчадинац «
Петар Кранчевић «
Никола Ћурчин «
Душан Јаблановић парох
Душан Лукић мађ. савет.

Претплатник 1 са 3 фор.

г.

Лаза Николић

ПАКРАЦ (ХРВАТСКА)

Упис. код г. Ђорђа Јагнића

Претплат 1 са 15 фор.

г.

Ђорђе Јагнић

Претплатника 3 по 5 фор.

Јуришић срп. парох **Ловска**
Јоца Марковић трг.
Александер Марковић посед.

Преплатник 1 са 3 фор.

г.

Анатол. Јанковић протосинђ.

ПАЧЕТИН (СРЕМ)

Уписани код г. Драгут. Протића
пароха

Преплатника 10 по 3 фор.

г. г.:

Драгутин Протић парох
Ђока Станишић трг.
Стева Цветковић трг. **Острово**
Лазар Мишић парох **Маринци**
Јован Пандуровић ратар
Илија Црногорац «
Станко « «
Весо « «
Тома « «
Никола Поповић «

ПЕРАСТ (ДАЛМАЦИЈА)

Уписани код г. Милана Ђурчића

Преплатника 10 по 3 фор.

г. г.:

Балабан Костантин
Брајковић Јулијо
Ђурчић Милан
Гузина Капетан Александер
Криловић Вицко
Кривокапић Андреја
Лучић поп Стеван
Мустур Божо
Остојић Мијо
Рафајиловић Петар

ПЕРЛЕЗ (БАЧКА)

Преплатник 1 са 5 фор.

г.

Даница Путникова учитељица

ПЕТРИЊА (ХРВАТСКА)

Уписани код г. Павла Бибића
учитеља

Преплатника 37 по 3 фор.

г. г.:

Јелена Кнежевић
Јован Маргетић трговац
Никола Славнић «
Дане Ристовић «
Вења Станковић шумар
Бранко Иванић приправ.
Ирма Дудуковић
Драгица Томић
Миша Барковић трг. пом.
Софија Неранџић
П. Боројевић трг. помоћник
Г. Богић приправник
А. Боројевић чиновник
Ђ. Гавриловић приправник
Љ. Тадић
А. Петровић приправник
Ђ. Ресановић «
М. Ћеранић «
А. Тица «
М. Муждека «
М. Лишчић
Д. пл. Бугарин
Јово Каравидић лугар
« Рашковић капелан
Миле Хинић припр.
Јован Живковић припр.
Тоша Кајганић «
Јов. Мартиновић «
Тома Поштић «
Сима Ивошевић «
Илија Вимић «
Милош Пушкар
Др. Зоз директор

Мане Барчић трговац
П. Пушкар «
Јован Наранџић припр.
Илија Батинић

ПЕТРОВО СЕЛО (БАЧКА)

Уписани код г. Н. J. Балубжића

Претплатника 7 по 3 фор.

г. г.:

Тима Слепчевић народни учитељ
Милош Алексић « «
Н. J. Балубжић трговац
Јаша Воргић
Панта Поповић парох
Миладин Прерадовић
Марија Мајински

ПРЕГРАДА (ХРВАТСКА)

Претплатник 1 са 3 фор.

г.

Гаврил J. Љубовић кр. ор. пост. вод.

РИСАН (ДАЛМАЦИЈА)

Уписани код г. Митра Катурића

Претплатника 20 по 3 фор.

г. г.:

Алексије Ђурковић трг.
Андра Ђурковић кап. Јароглав.
Гашо Стојковић учитељ
Гојко Ћатовић посед.
Дионисије Миковић иг. ман. Бање
Ђуро Николић тргов.
Илија Радовић «
« Поповићић посед.
Јово Грковац трг.
Лазар Катурић «
Марко Ковачевић трг.
Мило Ковачевић «
Мило Радовић «
Митар Суботић «
Михаило Бјеладиновић прав.
Михаил Папи оп. лекар
Никола Мировић учит.
« Миџар парох
Петар Јовановић трг.
Симо Ћатовић посед.

РУМА (СРЕМ)

Упис. код г. Мих. Мишића свеш. и **С. Станојевића**

Претплатника 25 по 5 фор.

г. г.:

Петар Панајотовић трг.
Мита Јаковљевић «
Душан Димовић економ
Аца Живановић бележ.
Павле Станојевић «
Милорад Димитријевић бележ.
Паја Андрејевић трг.
Гавра Костић бележник
Светислав Ивковић «
Васа Максимовић трг.
Сима Девернија бележ.
Сава Мирковић општ. писар
Петар Станојевић бележ.
Призренска Богословија
Васа Јовановић ковач
Вељко Вилић опанчар
Панта Биорац тргов.
Радивоје Крстић екон.
Д-р Миша А. Поповић адвокат
Д-р Ант. Богдановић адвок.
Јован Татић инжињер.
Теодор Богдановић велепос.
Вељко Крстић економ
Јован Јовановић екон. **Петровци**
Марко Пешић ратар **Платичево**

Претилатника 48 по 3 фор.

г. г.:

Јован Богдановић трг.
Браћа Грoздић кројачи
Сава Крстић трговац
Стеван Критовац «
Јован Дожудић «
Стеван Јаковљевић трг.
Јелена Станојевић учитељица
Гавра Путник учитељ
Пера Стефановић «
Добривој Моловић катих.
Браћа Дулић трг.
Самуило Вујновић јеромон.
Аца Циковац контрол.
Миленко Николајевић трг.
Тоша Огризовић учит.
Милан Живановић трг.
Душан Поповић учит.
Добривој Андријевић чинов.
Илија Рокић учит.
Тинка Грбић поседница
Сима Љубинковић свешт.
Љубомир Бикар књигов.
Драгутин Костић благај.
Јован Магарашевић свешт.
Миша Ђорђевић грг.
Душан Бајловић «
Д-р Јован Шевић бележ.
Владимир Кошутић економ
Виђа Грујић трг.
Никола Живковић трг.
Вукосава Крстићева учитељ.
Душан Писаревић свешт.
Сима Миросављевић учит. **Добринци**
Светислав Падбантић казанџ.
Емил Кокић кројач
Илија Михаиловић крчмар
Пера Мијаиловић трг
Љубомир Николајевић **Војка**
Лука Георгијевић трг.
Сима Милутиновић «
Савка Домен судчевица
Димитрије Пазарски трг.
Сава Живковић кројач
Румска Касина
Ленка Берићева учит. **Буђановци**
Милева Јаковљевић абаџин.
Васа Критовац нар. заступ.
Аркадије Стефановић крч. **Брестач.**

СВ. АНДРИЈА (УГАРСКА)

Уписани код г. Ђорђа Малаћа

Претилатник 1 са 5 фор.

г.

Паулина Бабић

Претилатника 4 по 3 фор.

г. г.:

Ника Игњатовић
Никола Кречаревић
Адријана Станишића
Ђорђе Малаћ

СЕНТОМАШ (БАЧКА)

Уписани код г. Војина Срђанова
ст. медец. у Инсбруку

Претилатника 7 по 5 фор.

г. г.:

Лазар Каћански парох
Ђорђе Стефановић трг.
Иса Иванић бележник
Д-р Момир Павловић адв.
Никола Лазић трговац
Лазар Манојловић књиг.
Сима Мајински

Претилатника 3 по 3 фор.

г. г.:

Радивој Дебељачки земљ.
Војин М. Срђанов студ. мед.
Лајош Бораковић

Упис. код г. Ђуре Страјинића
пароха

Претилатника 13 по 5 фор.

г. г.:

Српска Читаоница
Вељко Загорица

Глиша Манојловић
Милан Дунђерски
Новак Голупски народ. капетан
Д-р Божа Плавшић
Тоша Георгијевић
Јован Теофановић
Неца Дунђерски
Тана Каћански
Тоша Хаџић
Младен Гавански
Васа Нићин

Преталатника 6 по 3 фор.

г. г.:

Сима Николић
Адам Николић
Софија Грос
Акса Дињашки
Тоша Јанковић
Јоца Радосављевић

Упис. код г. Јеврема Миковића
учитеља

Преталатника 5 по 5 фор.

г. г.:

I. Срп. Задр. за Помагање и Штед.
Добр. Задр. Српкиња Сентомашкиња
Александар Јанковић
Гавра Каћански
Јеврем Пивнички

Преталатника 20 по 3 фор.

г. г.:

Лазар Св. Манојлов
Игњат Цуцић
Ђока Шарчев
Тома Николић
Милош Руњић
Милутин Везилић
Гавра Гргуров
Стева Радовановић
Витомир Руњић
Милан Настић
Сима Шијачић
Мита Пивнички
Ђорђе А. Манојлов
Стева Вагатовац
Милан М Манојлов
Мија Манојлов
Вељко Каћански
Милан Д. Манојловић
Лука Зурковић
Кузман Манојлов

СИВАЦ (БАЧКА)

Уписани код г. Милоша Рајића
помоћ. пароха

Преталатника 18 по 3 фор.

г. г.:

Младен Јовановић парох
Милош Рајић свештеник
Шандор Поповић коном
Душан Пејић учитељ
Јелена Мајски «
Душан Теодоровић трг.
Ђура Мајски «
Никола Теодоровић општ. писар
Душан Вртунски лиц.
Сава Лесковац бирт.
Матија Мајски ратар
Милан Рајић кнез
Сава Аланов ратар.
Ђурађ Зупковић ђак **Пешта**
Трива Калић
Радован Ђурић
Јаша Цвејанов
Стева Стевановић трг. **Лалић**

СИЛБАШ (БАЧКА)

Упис. код г. Т. В. Поповића
пароха

Преталатника 7 ао 5 фор.

г. г.:

П. Григоријевић свеш. **Д. Ст. Иван.**
М. Григоријевић « « « «
Б. Григоријевић медиц. « « «
М. Григоријевић прав. « « «
В. Летић с. н. учитељ. « « «

Александер Тошић свешт. **Параге**
М. В. Поповић-Даничић учит. **Мошор.**

Претилатника 12 по 3 фор.

г. г.:

Лазар Грујић бележник
Ђула Жигмонд под бележ.
Данило Ћаврилов ратар
Дамјан Нинков ратар
Јован Миросављевић ратар
Лазар Михајлов ратар
Глиша Пајић ратар
Марија Теодоровић **Пивнице**
Љуб. Каћански свештеник **Кулпин**
Редеји Јозеф **немачка Паланка**
Ђока Ћирић трг. **Товаришево**
Евђ. (Стеван) Дамјановић **Вил.**

СКРАДИН (далмација)

Упис. код г. Станис. Бркановића

Претилатника 20 по 3 фор.

г. г.:

Дамњан Доброта окр. прота
Сава Барбић прав. пар.
Сава Бијелић « « **Брибура**
Михаил Јелача « « **Бaљцин**
Богд. Доброта « « **Братичик.**
О. Венедикт Крукољ калуђ. у м. Крзи-
Филип Синобад начелник
Сава Драгишић општ. председ.
Никола Мршић « «
Владимир Лалић « «
Милош Доброта трговац
Ђуро Војводић трг. помоћ.
Спасенија Добрић трг. помоћ.
Ђуро Кнежевић посјед.
Петар Шпирић трг. помоћ.
Поп Милош Копчаревић **Бјелини**
« Шпиро Богдановић **Ђевреаку**
Банка и Школа **Крнета**
Никола Покрајац обртник
Станислав Бркановић

СЛАНО (далмација)

Претилатника 2 по 3 фор.

г. г.:

Дум Иво Рајић катол. свештеник
Маријан Вујиновић

СОКОЛОВАЦ (хрватска)

Упис. код г. Стев. Ивановића
пароха

Претилатника 2 по 3 фор.

г. г.:

Теодор Вуковић **Иванић**
Васо Грубић **Дуг. Ријека**

СОМБОР (бачка)

Уписан. код г. Милана Николића
глав. књиг. Трг. и Зан. Банке

Претилатника 2 по 5 фор.

г. г.:

Милан Николић гл. књ. Трг. и З. Б.
Коста Георгијевић благ. « « « «

СПЉЕТ (далмација)

Уписани код г. Марка Цара

Претилатника 3 по 3 фор.

г. г.:

Benedikt Pažinović
J. Matačić
Dr J. Gazzari

СРП. ИТЕБЕЈ (БАНАТ)

Уписани код г. Душ. Јосимовића
свештеника

Претплатника 3 по 5 фор.

г. г.:

Миливој Мишић свештеник
Ђ. Јовановић бележник
Мил. Омаљев трговац

Претплатника 23 по 3 фор.

г. г.:

Ам. Паланачки учитељ
Стев. Мишковић «
Светом. Шајбер «
Марина Никашиновић учитељица
Петар Секулић трговац
Јефта Рајић кнез
Ђока Васић касир
Тима Станков пред. Срп. Црк. Општ.
Лонта Маринков подпр. « «
Тоша Рајић пред. школског одбора
Матеја Јосић тутор
Стеван Рајић «
Ника Раданов «
Драгомир Арађански кројач
Жива Јосић ратар
Милош Пушкаш ратар
Пера Рајић «
Ћира Станков «
Теја Ђорђевић «
Сима Роксић «
Кала Дабић «
Тома Омањев «
Браћа Гађански **Модош**

СТАРИ БЕЧЕЈ (БАЧКА)

Уписани код г. Стевана Жекића
учитеља

Претплатника 3 по 5 фор.

г. г.:

Милан Поповић упр. Бач. Пошт. Шт.
Милан Поповић лекар општински
Тата Глиша Манојловић

Претплатника 24 по 3 фор.

г. г.:

Јован Борота окр. прота
« Степановић сист. пар. пом.
Иван Јелчић свештеник
Д-р Аров пл. Војновић адв.
Д-р Иван Влаховић адв.
Младен Јоцић адвокат
Исидор Дебељачки мерник и посед.
Барон Александар Рајачић
Јован Чиплић учитељ
Младен Поповић учитељ
Коста Дражић «
Катица Јелчић Освалдова учитељица
Стеван Врбашки мернички помоћник
Глиша Миковић испит. бел.
Ђока Богдановић благ. Бач. Пот. Шт.
Ђока Марковић учит. **Петр. Село**
Кузман Дадић земљор.
Паја Живков. «
Арсен Перишић «
Српска Читаоница
Народна Библиотека
Мих. Д. Сомборски мерн.
Адам Чиплић учитељ
Јован Поповић «

СТАРА ГРАДИШКА (СЛАВОНИЈА)

Упис. код г. Соф. Татомировића
учитеља

Претплатника 2 по 5 фор.

г. г.:

С. Угринић кр. пош. трг.
Милан Белајчевић парох

Претплатника 4 по 3 фор

г. г.:

Васа Павловић трг.
Катарина Ненин учитељ.
Тоша Лазић учитељ. **Трнава**
М. Огорелица учит. **Доњ. Богићевци**

СТАРА ПАЗОВА (СРЕМ)

Уписани код г. Стевана Шимића
пароха

Претплатника 11 по 5 фор.

г. г.:

Милош краљев бележник **Бешка**
Аца Милановић поседник **Н. Карловац**
Лазар Ђукић трг. **Белегиш**
Сава Бабић «
Младен Петковић **Инђија**
Мита Љубиша трг. **Војка**
Аца Натошевић
Душан « трг. **Ст. Сланкамен**
Јован Љубиша трг. **Н. Пазова**
Паја Шимић бележник **Н. Сланкамен**
Д-р Ђурица Живковић оп. л. **Инђија**

Претплатника 50 по 3 фор.

г. г.:

Никола Јанковић благајник
Јосиф Зец кр. суд. пристав
Максим Подкоњак повер. сигурности
Мартин Перишић грунтовничар
Васа Димитријевић трговац
Миле Мартиновић официјал
Јован Љубиша трговац
Светозар Тодор «
Фрања Такшић краљ. кот. пристав
Даринка Радмановић поштарка
Милева Илић трг.
Сава Пешић парох **Крњешевци**
Ђорђе Поповић трговац **Ст. Бановци**
Пера Крстић трговац **Бешка**
Васа Милутиновић учитељ **Бешка**
Матија Дамљановић трговац «
Георгије Екмечић пом. кап. «
Светозар Дујановић парох «
Димитрије Барако трговац «
Светолик Ненадовић трг. **Инђија**
Лазар Пешић трговац «
Кузман Јуришин благајник «
Велимир Николајевић трг. «
Радосав Марковић парох «
Стеван Лукач поседник **Н. Карловац**
Сима Керечки « **Војка**
Гаја Берић књиговођа
Данило Гламослија учитељ
Ђока Радовановић ратар **Крњешевци**
Јован Гајић учитељ **Чортановац**
Јован Красојевић пос. «
Милан Рапојић занатлија
Сава Суботић умировљени игуман
Славка Ненадовићева **Инђија**
Станко Бронзић трговац
Стеван Радовановић трг. **Крњешевци**
Сима Ивковић трговац
Живан Данојевић бележ. **Н. Баловац**
Ђока Керечки занатлија **Војка**
Јелена Костић удова «
Дим. Станисављевић пар. «
Д-р Сава Недељковић лечник
Ђока Јаношевић учитељ **Војка**
Милош Пауновић
Милан Попадић парох **Војка**
Глиша Бакаловић
Лука Јовановић
« Јовић бележник **Чортановци**
Српска Читаоница
Читаоница Ново-Сланкаменска

СТ. ФУТОГ (БАЧКА)

Упис. код г. К. Шијачког
учитеља

Претплатника 8 по 3 фор.

г. г.:

Коста Шијачки уч.
Јован Пантелић трг.
Стеван Илић «
М. Марковић оврх.
Јован Петровић трг.
Жарко Алексић уч.
Васа Чупић парох
Стеван Ковачевић бел.

ТРСТ (НА ЈАДР. МОРУ)

Упис. код г. Ст. Михаиловића
чин. у Срп. Кон.

Претплатника 25 по 3 фор.

г. г.:

Мирко М. Комленовић офиц. Дом.
Андрија С. Шировић трг.
Крсто Лучић трг. књиг.
Јово Ковачевић трг.
Марко Андрић помор. кап.
Милан С. Миленовић банк. чин.
Душан Н. Мандић помор. кап.
Симо Ђ. Симеоновић трг. књиг.
Тома Гоздановић трг.
Глиго Јанковић оп. начелник
Стеван Дуковић сликар
Лазар Арс. Димитријевић трг.
Никола Укропина капетан
Лука Томановић помор. кап.
Ристо Кнежић трг.
Видо П. Каменаровић капетан
Саватије Кнежевић правос. свећ.
Богољуб Топонарски « »
Нико Шеровић капетан
Матија Полић трг.
Никола Ковачевић капетан
Андра Баловић инспектор
Ђуро Злоковић поткапетан
Владо Ивелић капетан
Петар Берберовић капетан

ТУРИЈА (БАЧКА)

Упис. код г. Јована З. Медурића

Претплатника 12 по 3 фор.

г. г.:

Павле Вујичић општ. подбележ.
Исидор Кирјаковић поштар
Јован Петровић учитељ
Видосава Пајтић учитељ.
Милан Р. Стефановић трг.
Ђока Томић трг.
Божа Ђисаловић ратар
Јован Малетин општ. кмет
Богољуб Елесијин општ. благ.
Пера Малетић сапунџија
Богољуб Јоцић
Ђура Бугарски

ТУР. БЕЧЕЈ (БАНАТ)

Претплатника 5 по 5 фор.

г. г.:

Андреја Лукић Чл. Срп. Н. П. Др.
Павле Ј. Поповић трговац
Стеван Миловановић «
Ника Максимовић учитељ
Младен Неранџић књигов.

ХЕРЦЕГ-НОВИ (ДАЛМАЦИЈА)

Упис. код г. Тома Поповића

Претплатник 1 са 5 фор.

г.

Герасим Петрановић прав. влад.

Претплатника 61 по 3 фор.

г. г.:

Спиро Гојковић с. зас т. на саб.
Владимир Тројановић
Јефто Гојковић начелник
Косто Миљевић учитељ
Милутин Радуловић кал. ман. **Савине**
Марко Терзовић трговац
Јефто Радовић трг.
Крсто Кецовић трговац
Глиго Петровић трговац
Мато Ђурановић опш. пр.
Александра Катић учитељица
Марко В. Ђурковић кап.
Петар Поповић парох
Владо Даниловић земљ.

Фома Митровић посједник
Урош Милановић трговац
Андрија Лазаревић уч.
Глиго Гегановић трг.
Марија удова Марић
Ђуро Гаћеша трг.
Филип Грбановић парох.
Божо Радовић учит.
Ј. Г. ученик
Јеротеј Бордан нас. манаст. **Савине**
Андрија Г. Ожеговић учит.
Петар Комненовић кап. на Л.
Ђуро Пашићевић домл.
Александро Михалић парох ораховач.
Петар Бошко трг.
Јелица Аврамовић
Андрија Бурић учитељ
М. Богданова Гројановић гимназ.
Шпиро Милиновић трг. **Морињ**
Нико Бурић шпар
Божо Ламбарић посједник
Славомир Мошинова ученик
Ана Јованић
Библиотека Срп. Пом. Школе **Србина**
М. Ф. Вукасовић кап. пом. **Орахов.**
Ђуро С. Вукасовић „
Петар Аврамовић парох пођански
Милош Л. Поповић
Урош Манцић
[illegible] Ломбарић посједник
Косто Станишић трг.
Глигор Радовић
Божо Радојевић трг.
Шпиро Јанковић трг.
Сер. Томо Томашевић
Васо Новаковић парох **Крушев.**
Марко Вучетић учит. „
Стево Шимерак трг.
Браћа Михаиловићи **Камен.**
Милосав Бурасовић проф.
Савета Ремешић
Јанко Перовић учитељ
Вељко Васиљевић трг.
Нико Јековић
Јован Лазаревић
Вуко Обрадовић
Јевто М[illegible]

ЧАГЛИЋ (СЛАВОНИ

Упис. код г. М. Милић
учит.

Претплатника 4 по 3

г. г.:

Вељко М. Милићевић
Васа Н. Лазић општ. благ.
Мојсије Г. Роксандић уч. Н
Срп. Прав. Црк. Општина

ЧАЛМА (СРЕМ)

Упис. код г. Уроша Воза

Претплатника 5 по 5

г. г.:

Амфилох. Јеремић тум. м. **Ши**
Теофан Узелац намес. „ „
Гедеон Томашевић јер. „ „
Теодор Ћирић свешт. **Леж**
Петар Мијатовић трг. **Ерде**

Претплатник 1 са 3

г.

Никола Јекић оп. писар **Ма**

ЧЕРЕВИЋ (СРЕМ)

Упис. код г. Бог. Нара
учитеља

Претплатника [illegible]

г. г.:

Коста Стојановић трг. **Бач**
Рашвој „ „
Богдан Наранчић учи[illegible]

101 [illegible]

[illegible]

Максим[illegible]

[illegible]вакс[illegible]

[illegible]ена [illegible]6 [illegible]

[illegible]мпана: [illegible]

[illegible] [illegible]восста[illegible]

Филип Митровић посједник
Урош Милашиновић трговац
Андрија Лазаревић уч.
Глиго Гојковић трг.
Марија удова Марић
Ђуро Раповац трг.
Филип Тројановић парох.
Божо Радовић учит.
J. Т. ученик
Јеротер Ђордан нас. манаст. **Савине**
Андрија Т. Ожеговић учит.
Петар Комненовић кап. на Л.
Ђуро Накићеновић земљ.
Александро Микулић парох ораховач.
Петар Бубало трг.
Јулија Абрамовић
Андрија Ђурић учитељ
М. Богданов Тројановић гимназ.
Шпиро Милиновић трг. **Морињ**
Васо Ђурић зидар
Вељко Дамбардић посједник
Славомир Модлидба ученик
Ана Достинић
Библиотека Срп. Пом. Школе **Србина**
М. Ф. Вукасовић кап. пом. **Орахов.**
Ђуро С. Вукасовић «
Петар Аврамовић парох пођански
Милош Л. Поповић
Урош Мандић
» Ломбардић посједник
Косто Станишић трг.
Глигор Радовић
Вељко Радојевић трг.
Шпиро Јанковић трг.
Сер. Томо Томашевић
Васо Новаковић парох **Крушев.**
Марко Зечевић учит. «
Стево Шимерак трг.
Браћа Михаиловићи **Камен.**
Милосав Ђурасовић проф.
Савета Реметић
Јанко Поробић учитељ
Вељко Васиљевић трг.
Нико Доклестић
Јован Ломбардић
Вуко Обрадовић
Јевто Мусић

ЧАГЛИЋ (СЛАВОНИЈА)

Упис. код г. М. Милићевића
учит.

Претплатника 4 по 3 фор.

г. г.:

Вељко М. Милићевић
Васа Н. Лазић општ. благ.
Мојсије Г. Роксандић уч. **Крмчке**
Срп. Прав. Црк. Општина

ЧАЛМА (СРЕМ)

Упис. код г. Уроша Возаровића

Претплатника 5 по 5 фор.

г. г.:

Амфилох. Јеремић тум. м. **Шишатовац**
Теофан Узелац намес. « »
Гедеон Томашевић јер. » »
Теодор Ћирић свешт. **Лежимир**
Петар Мијатовић трг. **Ердевик**

Претплатник 1 са 3 фор.

г.

Никола Јекић оп. писар **Манђелос**

ЧЕРЕВИЋ (СРЕМ)

Упис. код г. Бог. Наранџића
учитеља

Претплатника 3 по 3 фор.

г. г.:

Коста Стојановић трг. **Баноштар**
Радивој « » »
Богдан Наранџић учит. »

ШИБЕНИК (ДАЛМАЦИЈА)

Упис. код г. Дан. Петрановића

Претилатника 4 по 5 фор.

г. г.:

М. „витез" Петровић к. к. с. п. суда
Ђуро Јовић велетрж.
„ Матавуљ „
Д-р Божо Куројица општ. лечн.

Претплатника 19 по 3 фор.

г. г.:

Никола „барон" Лалић леч.
Јустин Трескавица ад. пар. шиб.
Марин Ковачев трг.
Михаило Матавуљ трг.
Нико Петрановић кап. помор
Маркс Мирковић посјед.
Ђуро Берош лечник
Данило Петрановић срп. уч.
Срп. Пр. Библиот.
Јово Трива посједн.
Светозар Вишић ц. кр. кот судац
Анте Адум велепос **Злор.**
Јово Покрајац посједн.
Нико Милин трг.
Д-р Крста Ковачевић лечн.
Јосиф Билић велепосред.
Д-р Јосиф Арамбашин лечн.
Теодор Лаурић трг.
Софија Комадинова учит.

ШИД (СРЕМ)

Упис. код г. Стев. Благојевића

Претплатника 4 по 5 фор.

г. г.:

Душан Максимовић трг.
Павле Новаковић парох
Јован Поповић економ **Товарник**
Д-р Драгутин Грчић кр. јав. бележ.

Претплатника 32 по 3 фор.

г. г.:

Љубомир Момировић трговац
Радослав Симуновић трг.
Јоаким Анастасијевић парох
Јован Војиновић економ и начел.
Миливој Форишковић благ. општ.
Чедомир Цвејић б. општ.
Ђорђе Форишковић трг.
Софија Марић трг.
Владислав Ђорђевић трг.
Милица Стефановић трг.
Милан Костић гим. VII раз.
Светозар Мишић трг.
Никола Крсмановић економ
Панта Стајић трговац
Тоша Станић трг.
Љубица Јосић **Беркасова**
Д-р Јован Стајић одвјетник
Љубомир Благојевић трг.
Д-р Драгутин Грчић кр. бележ.
Никола Ковачевић парох **Илинци**
Д-р Лазар Корај лечник
Милан Шагош трг.
Љубица Драговић
Светозар Шумановић економ
Криста Мауковић књиг.
Јелка Грчић
Јован Чучулић парох. **Товарн.**
Богољуб Продановић абаџ.
Јован Момировић трг.
Светозар Личина кабаничар
Кузман Недељковић чурчија
Исидор Регељ.ц ћурчија

Имена 36 претплатника по 5 фор., 1 са 10 дин. и 101 прет. по 3 фор. нису штампана; име Михаила Илића тел. (Текија — Округ Крајински) оснив. случајно је изостало.

ДОДАТАК.

При свршетку штампања имена послали су новце ова г. г.:

Љуб. Јанковић (Књажевац) улагач; Милија Карић (Крстац) за 1 оснивача и 5 улагача; Петар Видановић (Пирот) оснив.; Богос. Тодоровић (Калањевци) оснив.; Јања Т. Манојловић (Ужице) за 6 оснив. и 11 улагача; Основ. Школа (Дудовица) улагач; Ј. Николић (Књажевац) за 8 оснивача и 6 улагача; Сим. Л. Лазић (Загреб) за 5 претпл. по 3 фор. и 1 са 10 дин.; Ђорђе М. Поповић (Будим-Пешта) за 5 претпл. по 5 фор. и за 6 по 3 фор.; Девојачко Друштво (Вел. Кикинда) за 25 прет. по 5 фор. и за 61 пр. по 3 фор.; Администрација Заставе (Нови Сад) за 13 претп. по 3 фор.; Мил. Узелац (Ашања) прет. са 3 фор.; Петар Босанац (Граберје) прет. са 3 фор.; Радивоје Поповић (Митровица) за 2 прет. по 5 фор. и за 2 по 3 фор.; М. Војиновић (Јарак) прет. са 3 фор.; Софроније Ранчић (Capodistria) прет. са 10 дин.; Соф. Пикшић (Н. Сен.) прет са 3 фор.; Мијаило Рајин (Сефкерин) прет. са 5 фор.; Павле Обрадовић (Грачац) за 8 прет. по 3 фор.; Милан Рамадановић (Котор) прет. са 5 фор.; Јован Узелац (Мутилић-Удбина) за 2 прет. по 3 фор.; Н. В. (Кал.) прет. са 3 фор.; Родољ. Нејић (Дрљача) за 2 прет. по 5 фор. и за 8 по 3 фор.; Вељко Константиновић (Панчево) за 2 претплатника по 3 фор.